

การออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการ
เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่มOTOPในจังหวัดอ่างทอง

โดย
ธวัชชัย เทียนประทีป

สนับสนุนงบประมาณโดย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ประจำปีงบประมาณ 2561

The Design and Development to make integrated
Natural materials bags for OTOP in Ang Thong Province

By

Tawatchai Teanprative

Granted by

Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Fiscal year 2018

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของการวิจัย การออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง เกิดขึ้นได้ด้วย วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย ประจำปี 2561 ทำให้งานวิจัยนี้สามารถดำเนินการและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ขอขอบพระคุณ กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแห ที่อนุเคราะห์เวลาให้ความร่วมมือในการออกแบบและการพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง กับผู้วิจัยครั้งนี้ทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการต่างๆ ขอขอบคุณ “ครอบครัวเทียนประทีป” ที่ให้กำลังใจในการทำวิจัย และกัลยาณมิตรที่เกี่ยวข้องทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ธวัชชัย เทียนประทีป

กันยายน 2561

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : A-26/2561
 ชื่อโครงการ : การออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง
 ชื่อนักวิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธวัชชัย เทียนประทีป

การศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง 4 กลุ่มคือ กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแหออกแบบและพัฒนาที่เกิดจากการต่อยอดภูมิปัญญาแบบมีส่วนร่วมของกลุ่ม OTOP ผสมผสานวัสดุธรรมชาติของแต่ละกลุ่มเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้มีเอกลักษณ์ สร้างมูลค่าเพิ่มให้มีรูปแบบเป็นที่ต้องการของตลาดและผู้บริโภค การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่กลุ่ม OTOP ด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านการออกแบบ และด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋า

วิธีดำเนินการศึกษามีดังนี้ คัดเลือกกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง 4 กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ สามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าได้มีขั้นตอนดังนี้ ศึกษาวิเคราะห์ ข้อดี ข้อบกพร่อง เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการสังเกต สัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ด้านวัสดุธรรมชาติ ด้านการออกแบบ และด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋า ช่วยในการแนะนำ เพื่อนำไปสู่การกำหนดวัสดุธรรมชาติ การออกแบบร่าง การเขียนแบบ และการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากวัสดุธรรมชาติ จำนวน 5 แบบ สำหรับสภาพสตรีวัยทำงาน ที่มีลักษณะแตกต่างกันให้มีความแปลกใหม่นำเสนอขั้นตอนการปฏิบัติงานโดยละเอียดด้วยรูปภาพ คำอธิบายใต้ภาพ และนำต้นแบบมาเป็นสื่อการถ่ายทอดความรู้ ด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านการออกแบบ ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กับกลุ่ม OTOP ผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติที่ได้รับการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าใช้เครื่องมือแบบสอบถาม สอบถามความคิดเห็นของผู้ผลิต และผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์ ด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในการผลิตผลิตภัณฑ์โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเปรียบเทียบความแตกต่างใช้ t-test

ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง 4 กลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าต้นแบบสำหรับสภาพสตรีวัยทำงาน จำนวน 5 แบบ ผลแบบสอบถามผู้ผลิตและผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความคิดเห็นความพึงพอใจในแต่ละด้านพบว่า มีความแตกต่างกันทุกด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี ได้รับความรู้ ทักษะ ด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านการออกแบบ ด้านการผลิต สามารถนำแนวทางเพื่อไปพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติได้

คำสำคัญ : การออกแบบ การพัฒนา วัสดุธรรมชาติ บูรณาการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

E-mail Address: tawatchai.tea@at.rmutr.ac.th

ระยะเวลาโครงการ : 1 ตุลาคม 2560– 30 กันยายน 2561

Abstract

Code of Project: A-26/2561

Project name : The Design and Development to make Integrated
Natural materials bags for OTOP in Anghong Province.

Researcher name: Asst.Prof. TawatchaiTeanprative

The study of “The Design and Development to make integrated Natural materials bags” for OTOP in Anghong Province. aims to design and develop natural materials for 4 OTOP groups in Anghong Province.; SonsinBangchaocha, JaksanPaktopchawa Ban Bangtapan, Torpamadmee Nar Wat Bot and SatriKrapaonangTambon Ban Hae.The develop and design continue from local wisdom of each OTOP group to create identity and value added to reach the customers need.

The research methodology used is select 4 OTOP groups in Anghong. After each group got the product, it had been analyzed by 3 experts for pros and cons and created 5 prototype bags for working women which had difference and novelty. The step by step of doing this is in picture and caption. The prototype products are used to transfer knowledge to the OTOP groups in materials mixing, design and production. The research instruments included materials mixing, usage, beauty and satisfaction..Theresearch in struments are questionnaires for both producers and users in materials mixing, usage, beauty and satisfaction. The statistics used are percentage, mean, standard deviation and t-test.

The research findings suggest that the producers and users consider all aspects at high level. There is 0.5 statistical significant different in all aspects. OTOP groups in Anghong acquire knowledge and skill in materials mixing, design, and production to create natural materials products.

Keyword : Design Development Natural materials Integrated
One Tambon one Product

E-mail Address : tawatchai.tea@rmutr.ac.th

Period of Project :1 October 2017 - 30 September 2018

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์การวิจัย	4
3. สมมุติฐานการวิจัย	5
4. ขอบเขตของการวิจัย	5
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
6. นิยามคำศัพท์	6
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
1. ข้อมูลทั่วไปจังหวัดอ่างทอง	6
2. แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง	12
3. แนวคิดเกี่ยวกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของไทย	20
4. ทิศทางการส่งเสริมและพัฒนาหัตถกรรมไทย	22
5. การจักสานไม้ไผ่	23
6. งานหัตถกรรมจักสานผักตบชวา	31
7. ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอ	43
8. ทฤษฎีการออกแบบผลิตภัณฑ์	49
9. เครื่องมือ และวัสดุ อุปกรณ์ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง	54
10. ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค	61
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	64
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	73
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	73
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	73
3. การออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์	74
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล	74

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
5. การวิเคราะห์ข้อมูล	75
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	77
1. ขั้นตอนการศึกษาวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋ามาจากวัสดุธรรมชาติ	80
2. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสําหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 1	85
3. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสําหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 2	90
4. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสําหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 3	96
5. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสําหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 4	100
6. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสําหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 5	105
7. การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน	112
8. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	114
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	121
1. สรุปผล	121
2. อภิปรายผล	125
3. ข้อเสนอแนะ	128
บรรณานุกรม	130
ภาคผนวก	134
ประวัติผู้วิจัย	140

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	114
2	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.) ของผู้ตอบแบบสอบถามต่อความคิดเห็นการออกแบบและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าสานให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง	114
3	การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการออกแบบและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าสานให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองของผู้ผลิต หรือผู้บริโภคและผู้สนใจผลิตภัณฑ์	117

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า	
2.1	การเก็บผักตบชวา	32
2.2	การคัดเลือกลำต้นของผักตบชวา	33
2.3	การตัดปลายใบของผักตบชวา	34
2.4	การตากแห้งผักตบชวา	35
2.5	การรีดผักตบชวากับเครื่องรีด	35
2.6	การตัดความกว้างของผักตบชวาให้เท่าๆ กันด้วยกรรไกร	36
2.7	การอบกัมมะถันในโอ่งเพื่อป้องกันเชื้อรา	37
2.8	เครื่องรีดเส้นผักตบชวา	37
2.9	เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผักตบชวา	38
2.10	หุ่นไม้รูปแบบทรงกลม	38
2.11	วิธีการสานผักตบชวาจากหุ่น	40
2.12	เครื่องมือที่ใช้ในการทำกระเป๋า 1	55
2.13	เครื่องมือที่ใช้ในการทำกระเป๋า 2	56
2.14	ลักษณะของหนังฟอกผาด	57
2.15	ลักษณะของหนังฟอกโครม	57
2.16	วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง	58
2.17	เครื่องเย็บหนังหรือเครื่องปักหนัง	59
2.18	จักรอุตสาหกรรมแบบพื้น	60
2.19	จักรอุตสาหกรรมแบบกระบอก	61
3.1	ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ	76
4.1	ประธานกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า นายพรชัย บุญรื่น	78
4.2	ประธานกลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน นางปราณี จันทวร	78
4.3	ประธานกลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ นางละเอียด จิตต์กระจ่าง	79
4.4	ประธานกลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแห นางบุญมาก วิริยะพันธ์	79
4.5	คุณพดล นิลล่อ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ	82
4.6	คุณขวัญไชย สุขุขเมฆ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ด้านการผลิตและด้านการสอนการทำกระเป๋า	83
4.7	คุณก้องนรา เสี่ยงมศักดิ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง	83
4.8	Idea Sketch ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 1	86
4.9	Idea Developmentผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่1	86

สารบัญภาพ (ต่อ)

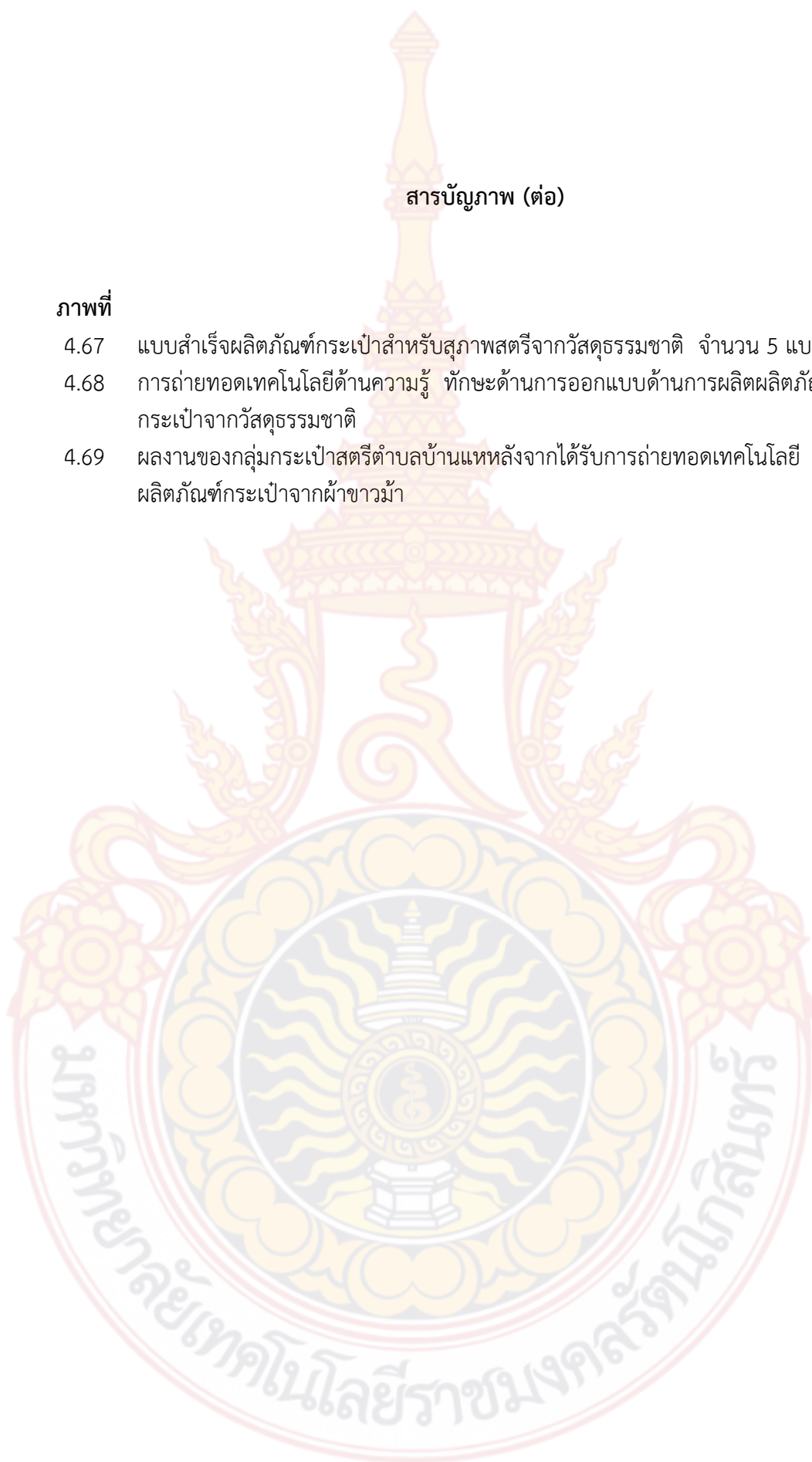
ภาพที่		หน้า
4.10	Working drawing ผลิตภัณ์ท์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 1	87
4.11	วัดขนาดเส้นรอบวงของเครื่องจักสานไม้ไผ่แบบที่ 1	87
4.12	การตัดแพทเทรินของกระเป่าแบบที่ 1	88
4.13	การวาดหนัง และการวาดซิปในของกระเป่า แบบที่ 1	88
4.14	การตัดหนังด้วยกรรไกร และการตัดหนังด้วยคัทเตอร์กระเป่าแบบที่ 1	88
4.15	การประกอบชิ้นส่วนต่างๆของกระเป่า แบบที่ 1	89
4.16	การทากาว การประกอบชิ้นส่วนตกแต่ง กระเป่าแบบที่ 1	89
4.17	การเย็บชิ้นส่วน การประกอบรูปทรง กระเป่าแบบที่ 1	89
4.18	การตกแต่งกระเป่า การตัดด้าย การเช็ดกาว กระเป่าแบบที่ 1	90
4.19	ผลิตภัณ์ท์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 1	90
4.20	Idea Sketch ผลิตภัณ์ท์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 2	91
4.21	Idea Developmentผลิตภัณ์ท์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่2	91
4.22	Working drawing ผลิตภัณ์ท์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 2	91
4.23	การวัดขนาด เส้นรอบวง ความสูง ความกว้าง ความยาว ของเครื่องจักสาน ผักตบชวา แบบที่ 2	92
4.24	การตัดแพทเทริน ด้วยกระดาษเทาขาว กระเป่าแบบที่ 2	92
4.25	การวาดหนัง และการวาดซิปใน การตัดซิปใน กระเป่าแบบที่ 2	93
4.26	การตัดหนังด้วยกรรไกร และการตัดหนังด้วยคัทเตอร์ กระเป่าแบบที่ 2	93
4.27	การเจียนหนังหรือการปกหนัง ชิ้นส่วนต่างๆ ของกระเป่า แบบที่ 2	93
4.28	การทากาว การประกอบชิ้นส่วนต่างๆ กระเป่าแบบที่ 2	94
4.29	การเย็บชิ้นส่วน การประกอบรูปทรง กระเป่าแบบที่ 2	94
4.30	การตกแต่งกระเป่า การเช็ดรอยปากกาวาดหนัง การเช็ดกาว กระเป่าแบบที่ 2	95
4.31	ผลิตภัณ์ท์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 2	95
4.32	Idea Sketch ผลิตภัณ์ท์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 3	96
4.33	Idea Developmentผลิตภัณ์ท์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่3	96
4.34	การประกอบรูปทรงกระเป่าโดยการเย็บด้วยจักรอุตสาหกรรม แบบที่ 2	97
4.35	การตัดแพทเทริน ด้วยกระดาษเทาขาว กระเป่าแบบที่ 3	97
4.36	การวาดหนัง การตัดหนังด้วยคัทเตอร์ - กรรไกร กระเป่าแบบที่ 3	97
4.37	การวาดซิปใน การตัดซิปในจากวัสดุผ้าขาม้า กระเป่าแบบที่ 3	98
4.38	การเจียนหนังหรือการปกหนัง ชิ้นส่วนต่างๆ ของกระเป่าแบบที่ 3	98
4.39	การทากาว การประกอบชิ้นส่วนต่างๆ ของกระเป่าแบบที่ 3	98

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
4.40	การเย็บชิ้นส่วนต่างๆของกระเป๋า และการเย็บประกอบรูปทรง ของกระเป๋าแบบที่ 3	99
4.41	การตกแต่งกระเป๋ากัดตัดด้วยการเช็ตรอยปากกาวาดหนึ่ง การเช็ตรอยกาวกระเป๋าแบบที่ 3	99
4.42	ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 3	99
4.43	Idea Sketch ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 4	100
4.44	Idea Developmentผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่4	100
4.45	Working drawing ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 4	101
4.46	การวัดขนาด เครื่องจักรสานไม้ไผ่เพื่อใช้ทำตัวผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 4	101
4.47	การตัดแพทเทรินกระเป๋า ด้วยกระดาษเทาขาว กระเป๋าแบบที่ 4	102
4.48	การวาดหนึ่ง การตัดหนึ่งด้วยกรรไกร - คัทเตอร์ กระเป๋าแบบที่ 4	102
4.49	การวาดซับใน การตัดซับในจากวัสดุผ้าขาวม้า กระเป๋าแบบที่ 4	102
4.50	การเจียนหนึ่งหรือการปกหนึ่ง ชิ้นส่วนต่างๆ ของกระเป๋าแบบที่ 4	103
4.51	การทากาว การประกอบชิ้นส่วนต่างๆของกระเป๋าแบบที่ 4	103
4.52	การเย็บชิ้นส่วนต่างๆของกระเป๋าและการเย็บประกอบรูปทรงของกระเป๋าแบบที่ 4	104
4.53	การตกแต่งกระเป๋ากัดตัดด้วยการเช็ตรอยปากกาวาดหนึ่งการเช็ตรอยกาวของกระเป๋าแบบที่ 4	104
4.54	ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 4	105
4.55	Idea Sketch ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 5	106
4.56	Idea Developmentผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่5	106
4.57	Working drawing ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 5	106
4.58	การวัดขนาด เครื่องจักรสานไม้ไผ่เพื่อใช้ทำตัวผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 5	107
4.59	การตัดแพทเทรินกระเป๋า ด้วยกระดาษเทาขาว กระเป๋าแบบที่ 5	107
4.60	การวาดหนึ่ง การตัดหนึ่งด้วยกรรไกร - คัทเตอร์ กระเป๋าแบบที่ 5	108
4.61	การวาดซับใน การตัดซับในจากวัสดุผ้าขาวม้า กระเป๋าแบบที่ 5	108
4.62	การเจียนหนึ่งหรือการปกหนึ่ง ชิ้นส่วนต่างๆ ของกระเป๋าแบบที่ 4	108
4.63	การทากาว การประกอบชิ้นส่วนต่างๆตกแต่งด้วยผ้าขาวม้าและฝักตบขวากกระเป๋าแบบที่ 5	109
4.64	การเย็บชิ้นส่วนต่างๆของกระเป๋า และการเย็บประกอบรูปทรงของกระเป๋าแบบที่ 5	109
4.65	การตกแต่งกระเป๋ากัดตัดด้วยการเช็ตรอยปากกาวาดหนึ่ง การเช็ตรอยกาว กระเป๋าแบบที่ 5	110
4.66	ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 5	110

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
4.67	แบบสำเร็จผลิตภัณฑ์กระเป๋าสําหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ จำนวน 5 แบบ	111
4.68	การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านความรู้ ทักษะด้านการออกแบบด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าสําหรับวัสดุธรรมชาติ	112
4.69	ผลงานของกลุ่มกระเป๋าสตรีตำบลบ้านแหหลังจากได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์กระเป๋าสําหรับผ้าขาวม้า	113

บทที่ 1 บทนำ

1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ท้องถิ่น มีการใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากรทางธรรมชาติในท้องถิ่นเพื่อที่อยู่อาศัย และการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จนกระทั่งวิถีชีวิตได้มีการแปรเปลี่ยนตามยุคสมัย การใช้ชีวิตที่อาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติ ก่อให้เกิดอาชีพหลักคือการทำเกษตรเป็นหลัก การทำประมงน้ำจืด การทำประมงน้ำเค็ม รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2542 : 12-15) โดยอาชีพหลักของคนไทยขึ้นอยู่กับสภาพของภูมิประเทศนั้นๆ ว่าเหมาะสมกับการประกอบอาชีพในลักษณะใด ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของประเทศยังได้เอื้อให้คนไทยสามารถประกอบอาชีพเสริมได้อีกมากมาย โดยอาศัยวัตถุดิบที่มีอยู่จำนวนมากในท้องถิ่นมาแปรรูปประยุกต์ ดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นโดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย และความสวยงามควบคู่กันไป (คุณภา ฉายเชิด. 2546: 93)

การพัฒนาประเทศควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนเพราะชุมชนเป็นแหล่งข้อมูลด้านภูมิปัญญา องค์ความรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge Base-Society) รูปแบบการดำเนินการควรเน้นการพัฒนาคนด้วยการจัดการความรู้ (Knowledge Management) หลังจากนั้นจึงนำองค์ความรู้ที่ได้รับการจัดระบบแล้ว ไปใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ “ความเป็นสุขของชุมชน” จะเกิดขึ้นได้จึงต้องมีการเข้าไปส่งเสริมให้ชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถดูแลตัวเองได้ การส่งเสริมการเรียนรู้นี้อาจจะเป็นความรู้เท่าที่มีอยู่ในชุมชนหรือเป็นการเสริมสร้างความรู้ใหม่ๆ ให้กับชุมชนก็ได้ แต่ประเด็นต้องเน้นการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติและต้องพัฒนาอย่างบูรณาการเพราะทุกสิ่งทุกอย่างมีความสัมพันธ์กัน (ประเวศ วะสี.2542 : 25) ซึ่งความล้มเหลวของการพัฒนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เกิดจากการละเลยองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในท้องถิ่น การไม่เข้าใจคนในสังคม การละเลยระบบสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนการขาดข้อมูลพื้นฐานของชุมชนท้องถิ่นเพื่อกำหนดผลลัพธ์ของการพัฒนา ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าวผนวกกับนโยบายการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาซึ่งวางอยู่บนแนวคิดเรื่องความทันสมัย (Modernization Approach) และการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบทุนเสรีนิยม ทำให้กระบวนการพัฒนาเดินมาถึงทางตัน และนำมาสู่ปัญหาสังคมมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน ความเสื่อมโทรมลงของระบบนิเวศวิทยาและสภาพแวดล้อม ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และปัญหาความเสื่อมทรามลงของระบบคุณค่าและมาตรฐานทางจริยธรรมของคนในสังคม ซึ่งล้วนเป็นผลที่ได้จากการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าว ด้วยสภาพปัญหาและข้อจำกัดเชิงนโยบาย ทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนาสังคมแบบทางเลือก (Alternative Development Approach) ขึ้นมากมาย (พัชรินทร์สิริสุนทร. 2552 : 5-6)

การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาศักยภาพที่ยังคงเหลือของชุมชน การเริ่มต้นที่ทุนทางสังคม อมรวิชช์ นาครทรรพ และคณะ (2543 : 26-28) ได้กล่าวถึงศักยภาพของชุมชนไว้ 5 ประการ คือ 1.) ลักษณะคุณค่าทางวัฒนธรรมที่พบในชุมชนมีความสำคัญยิ่งต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน เช่น โครงสร้างเศรษฐกิจแบบเครือญาติ วัฒนธรรมการเรียนรู้ งานอาชีพแบบสังคมประกิต (Socialization) 2.) ชุมชนส่วนใหญ่เป็นสังคมของคนเก่าแก่ที่มีความผูกพันกันหลายชั้น มีวิถีชีวิตและวิถีแก้ปัญหาโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านสอดคล้องกับความคิดแนวใหม่ 3.) ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนจะเป็นกลไกที่มีความสำคัญยิ่งต่อศักยภาพของชุมชนนั้นๆ 4.) ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีความสำคัญยิ่งต่อการทำงานร่วมกันในชุมชน 5.) ครอบครัวยุคใหม่ในชุมชนเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของชุมชนศักยภาพทั้ง 5 ประการดังกล่าวนี้ จะเห็นว่าภูมิปัญญาในชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อศักยภาพชุมชน การเริ่มต้นพัฒนาชุมชนที่ศักยภาพของชุมชนย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืน ระบบภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ของสังคม ระบบความรู้กับระบบความสัมพันธ์ที่มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งมีพลวัตของการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพื่อปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็ง การบูรณาการความรู้เก่า (ภูมิปัญญา) กับความรู้ใหม่ (สากล) ของประชาชนในชุมชนนั้น เกิดขึ้นได้ก็โดยกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องของชุมชน อุทัย ดุลยเกษมและอรศรี งามวิทย์พงศ์ (2540: 24-28) ได้กล่าวว่า กระบวนการการศึกษาของชุมชนที่มีส่วนสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้นั้นมาจากรูปแบบและวิธีการ 3 ประการ คือ 1) ฐานการเรียนรู้ต้องเรียนรู้จากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน บุคคลที่อยู่ในชุมชน 2) เนื้อหาต้องกำหนดจากความต้องการและความจำเป็นของคนและชุมชนเป็นหลัก 3) กระบวนการเรียนรู้ต้องเกิดขึ้นด้วยวิธีการที่หลากหลาย ยืดหยุ่นตามเนื้อหาและผู้เรียนและผู้สอน กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของชุมชนเข้มแข็งนั้น ต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มาจาก การนำความรู้เก่าหรือภูมิปัญญาของชุมชน มาจัดกระบวนการถ่ายทอดและบูรณาการผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่เป็นความรู้สากลหรือความรู้จากภายนอกชุมชน ความสามารถในการบูรณาการและสร้างสรรค์ภูมิปัญญาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยภูมิปัญญาเดิมที่มีอยู่ ประกอบกับกระบวนการที่เหมาะสม ทอดทิ้งภูมิปัญญาของตนเอง มุ่งแสวงหาภูมิปัญญาที่เป็นสากล ฐานการเรียนรู้ เนื้อหา และกระบวนการเรียนรู้จึงไม่เป็นไปในทางสร้างสรรค์ความเข้มแข็งของชุมชน

สินค้าหัตถกรรมมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยทั้งทางตรงและทางอ้อมมาเป็นเวลานาน แต่เดิมการผลิตใช้วัตถุดิบและทรัพยากรที่อยู่ในท้องถิ่นผสมผสานกับฝีมือที่แสดงถึงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษตลอดจนการใช้อุปกรณ์การผลิตแบบพื้นบ้านสร้างสรรค์ผลงานที่มีเอกลักษณ์ประจำถิ่นจากรากฐานสังคมเกษตร การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะจะออกมาในรูปแบบที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ภูมิประเทศตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยผสมผสานกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษประดิษฐ์ผลงานเพื่อการใช้สอยเป็นหลัก (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2544: 2) ในภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศต่างกำลังแข่งขันกันอย่างมาทั้งด้านการค้า การลงทุนและการสื่อสาร ท่ามกลางบรรยากาศของกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าของวิทยาการแขนงต่างๆ การพัฒนาเพื่อการส่งออกผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) นับเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศอีกทางหนึ่งที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดโลก ด้วยการอาศัยการพึ่งพาเศรษฐกิจใน

ประเทศและต่างประเทศควบคู่กันด้วย ซึ่งการที่จะพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) มีลู่วางการส่งออกที่สดใสจำเป็นที่ภาครัฐต้องให้การสนับสนุนและแก้ไขปัญหา อุปสรรค ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับสร้างจุดแข็งและเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อดึงดูดความสนใจจากตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น ซึ่งนอกจากจะเป็นสิ่งหนึ่งของการเสริมรายได้ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างความแข็งแกร่งชุมชนระดับฐานรากแล้ว ในระดับมหภาค ยังเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน แนวคิดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product หรือเรียกย่อสั้นๆ ว่า OTOP) เป็นนโยบายเร่งด่วน เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและบรรเทาปัญหาสังคม เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยมีจุดมุ่งหมายที่แก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการสร้างงานในท้องถิ่น ในลักษณะการกระตุ้นให้แต่ละชุมชนรวมตัวกันนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เพื่อผลิตสินค้าและบริการ จนได้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์เกิดการสร้างงานได้ที่ยั่งยืนในแต่ละชุมชน อันจะก่อให้เกิดกำลังซื้อ และเพิ่มปริมาณหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพื่อเป็นรากฐานของสังคมในระดับครอบครัว เมื่อครอบครัวมั่นคง ชุมชนก็จะมี ความเข้มแข็งและนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม ของประเทศ ลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นฐานไปสู่เมืองใหญ่ ซึ่งถือว่าการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้น เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงและยั่งยืน ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ศมสพรรณ ภูเก็ต. 2555 : 1-2)

ในภาคกลางของประเทศไทยเป็นแหล่งที่มีการผลิตงานหัตถกรรมจากวัสดุธรรมชาติมาเป็นเวลาช้านาน จนเป็นที่รู้จักและยอมรับกันโดยทั่วไป โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดอ่างทองได้มีชุมชนต่างๆ สร้างผลิตภัณฑ์(OTOP)ขึ้นมาเพื่อจัดจำหน่ายเป็นจำนวนมาก ซึ่งผลิตภัณฑ์ล้วนมีความหลากหลายทั้งในด้านคุณสมบัติ วัสดุดิบ วัสดุธรรมชาติ และประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ จังหวัดอ่างทอง เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีองค์ประกอบ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยให้ผลิตงานหัตถกรรมจากวัสดุธรรมชาติ ที่มีชื่อเสียง ซึ่งเป็นตัวแทนของภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์งานหัตถกรรมจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อการประโยชน์ใช้สอย ควบคู่กับ ความสวยงามของรูปทรงมีความประณีตในการผลิตซึ่งถือเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่สำคัญในการบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ อันสะท้อนรากฐานแห่งภูมิปัญญาในการพึ่งพาธรรมชาติด้วยวัสดุธรรมชาติมาสร้างเป็นงานศิลปหัตถกรรม ตามการใช้งานและจินตนาการเพื่อไว้ในครัวเรือน ผลิตเพื่อเป็นสินค้าจำหน่าย สร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน แต่ขาดการบูรณาการโดยการใช้วัสดุธรรมชาติ แต่ละชุมชนมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และลงพื้นที่สำรวจที่จังหวัดอ่างทองพบว่า ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของจังหวัดอ่างทองมีมากมายหลายผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง ซึ่งผลิตจากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น ที่เกิดจากภูมิปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะฝีมือ ความชำนาญที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่ขาดการบูรณาการ การร่วมมือกันในกลุ่ม OTOPT ด้วยกันเอง โดยเฉพาะการใช้วัสดุธรรมชาติมาผสมผสานกัน กลุ่ม OTOPT กลุ่มหนึ่งกับอีกกลุ่มหนึ่ง และนำวัสดุอื่นๆ มาประกอบเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความแปลกใหม่ ซึ่งแตกต่างไปจากผลิตภัณฑ์เดิม ยังไม่เข้าถึงแหล่งข้อมูลในการใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในจังหวัดอ่างทอง มาใช้ร่วมกัน ขาดการจัดหาวัสดุ-อุปกรณ์ที่แปลกใหม่ทันสมัย ขาดเทคนิคกระบวนการผลิต เพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อจำหน่ายในตลาด ทั้งนี้ยังไม่พบว่ามีความหน่วยงานหรือองค์กรใดใช้กระบวนการวิจัยเกี่ยวกับ

การบูรณาการ วัสดุธรรมชาติ ที่มีอยู่ในกลุ่ม OTOP ด้วยกันเองในจังหวัดอ่างทองมาใช้ร่วมกันเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นใหม่มีความแปลกใหม่ สร้างมูลค่าเพิ่มได้ โดยให้กลุ่ม OTOP แต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์ในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ผู้วิจัยได้พบนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง คือคุณสุรเชษ นิมกุล ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่ม OTOP ที่มีลักษณะเด่นที่สามารถบูรณาการใช้วัสดุ ใช้ทักษะฝีมือ เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ โดยให้ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาวัสดุธรรมชาติมาใช้ร่วมกันในแต่ละกลุ่ม เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยมีกลุ่มที่เข้ามาร่วมในการพัฒนาวัสดุธรรมชาติประกอบด้วย กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋านั่งตำบลบ้านแห เข้าร่วมกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ควรได้รับการส่งเสริมในการบูรณาการ การใช้วัสดุธรรมชาติร่วมกัน พัฒนาตามระบบ เข้าใจกระบวนการออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตและเทคนิค การผลิต ผู้วิจัยเชื่อว่า จะสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่ม OTOP ที่มีความแปลกใหม่ในด้านการผสมผสานวัสดุธรรมชาติซึ่งกันและกัน มีรูปแบบใหม่ มีคุณภาพ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ ตลอดจนสามารถนำเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ๆ ไปพัฒนาต่อยอดการผลิตสินค้าผลิตภัณฑ์ใหม่ ให้กับคนในชุมชนของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการบูรณาการ ผสมผสานวัสดุธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสตร์ด้านการออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการผลิตและเทคนิคการผลิตเข้าด้วยกัน โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อออกแบบและพัฒนา วัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการผสมผสานวัสดุธรรมชาติ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋านั่ง ให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองแบบมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญา การออกแบบการผลิต เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋านั่ง ที่มีรูปแบบแปลกใหม่ มีเอกลักษณ์เฉพาะ และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุธรรมชาติได้
2. เพื่อให้กลุ่ม OTOP ของจังหวัดอ่างทองคือประกอบด้วย กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋านั่งตำบลบ้านแห ร่วมมือกันใช้วัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋านั่งจำนวน 5 ผลงาน ผลิตเพื่อการจำหน่ายให้ตรงกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภค
3. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี การบูรณาการใช้วัสดุธรรมชาติด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านการออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋านั่งให้กับกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ผลิต ผู้บริโภค หรือผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติที่ได้รับการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋านั่งในด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ผลิต ผู้บริโภคหรือผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ในแต่ละด้าน

3. สมมติฐานการวิจัย

วิสาหกิจชุมชนสามารถบูรณาการผสมผสานสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้มีรูปแบบแปลกใหม่ มีเอกลักษณ์ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวิสาหกิจชุมชน ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่ตรงกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภคได้ กลุ่ม OTOP ที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี สามารถที่จะพัฒนาวิสาหกิจชุมชนชาติแบบบูรณาการ เป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่มีความสวยงาม มีประโยชน์ใช้สอยและมีคุณภาพได้

4. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลจากเอกสาร และลงพื้นที่สำรวจพบนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง คือคุณสุรเชษ นิมกุล พบว่ากลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสาน ผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแห มีความพร้อมที่จะบูรณาการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้มีความเหมาะสมมากที่สุด

2. ขอบเขตช่วงเวลา การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มชุมชน OTOP เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษอย่างมีเอกลักษณ์ ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนการร่วมมือ การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ กับคนในชุมชนด้วยวิธีการต่างๆ เป็นเวลาทั้งสิ้น 1 ปี

3. ขอบเขตด้านการออกแบบและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบบูรณาการผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจกับกลุ่ม OTOP นำองค์ความรู้ของชุมชนมาสู่องค์ความรู้ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ เทคนิคการผลิตจากตำรา เอกสาร และผู้เชี่ยวชาญ มาเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบบูรณาการ มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าต้นแบบโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม จำนวน 5 แบบ การถ่ายทอดให้กับกลุ่ม OTOP ที่มีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวิสาหกิจชุมชนแบบบูรณาการและประเมินผลผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวิสาหกิจชุมชนชาติที่ได้รับการพัฒนาแล้วจากกลุ่มผู้ผลิต ผู้บริโภคหรือผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวิสาหกิจชุมชนชาติ ที่ได้รับการพัฒนาจากการบูรณาการของวิสาหกิจชุมชนชาติ

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากการใช้วิสาหกิจชุมชนมาบูรณาการจากการต่อยอดภูมิปัญญาแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกลุ่ม OTOP ที่มีรูปแบบใหม่ผ่านการออกแบบและพัฒนาในรูปแบบที่มีความแปลกใหม่มีเอกลักษณ์ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวิสาหกิจชุมชน และสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชน กลุ่ม OTOP ของจังหวัดอ่างทอง

2. ได้ผลิตภัณฑ์กระเป๋า จากการออกแบบและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบบูรณาการ เป็นต้นแบบที่ผ่านการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม OTOP จำนวน 4 กลุ่ม กับนักวิจัยผลิตงานผลิตภัณฑ์กระเป๋า จำนวน 5 ผลงานที่สามารถจำหน่ายให้ตรงกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภคได้

3. ชุมชนกลุ่ม OTOP ได้รับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบบูรณาการเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋า โดยการได้รับการถ่ายทอดด้านความรู้ทักษะด้านการออกแบบ ด้านการผลิต สามารถที่จะพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากวิสาหกิจชุมชนชาติที่สามารถแข่งขันเชิงพาณิชย์ได้

4. ได้ความคิดเห็นของผู้ผลิต ผู้บริโภคหรือผู้สนใจ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากวัสดุธรรมชาติ แบบบูรณาการ ที่ได้รับการพัฒนาในด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงามและด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์และเปรียบเทียบความคิดเห็นในแต่ละด้าน

5. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่ได้รับการบูรณาการจากวัสดุธรรมชาติที่โดดเด่นสามารถนำไปจดสิทธิบัตรร่วมกับชุมชนพร้อมๆ กับเป็นการโอกาสทางการค้าภายในประเทศและต่างประเทศ

6. นิยามคำศัพท์

กลุ่ม OTOP ในจังหวัดหมายถึง กลุ่มอาชีพที่ใช้วัสดุธรรมชาติทำผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้กับครอบครัวในการวิจัยครั้งนี้ คือกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแห ที่อยู่ในจังหวัดอ่างทอง

การบูรณาการ หมายถึง การใช้วัสดุธรรมชาติรวมกันอย่างน้อยสองชนิดมาผสมผสานร่วมกันเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าโดยมีวัสดุธรรมชาติที่บูรณาการร่วมกัน คือ ไม้ไผ่ ผักตบชวา เส้นใยธรรมชาติโดยการทอผ้าเป็นผ้าขาวม้า โดยมีกลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแห เป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋า

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็กอาศัยอยู่อาณาบริเวณเดียวกันมีผลประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเดียวกัน มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างเป็นปกติ อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกันมีอาชีพร่วมกันหรือประกอบกิจการมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

การเรียนรู้ คือการรับรู้ การเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ข้อมูล ข้อเท็จจริง เพื่อให้เกิดการเข้าใจสภาพปัญหาข้อจำกัดความต้องการและสภาพที่แท้จริงของผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนกับปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP จากวัสดุธรรมชาติ

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถที่สั่งสมและสืบทอดกันมาอันเป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงปัญหาการปรับตัว เรียนรู้ และสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่เพื่อการดำรงอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เผ่าพันธุ์หรือเป็นวิถีของชาวบ้าน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึง การพัฒนาปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ โดยการใช้วัสดุธรรมชาติผสมผสาน การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบใหม่ๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์หรือผู้บริโภค

กระบวนการผลิต หมายถึง กรรมวิธี ลำดับขั้นตอนการผลิตตั้งแต่การออกแบบ การเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ การปฏิบัติงานการทำ ดำเนินการต่อเนื่องจนสำเร็จ เป็นชิ้นงานผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้งานได้จริง

ผู้ผลิต หมายถึง กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ที่ผลิตผลิตภัณฑ์จากวัสดุที่มีในท้องถิ่น โดยอาศัยภูมิปัญญาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถจำหน่ายได้

ผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์ หมายถึง กลุ่มผู้ซื้อสินค้ากลุ่มบุคคลที่เข้ามาเยี่ยมชมสินค้าของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองที่ได้ออกจำหน่ายสินค้าในสถานที่ต่างๆ

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอ่างทอง แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเกี่ยวกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทิศทางการส่งเสริมและพัฒนาหัตถกรรมไทย การจักสานไม้ไผ่งานหัตถกรรมจักสานผักตบชวา ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอ ทฤษฎีการออกแบบผลิตภัณฑ์ เครื่องมือและวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอ่างทอง

1.1 ประวัติความเป็นมาและข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอ่างทอง

อ่างทองเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีพื้นที่อยู่ในบริเวณภาคกลางมีประวัติอันยาวนาน ตั้งแต่เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และถือได้ว่าอ่างทองเป็นจังหวัดที่น่าสนใจอีกจังหวัดหนึ่งของไทยที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติไทย พอสรุปได้ดังนี้

จังหวัดอ่างทองมีหลักฐานทางโบราณคดีอยู่ในสมัยทวารวดี (วัฒนธรรม 2548: 263) พบร่องรอยของคูเมืองเป็นคูน้ำใหญ่บริเวณบ้านคูเมือง ตำบลห้วยไผ่ อำเภอแสวงหา ทิศเหนือเลียบบลองชลประทานไปราว 4 กิโลเมตร นายบาสเซอติเยนนักโบราณคดีชาวฝรั่งเศส และเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร ได้สันนิษฐานว่าเป็นเมืองโบราณสมัยทวารวดีซึ่งปัจจุบันหลักฐานต่างๆ จะเลือนรางแต่เค้าโครงยังพอมองให้เห็นอยู่บ้างซึ่งมีลักษณะคล้ายชุมชนโบราณในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีในสมัยสุโขทัยมีข้อสันนิษฐานว่ามีผู้เข้าตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยแถบนี้และเจริญรุ่งเรืองอยู่ในสมัยสุโขทัยเช่นกัน สันเกตจากพุทธรูปเก่าแก่ที่สร้างตามแบบศิลปะเขมรขางสุโขทัยหลายองค์ คือ พระพุทธไสยาสน์วัดขุนอินทประมูล อำเภอโพธิ์ทอง และพระพุทธไสยาสน์วัดป่าโมก อำเภอป่าโมก เป็นต้น และในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้กล่าวถึงอ่างทองโดยเรียกแขวงเมืองวิเศษไชยชาญในพงศาวดารได้กล่าวถึงชื่อเมืองวิเศษไชยชาญเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2127 ว่าสมเด็จพระนเรศวร และสมเด็จพระเอกาทศรถได้เสด็จยกกองทัพไปรบกับพระยาสิมที่เมืองสุพรรณบุรี โดยเสด็จไปประทับที่แขวงเมืองวิเศษไชยชาญ จึงสันนิษฐานว่าเมืองวิเศษไชยชาญได้ตั้งเมืองในแผ่นดินพระมหาธรรมราชาทางลำแม่น้ำน้อยฝั่งตะวันออก ต่อมาสภาพพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะกระแสน้ำในแควแม่น้ำน้อยเปลี่ยนไปการคมนาคมไม่มาระหว่างแม่น้ำน้อยกับแม่น้ำใหญ่ คือ แม่น้ำเจ้าพระยาติดต่อไม่สะดวก จึงย้ายที่ตั้งเมืองไปอยู่ที่ตำบลบ้านแหบริเวณวัดไชยสงคราม (วัดกระเจา) พร้อมกับขนานนามให้เป็นสิริมงคลแก่เมืองใหม่ว่าเมืองอ่างทอง ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับกรุงศรีอยุธยา จึงเสมือนเป็นเมืองชานเมืองหลวงที่มีประวัติศาสตร์เกี่ยวเนื่องกันหลายช่วงโดยเฉพาะสงครามที่สำคัญหลายต่อหลายครั้ง

ปีพุทธศักราช 2122 ญาณพิเชียรมาช่องสุมนคนในตำบลยี่ล้น ขุนศรีมงคลแขวงเมืองส่งข่าวการกบฏมาถวายสมเด็จพระมหาธรรมราชาโปรดให้พระยาจักรียกกำลังไปปราบปรามตั้งทัพในตำบล

มหาดไทย ญาณพิเชียรและพรรคพวกสู้รบกับพระยาจักรี พระยาจักรีเสียชีวิตในการสู้รบ พวกชาวบ้านเข้าเป็นพวกญาณพิเชียรยกกำลังไปปล้นเมืองลพบุรีเกิดรบกับพระสีหราชเดโชญาณพิเชียรถูกยิงตาย

ปีพุทธศักราช 2128 พระเจ้าเชียงใหม่ยกทัพมาตั้งทัพที่บ้านสระเกษ แขวงเมืองวิเศษชัยชาญ ปัจจุบันเขตตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย เพื่อมาแก้แค้นกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรและพระเอกาทศรถยกทัพไปถึงตำบลป่าโมกเข้าโจมตีทหารพม่าล่าถอยไป และมีพระราชดำรัสสั่งให้พระราชมนูคุมกองทัพขึ้นตระเวนตามกองทัพพม่าที่บ้านบางแก้ว เมื่อเสด็จขึ้นไปถึงบ้านแห่ได้เข้าโอบล้อมรุกไล่ตีทัพพม่าแตก

ในปีพุทธศักราช 2130 ที่บ้านป่าโมกแขวงเมืองวิเศษไชยชาญได้กลายเป็นสนามรบระหว่างไทยกับพม่าอีกครั้ง โดยพระเจ้ากรุงหงสาวดียกทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยา ทหารไทยนำปืนใหญ่ลงเรือสำเภาไปประดมยิงค่ายหลวงพระเจ้าหงสาวดีจนต้องถอยทัพหลวงกลับขึ้นไปตั้งที่ป่าโมก สมเด็จพระนเรศวรเสด็จโดยขบวนทัพเรือตามตีกองทัพหลวงไปจนถึงป่าโมกพม่าต้องเลิกทัพกลับไปตั้งทัพที่พุทธศักราช 2135 ที่บ้านป่าโมกและบ้านสามโก้ แขวงเมืองวิเศษชัยชาญ สมเด็จพระนเรศวรและพระเอกาทศรถยกทัพจากกรุงศรีอยุธยาผ่านทุ่งป่าโมกไปเมืองสุพรรณบุรีทางบ้านสามโก้ทรงกระทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาที่ตำบลตระพังตรุหนองสาหร่าย จังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอดอนเจดีย์ จมมีชัยชนะในยุทธหัตถีครั้งนั้น

และปีพุทธศักราช 2147 สมเด็จพระนเรศวร และสมเด็จพระเอกาทศรถยกกองทัพไปตีกรุงอังวะเสด็จไปทางชนมารถขึ้นเหยียบชัยภูมิตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก เพื่อตัดไม้ข่มนามตามพระราชพิธีของพราหมณ์แล้วยกทัพต่อไปแล้วยกทัพต่อไปแต่เสด็จสวรรคตที่เมืองหางหรือเมืองห้างหลวง สมเด็จพระเอกาทศรถนำพระบรมศพกลับกรุงศรีอยุธยาพร้อมด้วยพระเกียรติ และในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระศรีสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) พระองค์ได้ปลอมพระองค์เป็นสามัญชนไปในงานฉลองพระอาราม ทรงชมมวยได้ชัยชนะถึง 2 ครั้ง สถานที่ทรงเสด็จไปก็คือบ้านพระจันทชนบท แขวงเมืองวิเศษชัยชาญ เชื่อกันว่างานฉลองวัดดังกล่าวอาจเป็นวัดโพธิ์ถนนหรือวัดถนนซึ่งเป็นวัดร้างอยู่ในตำบลลาดกรวด อำเภอเมืองอ่างทอง นั่นเอง

สมัยกรุงธนบุรี ราวพุทธศักราช 2317 แขวงเมืองวิเศษชัยชาญถือเป็นแขวงเมืองหน้าด่านในช่วงปลายสมัยกรุงธนบุรีในคราวที่ไทยกับพม่าได้ทำสงครามรบกันที่บางแก้ว เมืองราชบุรี พระราชพงศาวดารตอนนี้บันทึกไว้ว่า (มาลี แดงดอกไม้.2542: 24-31) พระยาอินทรชิตเจ้าเมืองวิเศษชัยชาญ ได้คุมกองทัพไปช่วยพระยายมราชรบกับพม่าที่แขวงเมืองราชบุรี ไม่มีการกล่าวถึงเมืองวิเศษชัยชาญแต่ใช้ชื่อใหม่ คือ เมืองอ่างทองทำให้สันนิษฐานว่า เมืองวิเศษชัยชาญซึ่งเดิมตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน้อย ได้ย้ายมาตั้งใหม่ที่ริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณตำบลบางแก้วบริเวณวัดชัยสงครามหรือวัดกะเขาในปัจจุบัน

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในราวพุทธศักราช 2356 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยายมราชเป็นแม่กองเกณฑ์ราษฎรจากนครราชสีมา เวียงจันทร์ และหัวเมืองฝ่ายตะวันออกไปทำนบกั้นลำน้ำที่เมืองอ่างทอง เพื่อจะให้สายน้ำไหลเข้าคลองบางแก้วซึ่งตั้งเงินให้กลับใช้เรือเดินได้ตลอดปีตั้งแต่ก่อน แต่ทว่าทำนบที่สร้างเกิดพังทลายลงเพราะกระแสน้ำเชี่ยวจึงได้ย้ายเมืองมาอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อจะได้สะดวกแก่การเดินทาง

เหตุการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าดินแดนของอ่างทองมีความสำคัญต่อกรุงศรีอยุธยาในด้านการเป็นยุทธภูมิด้านการรบเป็นขานเมืองใกล้เมืองหลวง เมืองหน้าด่านในสมัยที่กล่าวมา และในปัจจุบันยังเป็นเมืองที่เป็นอู่ข้าวอู่น้ำแหล่งเกษตรกรรม และศูนย์รวมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่สำคัญของประเทศไทยที่ชาวบ้านมีฝีมือในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่และหวาย เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ที่ผ่านการสั่งสมมานานนับศตวรรษ ซึ่งปัจจุบันยังคงมีการผลิตเป็นอาชีพหลักทำรายได้ให้กับชาวบ้านได้ดี อีกทั้งยังเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอ่างทองที่ชาวต่างชาติหลายประเทศได้ประจักษ์มาแล้วจนถึงทุกวันนี้

1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานจังหวัดอ่างทอง ได้กล่าวถึงที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดดังนี้

จังหวัดอ่างทอง เป็นจังหวัดขนาดเล็กตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานครมาตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 (สายเอเชีย) ประมาณ 108 กิโลเมตร และเส้นทางตามลำแม่น้ำเจ้าพระยาถึงตลาดท่าเตียน ระยะทางประมาณ 120 กิโลเมตร มีรูปร่างลักษณะคล้ายรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีส่วนกว้างตามแนว ทิศตะวันออกถึงตะวันตก และส่วนยาวตามแนวทิศเหนือถึงทิศใต้ใกล้เคียงกัน คือ ประมาณ 40 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 968,372 ตารางกิโลเมตร หรือ 613,120 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอกำแพงแสน จังหวัดสิงห์บุรี บางส่วนติดต่อกับจังหวัดลพบุรีที่เขตอำเภอกำแพง

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบางปะหันและอำเภอบางบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบางปะหัน อำเภอมหาราช และอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอศรีประจันต์ อำเภอสามชุก และอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดสุพรรณบุรี

1.3 เขตการปกครอง

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงมหาดไทย ได้กล่าวถึงการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดอ่างทองซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 7 อำเภอ 73 ตำบล 509 หมู่บ้าน และ 10 เทศบาล อำเภอทั้ง 7 ของจังหวัดอ่างทอง ได้แก่ อำเภอเมืองอ่างทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ อำเภอไชโย อำเภอป่าโมก อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอแสวงหา และอำเภอสามโก้ แต่ละอำเภอมีพื้นที่ดังนี้

อำเภอเมืองอ่างทอง	พื้นที่	107	ตารางกิโลเมตร
อำเภอไชโย	พื้นที่	71	ตารางกิโลเมตร
อำเภอป่าโมก	พื้นที่	88	ตารางกิโลเมตร
อำเภอโพธิ์ทอง	พื้นที่	208	ตารางกิโลเมตร
อำเภอวิเศษชัยชาญ	พื้นที่	233	ตารางกิโลเมตร
อำเภอสามโก้	พื้นที่	97	ตารางกิโลเมตร
อำเภอแสวงหา	พื้นที่	155	ตารางกิโลเมตร

(กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2546 : 1; กระทรวงมหาดไทย 2542: 21)

1.4 คำขวัญประจำจังหวัด

คำขวัญของจังหวัดอ่างทอง คือ พระนอนองค์ใหญ่ วีรไทยใจกล้า ตุ๊กตาชาววัง โด่งดังจักสาน ถิ่นฐานทำกลอง

1.5 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดอ่างทอง “จากหนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดอ่างทอง” และสำนักงานจังหวัดอ่างทอง ได้กล่าวถึงลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดไว้ว่า

จังหวัดอ่างทองเป็นจังหวัดที่มีลักษณะทั่วไปมีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะคล้ายอ่างน้ำ ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้ และแร่ธาตุ สภาพดินเป็นดินเหนียวปนทราย พื้นที่ส่วนมากเหมาะแก่การทำนาข้าว ทำไร ทำสวน และ ไร่นาสวนผสม มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน 2 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำน้อย โดยแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านจังหวัดอ่างทองทางทิศเหนือไปทิศใต้ เป็นระยะทางยาวประมาณ 40 กิโลเมตร ในเขตอำเภอไชโย อำเภอเมืองอ่างทอง และอำเภอป่าโมก ต่อจากนั้นไหลเข้าสู่เขตอำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนแม่น้ำน้อยเป็นแม่น้ำที่แยกมาจากแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านอำเภอวิเศษชัยชาญ และอำเภอโพธิ์ทองไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาอีกครั้งที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะทางที่ไหลผ่านจังหวัดอ่างทองประมาณ 50 กิโลเมตร จังหวัดอ่างทองไม่มีภูเขาหรือป่าไม้ ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่และมีน้ำอุดมสมบูรณ์ส่งเสริมให้ชาวอ่างทองประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก

1.6 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดอ่างทองมีลักษณะฟ้าอากาศเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคกลางของประเทศไทยซึ่งมีสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้นดังนั้นภูมิอากาศของจังหวัดอ่างทองจึงเป็นแบบฝนเมืองร้อนหรืออยู่ในเขตโซนร้อนแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดูซึ่งได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฤดูกาลของจังหวัดอ่างทองมี 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-พฤษภาคม เป็นฤดูเปลี่ยนมรสุมครั้งแรก มีอากาศร้อนจัดในเดือนเมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 35.5 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน - ตุลาคม อยู่ในช่วงอิทธิพลมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฝนจะตกหนักปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 818.8 มิลลิเมตร

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ อยู่ในช่วงอิทธิพลมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีอากาศแห้งแล้ง และหนาวเย็น อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 14.3 องศาเซลเซียส

1.7 ประชากรและการประกอบอาชีพ

ชาวจังหวัดอ่างทองร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม พื้นที่ทำการเกษตรทุกประเภทคิดเป็นร้อยละ 82 ของพื้นที่ทั้งหมด เกษตรกรรมที่ทำกันมากที่สุด คือ การเพาะปลูก มีการทำนา ทำพืชไร่ พืชสวน เลี้ยงสัตว์และประมง นอกจากเกษตรกรรมแล้วชาวอ่างทองยังประกอบอาชีพอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และอาชีพบริการด้วย

1.8 การคมนาคม

การคมนาคมของจังหวัดอ่างทองมีด้วยกัน 2 วิธีการ คือ การคมนาคมภายในจังหวัด และระหว่างจังหวัดอ่างทองกับจังหวัดอื่นๆ

1.การเดินทางภายในจังหวัดเป็นการเดินทางจากจังหวัดไปยังอำเภอ ตำบลอื่นๆ ในจังหวัดอ่างทองสามารถเดินทางด้วยการโดยสารรถยนต์ประจำทาง และรถยนต์ส่วนบุคคล จากหนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่อง วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดอ่างทอง ได้กล่าวถึงเส้นทางเดินรถภายในจังหวัดมีดังนี้

สายวัดสามประชุม- วัดไชโย	ระยะทาง	1.8	กิโลเมตร
สายแสวงหา – สีบัวทอง	ระยะทาง	1.2	กิโลเมตร
สายวัดห้องคู้-วัดเชิงหวาย	ระยะทาง	12	กิโลเมตร
สายป่าโมก-ตลาดไผ่วง	ระยะทาง	12.5	กิโลเมตร
สายโพธิ์ทอง-รามะลัก	ระยะทาง	20	กิโลเมตร
สายศาลเจ้าโรงทอง – หลักแก้ว	ระยะทาง	8	กิโลเมตร
สายอบทม – ห้วยคั่นแหลม	ระยะทาง	3	กิโลเมตร
สายชะไว – ตริณรงค์	ระยะทาง	9	กิโลเมตร
สายสาวร้องไห้ – ไผ่วง	ระยะทาง	5	กิโลเมตร
สายบ้านสาย – โรงช้าง	ระยะทาง	7	กิโลเมตร
สายปากทางสายเอเชีย – ชัยฤทธิ	ระยะทาง	5	กิโลเมตร
สายคลองโพทะเล – ดินทอง	ระยะทาง	3	กิโลเมตร

(กระทรวงมหาดไทย 2542 : 8)

2. การเดินทางระหว่างจังหวัดอ่างทองกับจังหวัดอื่นๆ สามารถเดินทางได้สะดวกโดยทางรถยนต์ ซึ่งในปัจจุบันนี้มีเส้นทางที่สำคัญโดยเฉพาะการเดินทางโดยรถยนต์ประจำทางและรถยนต์ส่วนบุคคล ในการเดินทางจากกรุงเทพมหานครมาจังหวัดอ่างทอง สามารถเดินทางได้ 3 เส้นทาง คือ

เส้นทางที่ 1 ใช้เส้นทางสายพหลโยธิน (เส้นทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1) จากกรุงเทพฯ แล้วแยกเข้าเส้นทางเอเชีย (เส้นทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 32) ระยะทางประมาณ 105 กิโลเมตร ซึ่งเป็นเส้นทางที่ใกล้ที่สุด

เส้นทางที่ 2 ใช้เส้นทางกรุงเทพ – ปทุมธานีผ่านอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เข้าทางหลวงแผ่นดินหมายเลขแผ่นดินหมายเลข 3111 ผ่านอำเภอบางไทร และอำเภอเสนา เข้าสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากนั้นใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 309 ผ่านอำเภอป่าโมก จนถึง จังหวัดอ่างทอง รวมระยะทางประมาณ 140 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 3 ใช้เส้นทางตัดใหม่ข้ามสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า-ตลิ่งชันเข้าสู่เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 ผ่านจังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสุพรรณบุรี จากนั้นใช้เส้นทางแผ่นดินหมายเลข 3195 ผ่านอำเภอวิเศษชัยชาญ เข้าสู่จังหวัดอ่างทอง รวมระยะทางประมาณ 150 กิโลเมตร

2. แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายและความสำคัญของแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญานี้ถือว่าเป็นแนวการดำเนินชีวิตที่มาจากพื้นฐานของสังคมไทยที่ให้อึดหลักการเดินทางสายกลางสู่ความสมดุล เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของสังคมไทยซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ให้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไว้อย่างสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้เพราะหลักการของแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงจะสนับสนุนส่งเสริมให้บุคคลรู้จักแนวทางการดำรงชีวิตตามหลักคุณธรรม จริยธรรม อันได้แก่ การลดละความโลภ การประหยัด ความมีเมตตา ความซื่อสัตย์ ความมีสติรู้ตัวทั่วพร้อม เป็นต้น

ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency Economy) คือ ความพอประมาณ (Moderation) เงื่อนไขสำคัญ คือ การสร้างคนให้มีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียร มีความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก รอบคอบ ระมัดระวัง ความพอประมาณอย่างมีเหตุผลนั้นจะต้องตระหนักถึงการทำอะไรที่ไม่เกินตัวจนเกินไป ไม่โลภ การดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามขั้นตอนอย่าคิดก้าวกระโดดจนเกินไป คิดถึงความพอดี ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแนวความคิดดำรงชีวิตตามแนวของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถกล่าวได้ว่าสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคมไทยได้ ซึ่งการสร้างภูมิคุ้มกันนั้นเป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นได้สังคมจะมีภูมิคุ้มกันที่ดีต้องวางรากฐานของสังคมที่แข็งแรง เปรียบเสมือนการสร้างบ้านที่ลงเสาเข็มเพื่อให้มีรากฐานที่แข็งแรง ซึ่งเสาเข็มเหล่านั้นจะเป็นรากฐานไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมีภูมิคุ้มกันที่ดีเสาเข็มที่สำคัญๆ เช่น การสร้างคนที่ดีมีคุณภาพ มีสุขภาพและพลานามัยดี ซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียร มีวินัย รับผิดชอบและการสร้างระบบบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ จะนำไปสู่คุณภาพที่ดีในเรื่องต่างๆ การสร้างองค์ความรู้ให้กับคน ให้มีภูมิปัญญาไปพัฒนาปรับปรุงใช้ในชีวิตประจำวันให้สามารถพึ่งพาตนเองให้มากขึ้นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่เรื่องที่กำลังกล่าวถึงด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่เป็นแนวปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และการพัฒนาโดยเฉพะอย่างยิ่งพัฒนาคุณภาพของคนให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ไม่เสี่ยงจนเกินไป มีคุณธรรม มีความรู้เท่าทัน สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและประเทศชาติ การดำเนินการพัฒนาภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงค่าเสรี ยังทำการค้าระหว่างประเทศอยู่ไม่ปิดประเทศ แต่ปรัชญานี้เป็นเครื่องยึด-เหนี่ยว เตือนสติ และเป็นเครื่องถ่วงดุลให้ระบบทุนนิยม เสรีนิยม ดำเนินไปอย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยที่ยังไม่มีความพร้อม ชาติภูมิคุ้มกันที่ดี การพัฒนายังไม่สมดุลอยู่หลายเรื่อง (สุทธิพร บัญส่ง.2549:37-39)

เศรษฐกิจพอเพียงมีวัตถุประสงค์ให้คนรู้จักการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด รู้จักความพอเพียง รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ (ทองทิพภา วิริยะพันธ์. 2550 : 13-14) ดังนี้

1. ด้านจิตใจ ยึดหลักตนเป็นที่พึ่งแห่งตนโดยมีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเอง และประเทศชาติ มีเมตตา เอื้ออาทร ประณีประนอม รู้จักสามัคคี และเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. ด้านสังคม เน้นให้แต่ละชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง เพื่อให้มีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น มีการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

3. ด้านเศรษฐกิจ เน้นหลักประหยัด ลดการฟุ่มเฟือย ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ หลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่มีผลตอบแทนที่คุ้มค่า ลดความเสี่ยงในด้านต่างๆ เช่น การพนัน

4. ด้านเทคโนโลยี ควรมีการผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

5. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด รู้จักการเพิ่มมูลค่าอย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

ลีลาภรณ์ บัวสาย (2549: 11-12) ได้อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ว่าเป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับการผันแปรของธรรมชาติหรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียร และความอดทน สติปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคีซึ่งทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีอยู่ 3 แบบ ดังนี้

1. ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานเทียบได้กับทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 ซึ่งมุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งฝนและมีความเสี่ยงจากปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกโดยมีข้อสมมติว่า ต้องพึ่งฝนและมีความเสี่ยงจากปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก โดยมีข้อสมมติว่า เกษตรกรมีที่ดินพอเพียงในการขุดบ่อเพื่อแก้ไขปัญหาค่าความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรมีข้าวเพื่อการบริโภคได้ในระดับหนึ่ง และใช้ที่ดินส่วนที่เหลือตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของครอบครัว และสร้างรายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ซึ่งไม่สามารถผลิตได้เองซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว

2. ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าซึ่งเทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 ซึ่งสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มสหกรณ์ หรือเครือข่ายวิสาหกิจที่มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานแล้วเพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและแก่ส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียน มีการแข่งขัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและตามความสามารถของตนเอง ทำให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกิดความพอเพียงในวิถีการปฏิบัติงานร่วมกัน

3. ความพอเพียงในระดับประเทศเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งเทียบได้กับทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 3 ที่ส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในประเทศ เช่น ธนาคาร บริษัทขนาดใหญ่ ซึ่งความร่วมมือในลักษณะนี้ก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อการสืบทอดภูมิปัญญา การแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยีทำให้ประเทศเป็นสังคมที่ประกอบด้วยชุมชน องค์กร ธุรกิจต่างๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียง ซึ่งมีความเชื่อมโยงด้วยหลักการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันอย่างยั่งยืน ซึ่งกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทั้งวิถีในการประกอบอาชีพ และดำรงชีพที่จะนำไปสู่ชีวิตที่มีความทุกข์ลดน้อยลง และมีความสุขเพิ่มมากขึ้นทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และระดับประเทศ

แนวทางสำคัญที่จะช่วยให้ประชาชนสามารถก้าวต่อไปได้อย่างเข้มแข็ง คือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย

ในฐานะที่เป็นเสมือนเข็มทิศของการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นทางหนึ่งของการบริหารและการพัฒนาของสังคมในระยะยาวที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสมดุลในกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตลอดจนมีภูมิคุ้มกันให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในโลกของวัตถุนิยมในปัจจุบันนี้

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติแก่ประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับรัฐทั้งในด้านการพัฒนาและการบริหารประเทศ เพื่อให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ซึ่งความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีระบบคุ้มกันที่ดีในตัวเพื่อไม่ได้รับผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการในทุกขั้นตอน ในขณะที่เดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต และรอบคอบเพื่อก่อให้เกิดความสมดุล พร้อมยอมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และอย่างกว้างขวางในด้านธุรกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สมพร เทพสิทธา. 2549: 9-10)

การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทาง (สุเมธ ตันติเวชกุล.2550: 45) ดังนี้

1. ต้องยึดหลักความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้านเพื่อลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง
2. ต้องยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แมตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม
3. ต้องละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้รุนแรง โดยยึดถือว่าความสุขเป็นความเจริญที่บุคคลหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนา และการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการเบียดเบียนจากผู้อื่น
4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก จึงจำเป็นต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนพอมีพอกิน สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยตนเอง
5. ต้องปฏิบัติตนในทางที่ดี ลด ละ สิ่งชั่วให้หมดสิ้น เพราะความชั่วเป็นสิ่งทำลายตนเอง และทำลายผู้อื่น

หากประชาชนทุกคนได้ปฏิบัติตามแนวทางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 แนวทางดังกล่าว จะช่วยให้สามารถครองสติปัญญาของตนเองได้อย่างเหมาะสม ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข และชีวิตมีความมั่นคงต่อไป

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำในทุกกิจกรรมในความเป็นจริงแล้วปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ชี้แนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนเองของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับสังคมและระดับประเทศทั้งในภาคเกษตร ภาคธุรกิจ และภาคการบริหาร เพื่อให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ วัตถุประสงค์หลักของ

เศรษฐกิจพอเพียง คือการให้คนรู้จักการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด รู้จักความพอเพียง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันให้มากที่สุด การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุลและด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้เอง องค์การสหประชาชาติแจ้งว่าจะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชไปเผยแพร่ใน 144 ประเทศทั่วโลก ด้วยพิจารณาแล้วว่าแนวทางพระราชดำริดังกล่าวเป็นประโยชน์ และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล แต่ละได้มอบเกียรติบัตรถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเชิดชูพระเกียรติต่อแนวทางแห่งเศรษฐกิจพอเพียงที่พระองค์ได้ทรงแสดงให้เห็นจริงด้วยโครงการหลวงต่างๆ ซึ่งเป็นความพยายามในการต่อสู้กับกระแสการบริโภคนิยม ซึ่งแพร่ระบาดในทุกวันนี้

การพัฒนาที่ยั่งยืน

ความหมาย แนวคิด และความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) World Commission on Environment and Developmentให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า เป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องลดความสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง นั่นคือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ของคนรุ่นปัจจุบันที่จะต้องไม่ใช้อย่างสิ้นเปลือง แต่ควรเป็นการใช้ทรัพยากรในเชิงอนุรักษ์และพัฒนาให้เต็มศักยภาพอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องพิจารณาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความยั่งยืน ของระบบนิเวศไปพร้อมๆ กัน สำหรับประเทศไทย ได้มีนักวิชาการหลายท่านพยายามอธิบายความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังเช่น แนวคิดของพระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต (2546: 68-69) ได้อธิบายการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน มีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) หมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างคือ มีดุลยภาพ (balanced) นั่นก็คือ การกำหนดแนวทางการพัฒนาจะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านมนุษย์ โดยให้คุณค่าทางวัฒนธรรมอยู่ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้นตามแนวความคิดนี้ จึงสรุปได้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมการพัฒนาในทุกด้าน และทุกมิติกล่าวคือ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จิตใจ วัฒนธรรม ฯลฯ โดยมีคนเป็นศูนย์กลางหรือเป้าหมายของการพัฒนา เพื่อให้คนอยู่ดีมีสุขและมีความสุข ทั้งคนรุ่นนี้และรุ่นต่อไป ความคิดเห็นต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยบรรลุข้อยุติด้านค่านิยมของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยเป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกๆ ด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของไทยด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม การมีความเอื้ออาทรต่อกัน การเคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเองและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม”

การพัฒนาสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล โดยพัฒนาคนไทยให้มีผลิตภาพสูงขึ้น สามารถปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ของประเทศอย่างยั่งยืนมีจิตสำนึก พฤติกรรมและวิถีชีวิตที่ไม่ทำลาย

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรผลประโยชน์จากการพัฒนาและได้รับการคุ้มครองอย่างทั่วถึง และเป็นธรรมที่จะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง มีระบบ การจัดการทางสังคมที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีพ และเป็นสังคมสมานอันดีเอื้ออาทร (สุทธิพร บุญส่ง. 2549: 52-53)

กระบวนการบูรณาการ

เป็นการบูรณาการความรู้ และทักษะจากการศึกษาที่ผู้เรียนมีอยู่หรือได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและชุมชนกระบวนการเรียนรู้จะผสมผสานทั้งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ใช้เวทีประชารัฐ ใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นแหล่งกลางสำหรับการรวบรวมความรู้โดยให้ความสำคัญการเรียนรู้จากภูมิปัญญาในชุมชน การพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนได้นั้น คงจะไม่สามารถทำได้ด้วยการทุ่มเงินจำนวนมหาศาลลงสู่ชุมชนโดยตรงเพียงอย่างเดียวแต่การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ทั้งกระบวนการคิดและกระบวนการจัดการให้กับชุมชน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและเร่งด่วนที่พึงกระทำมากกว่าการพัฒนาให้สังคมเกิดความยั่งยืน คงจะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของเศรษฐกิจ ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ของสังคมอย่างสอดคล้องประสานกัน โดยไม่พัฒนาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง สร้างสรรค์ซึ่งในที่สุดจะส่งผลถึงการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ (สุทธิพร บุญส่ง.2549: 57)

กระบวนการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

1.ความหมายกระบวนการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

กระบวนการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง หมายถึง กระบวนการในการพัฒนาความคิด จิตสำนึกและความตระหนักรู้ของผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชนถึงศักดิ์ศรีของตนเอง ความสามารถของตนเองในการคิด ปฏิบัติ และตัดสินใจอย่างอิสระที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองในการจัดการตนเองให้มีสภาพที่ดีขึ้น แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและกับชุมชนให้หมดไป หรือลดน้อยลง โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม(Participation) ในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีความหลากหลายในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน นำไปสู่การทำกิจกรรมอื่นๆต่อไปในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ เช่นมิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านการเมืองการปกครอง มิติทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการนำไปสู่ความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการนำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ซึ่งประเวศ วะสี (2537 : 136) ได้กล่าวว่า ก่อนการเริ่มกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนนั้นควรส่งเสริมให้ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชน มีลักษณะดังนี้

นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ซึ่งประเวศ วะสี (2537 : 136) ได้กล่าวว่า ก่อนเริ่มกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนนั้นควรส่งเสริมให้ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนมีลักษณะดังนี้

1. จิตใจที่มีธรรมะ ขยันหมั่นเพียร และสันโดษ
2. แบบแผนการผลิตเป็นแบบยังชีพ ทำการเกษตรแบบผสมผสาน
3. เสริมสร้างความสมดุลทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
4. พึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจชุมชน ลดการพึ่งพิงภายนอกชุมชน
5. มีวิถีชีวิต สถาบัน บ้าน วัด โรงเรียน และวัฒนธรรมชุมชนแบบช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

1. การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตโดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่ม รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิด และวิธีการทำงานของบุคลากรของภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการมาเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการ และแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง

2. การส่งเสริมการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนให้มีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคม และสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพ และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

การสร้างพลังชุมชน (Community empowerment) เป็นระบบคุณค่าและเป็นกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมที่ส่งเสริมให้บุคคลและชุมชนนำศักยภาพของตนเอง และภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน การเสริมสร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็งและการเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสานต่อความเป็นเครือข่ายความร่วมมือหัวใจของการสร้างพลังชุมชน คือ กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยชุมชนและภาคีการพัฒนาเรียนรู้ด้วยกันก่อให้เกิดการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ เจตคติ และเกิดทักษะในการพัฒนาชุมชน และเกิดโครงสร้างใหม่ในสังคม หรือชุมชนเพื่อการจัดการซึ่งประกอบด้วยการวางแผนปฏิบัติ การกำกับประเมินผล และการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขมุ่งสู่เป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และชุมชนเข้มแข็ง การส่งเสริมบทบาทของครูให้เรียนรู้การพึ่งตนเองและการสร้างพลังชุมชนให้เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและลงมือปฏิบัติในทุกระดับนำไปสู่การบูรณาการและการสร้างความสมดุลของการพัฒนาในระดับบุคคล เชื่อมโยงถึงการมีครอบครัวอบอุ่นสร้างกลุ่มให้มีพลังเข้มแข็งเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (โกวิทย์ พวงงาม 2553. : 161-165) ได้อธิบายว่ากระบวนการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ความเข้มแข็ง ประชาชนพึ่งตนเองได้ และมีความสุข คือ กระบวนการที่ทำให้ประชาชนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการกระทำกิจกรรม ด้วยความรัก และเอื้ออาทรต่อกัน เกิดความรู้สึกร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารกัน มีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายย่อยๆ ในลักษณะแนวราบที่มีสัมพันธ์ภาพเท่าเทียมกัน

2. กิจกรรมหลักที่สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

กิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างเข้มแข็งของชุมชน

1. ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเพื่อให้มีความสามารถเผชิญปัญหาวิกฤต ด้วยการรวมกลุ่มกิจกรรม ให้ความสำคัญต่อการปรับวิถีคิด วิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอกชุมชน จากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชน

2. ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟู อนุรักษ์ และจัดการทรัพยากร ธรรมชาติชุมชน การค้นหาศักยภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำแผนความต้องการของชุมชน และการสร้างประชาคมภายในชุมชน และการสร้างเครือข่ายของชุมชน

นอกจากกิจกรรมหลักที่สร้างชุมชนให้เข้มแข็งแล้ว ในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งยังมีขั้นตอนที่สำคัญๆ หลายขั้นตอนด้วยเช่นกัน

3. ขั้นตอนการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

ขั้นตอนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน มีขั้นตอน (โกวิทย์ พวงงาม.2553.: 225-226)

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมคนในชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาให้เป็นผู้มีจิตสำนึก มีความรู้ ความเข้าใจ ในการกำหนดประเด็นปัญหา การพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ การพัฒนาวิสัยทัศน์ การถ่ายทอดความรู้ โดยเน้นที่ผู้นำชุมชนซึ่งเป็นแกนนำของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้นำชุมชนควรมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่

1. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้สึก รู้กว้าง รู้ไกล สามารถนำเสนอทางเลือกในการพัฒนาได้
2. เป็นผู้มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนแก้ไขปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้ มีความคิดรอบด้านและบูรณาการไปสู่การปฏิบัติได้
3. เป็นผู้มีความสามารถในการจดจำ ใฝ่รู้ มีการจัดระบบการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้ที่ดี
4. เป็นผู้มีความสามารถในการบริหารจัดการ และการประสานงานกับผู้อื่น
5. เป็นผู้มีความตั้งใจจริง มีความเสียสละ เพื่อส่วนรวม
6. เป็นผู้มีความสามารถในการพูดโน้มน้าวให้ผู้อื่นทำงานได้ และมีความสามารถสูงในการนำเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา และในการพัฒนาชุมชนที่มีความหลากหลาย
7. เป็นผู้มีความเข้าใจชีวิต เข้าใจโลก เข้าใจธรรมและรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ภายนอกชุมชน
8. เป็นผู้มีความสามารถในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ควบคุมตนเองได้ และยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจที่เป็นธรรม
9. เป็นผู้ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชน
10. เป็นผู้มีความอดทนอดกลั้น เชื่อมั่น และยึดมั่นในหลักการ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรมโดยเน้นกระบวนการดังนี้

1. กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนโดยให้ความสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา

2. การพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจการ โดยการพบปะพูดคุย การรวมกลุ่มสนใจและการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชนในกรณีที่เป็นปัญหาและกรณีที่มีความสนใจร่วมกันของประชาชนในชุมชน ทำให้มีการรวมพลังมีการจัดกิจกรรมร่วมกันภายใต้ความสัมพันธ์ในแนวราบ เรียนรู้ สรุปร่วมกัน และพัฒนาไปเป็นเครือข่ายความร่วมมือ

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540. : 12-33) ได้วิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง 7 ประการ

1. โครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอน ซึ่งประชาชนแต่ละคนมีความเท่าเทียมกัน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างกว้างขวาง

2. มีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง แบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ ด้านการผลิต ด้านการบริโภค และด้านการสะสมและกระจายส่วนเกิน ประชาชนมีสิทธิ์และอำนาจในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากร มีรูปแบบการผลิตที่ตอบสนองความต้องการของคนเป็นหลัก เน้นการพออยู่พอกินไม่ทำลายธรรมชาติ มีการแบ่งปัน ทำบุญ และชำระภาษี

3. มีค่านิยมตามหลักธรรมของศาสนา มีอุดมการณ์ในการใช้ชีวิต มีความเชื่อมั่นเรื่องการทำกรรมดี มีความเคารพธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

4. มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิต การสืบสานภูมิปัญญาดั้งเดิมจากครอบครัว วัด สถานประกอบการ โดยสังเกต ฟัง ถาม ทดลองทำ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่นำมาปฏิบัติจริง

5. มีกลุ่มผู้นำตามธรรมชาติอย่างหลากหลายตามกิจกรรมที่เกิดขึ้น และมีการทำงานในรูปแบบการปรึกษาหารือ แสวงหาความร่วมมือในการแก้ปัญหา

6. มีระบบความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน มีระบบความมั่นคงและสวัสดิการชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์ผ่านระบบครอบครัวเครือญาติเพื่อนฝูง มีกฎเกณฑ์ แบบแผนการดำเนินชีวิตร่วมกัน ความสัมพันธ์ของประชาชนแน่นแฟ้นและมีพลังในการจัดการ แก้ไขปัญหาได้ดี

7. ระบบการติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องตลอดเวลา เช่น การผ่านสื่อทุกรูปแบบ การพบปะในชีวิตวิถีชีวิต และในการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรึกษาหารือกัน เพื่อนำไปสู่การปรับตัวของชุมชนได้อย่างรวดเร็ว และทันเหตุการณ์

ความจำเป็นต้องส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เนื่องจากเกิดวิกฤตขึ้นจากผลการพัฒนาที่มุ่งต่อยอด แต่ไม่ได้เสริมฐานให้มั่นคงพอ ซึ่งผู้ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน มีหลายฝ่ายพิจารณากระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกให้ผู้นำชุมชนและประชาชน ซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนได้พัฒนาความเป็นชุมชน มีอิสระในการคิด การกระทำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชน และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของไทย

ความเป็นมาของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” มีชื่อเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “One Tambon One Product” หรือ “OTOP” เป็นแนวคิดที่ต้องการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เพื่อสามารถสร้างเอกลักษณ์ให้เกิดแกสินค้าของชุมชนมีตลาดรองรับและสามารถสร้างเอกลักษณ์ให้เกิดแกสินค้าของชุมชนมีตลาดรองรับและสามารถสร้างให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ต่อไปคำว่า “ผลิตภัณฑ์” ในแนวคิดของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นั้นไม่ได้หมายความถึงสินค้าเพียงอย่างเดียวแต่ยังหมายรวมถึงกระบวนการทางความคิด การบริหารจัดการ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม การท่องเที่ยว การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนตำบล อื่นๆการสร้างจุดเด่นจุดขาย ให้กับผลิตภัณฑ์ของตำบลเพื่อให้สามารถจำหน่ายสร้างรายได้ทั้งตลาด ภายในประเทศและในตลาดต่างประเทศ

ประเทศไทยได้รับแนวคิดเกี่ยวกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มาจากแนวคิด “หนึ่งหมู่บ้านหนึ่งสินค้า” ของจังหวัดไอโอตะในประเทศญี่ปุ่นซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของเกาะคิวชูใกล้กับประเทศเกาหลี และประเทศไต้หวัน มีขนาดเนื้อที่ประมาณ 6,337 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 1.2 ล้านคน จังหวัดไอโอตะมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลกเพราะประสบความสำเร็จในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยนโยบาย “หนึ่งหมู่บ้านหนึ่งสินค้า” หรือ “One Village One Product” โดยนโยบายนี้เริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2522 โดยมีผู้นำในการพัฒนาจังหวัดคือนายฮิรามัตสึ ผู้ว่าราชการจังหวัดไอโอตะ โดยใช้คำขวัญว่า “นำวิถีสมาคมชนบทมาสู่เมือง” ใช้หลักการ 3 ประการมาใช้ในการดำเนินงานคือ

ประการที่ 1 คิดระดับโลกทำโลกทำระดับหมู่บ้าน (Think Globally) โดยค้นหาว่าในพื้นที่ของจังหวัดมีสินค้าหรือสิ่งใดที่น่าจะมีชื่อเสียงที่สามารถดึงดูดลูกค้าทั้งในและต่างประเทศให้มาซื้อสินค้า หรือใช้บริการได้ โดยการนำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในหมู่บ้านของตนมาพัฒนาปรับปรุงสิ่งที่มี เหล่านั้นจนกลายเป็นที่ยอมรับและมีชื่อเสียงโด่งดังไปสู่ภายนอกหมู่บ้านและในกรณีสิ่งที่มีอยู่ใน หมู่บ้านยังไม่เหมาะสมเพียงพอที่จะนำมาใช้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนก็ต้องคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นในชุมชนของตน

ประการที่ 2 พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-Reliance-Creativity) โดยการฝึกหัดให้ ชาวบ้านคิดเป็นด้วยตัวเองรู้จักพึ่งพาตนเองและรู้จักคิดหาวิธีสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเองไม่รอรับ คำสั่งจากนายทุนหรือข้าราชการ โดยให้ประชาชนในหมู่บ้านต่างๆประชุมปรึกษาหารือข้อตกลงร่วมกันเองว่าผลิตภัณฑ์ในชุมชนของเขาเหล่านั้นที่จะทำเป็นผลิตภัณฑ์ประจำหมู่บ้านควรเป็นอะไรโดยส่วน ราชการไม่ควรนำเงินไปแจกชาวบ้านเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านคิดเห็นไปในทางที่หน่วยราชการ ต้องการให้ทำเพราะเมื่อเงินหมดชาวบ้านอาจเลิกทำหรือไม่สามารถดำเนินโครงการต่อไปได้จึงควรให้ ชาวบ้านได้ลงมือทำกันเองก่อนเมื่อถึงจุดหนึ่งชาวบ้านไม่สามารถพัฒนาหรือสร้างสรรค์ต่อไปได้ หน่วย ราชการจึงยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือทั้งในเรื่องของวิชาการและเงินลงทุนเพื่อให้กิจกรรมการสร้างสรรค ผลิตภัณฑ์ประจำหมู่บ้านดำเนินต่อไปอย่างยั่งยืน

ประการที่ 3 การพัฒนาคน (Human Resource Development) เป็นเป้าหมายสูงสุดของ โครงการนี้ การพัฒนาผู้นำชุมชนระดับชาวบ้านเพราะการพัฒนาชุมชนนั้นจะสำเร็จไม่ได้ถ้าไม่มีผู้นำ ชุมชนที่มองการณ์ไกล เข้มแข็ง มีความคิดริเริ่มและสามารถแก้ปัญหาในสภาวะที่ยากลำบากได้

ความหมายของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือเรียกสั้นๆว่า โOTOP) มีการริเริ่มขึ้นในสมัยที่พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตรเป็นนายกรัฐมนตรีโดยเป็นโครงการที่รัฐบาลส่งเสริมให้ชาวบ้านในแต่ละตำบลสร้างอาชีพในการผลิตสินค้าเพื่อออกจำหน่ายโดยสร้างสินค้าที่เป็นสินค้าประจำตำบลนั้นๆในห้วงเวลาที่ประเทศชาติกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจและประชาชนทุกระดับประสบปัญหาต่างๆปัญหาหนึ่งที่ประชาชนระดับรากหญ้าซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศถูกรุมเร้าคือปัญหาความยากจนรัฐบาลจึงได้ประกาศสงครามกับความยากจนโดยได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่า จะจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าโดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นสร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้จากการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพมีจุดเด่น และมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งใน และต่างประเทศและได้กำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ.2544 ณ วันที่ 7 กันยายน พ.ศ.2544 ขึ้นโดยกำหนดให้มีคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ หรือเรียกโดยย่อว่า กอ.นตผ ซึ่งฯฯพณฯนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี (นายปองผล อดิเรกสาร) เป็นประธานกรรมการ กอ.นตผ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และแผนแม่บทการดำเนินงาน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” กำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การคัดเลือก และขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลรวมทั้งสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทอย่างมีประสิทธิภาพ

“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวทางประการหนึ่งที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้า ที่มีคุณภาพมีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการคือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet Gloval)
2. พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-Reliance-Creativity)
3. การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Fvelopment)

ผลิตภัณฑ์ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียวแต่เป็นกระบวนการทางความคิดรวมถึงการบริการการดูแลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขายที่รู้จักกันแพร่หลายทั่วประเทศและทั่วโลก

วัตถุประสงค์ของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จากนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา และตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 การดำเนินงานตามโครงการฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สร้างงาน สร้างรายได้ ให้แก่ชุมชน

2. สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ให้สามารถคิดเอง ทำเองได้
3. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมในท้องถิ่น สรุปลักษณะโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของประเทศไทยยังคงมีความจำเป็นในการที่จะต้องพัฒนาต่อไป เพื่อให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ถึงอุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้น และส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ของคนในชุมชนสร้างความสามัคคีในชุมชนสร้างงานสร้างรายได้ให้เกิดแก่คนในชุมชนให้ยั่งยืนสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้สูงขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้าน ตำบลสังคมและประเทศชาติ โดยการที่คนในชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดเป็นผลิตผลของชุมชนที่มีคุณภาพ สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชนให้เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีจุดเด่นจุดขายที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น และสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตประเพณีวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนอย่างกลมกลืนให้เป็นที่รู้จักกันทั้งไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4. ทิศทางการส่งเสริมและพัฒนาหัตถกรรมไทย

ในขณะที่ประเทศไทยกำลังหันเหไปสู่ความเจริญของโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งมุ่งเน้นความเจริญทางวัตถุ การสื่อสาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่สังคมไทยและสังคมของมนุษยโลกก็ประสบปัญหาอย่างมากมาเป็นผลให้มนุษย์มีความเห็นแต่ตัวเพิ่มขึ้นจิตใจหยาบกระด้าง ห่างไกลจากธรรมชาติ ศิลปะและคุณธรรมความดีงามในการที่จะสร้างสรรค์งานหัตถกรรมยุคปัจจุบัน อีกทั้งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย เพื่อสนองการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่มากมายเกินความจำเป็น นับเป็นการทำลายความสมดุลของสภาพแวดล้อมของธรรมชาติในโลกโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

องค์การสหประชาชาติได้แถลงถึงความผิดพลาดของการพัฒนาในสมัยที่ผ่านมา ซึ่งได้มุ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองทางวัตถุ โดยให้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเจ้าบทบาทใหญ่ในกระบวนการพัฒนา และประกาศให้เปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาใหม่ ตามข้อเสนอขององค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมหรือ UNESCO ในปี พ.ศ. 2531-2540 เป็นทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาทางวัฒนธรรม (World Decade For Culture Development)

ดังนั้นการที่จะส่งเสริมและพัฒนาหัตถกรรมไทยให้บังเกิดผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จึงขึ้นอยู่กับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ที่จะต้องปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงความเคลื่อนไหวทิศทางการพัฒนาของโลกซึ่งยึดหลักของวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเพื่อการสร้างประชาชนให้มีคุณภาพทางวัฒนธรรม

การอนุรักษ์และสืบทอดงานหัตถกรรมของไทยจากบรรพบุรุษให้ดำรงอยู่ได้จึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมความต้องการของตลาดผู้ใช้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมบางประเภท เพื่อให้มีการใช้สอยในชีวิตประจำวันต่อไป โดยการปรับทิศทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของไทยถูกต้องเหมาะสมกับกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงทุกขณะ ด้วยการคำนึงถึงความสมดุลของความสัมพันธ์ในองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ มนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม กล่าวคือ

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยควรที่จะสนองความต้องการใช้สอยของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ คือมีประโยชน์ใช้สอยและความงามทางศิลปะเพื่อยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้มีคุณธรรมความดีงาม โดยการพัฒนาคุณภาพหัตถกรรมให้ได้มาตรฐานที่ดี ขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงเรื่องธรรมชาติ ความรู้เท่าทันและเข้าใจในคุณสมบัติของวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติที่นับวันจะเหลือน้อยลงและมีอยู่อย่างจำกัด จึงควรที่จะมีการคิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมให้ประหยัดใช้วัสดุและใช้ให้เกิดประโยชน์คุณค่าสูงสุด ตลอดจนการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของวัตถุดิบหัตถกรรมที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับองค์ประกอบด้านสังคมนั้น หมายรวมถึง วัฒนธรรมและระบบการต่างๆ ที่จัดสรรการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยจึงควรมีรูปแบบของเอกลักษณ์ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยด้วยเช่นกัน

5. การจักสานไม้ไผ่

วัสดุและเครื่องมือที่ใช้ทำงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน

เครื่องจักสานเป็นงานหัตถกรรมเก่าแก่อย่างหนึ่งที่มนุษย์ทำขึ้น เป็นเครื่องมือเครื่องใช้โดยใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาแปรรูปเป็นวัสดุ สร้างเป็นเครื่องจักสานประเภทต่างๆ ในเอเชียเป็นแหล่งผลิตเครื่องจักสานที่สำคัญของโลก ทั้งนี้เพราะภูมิภาคนี้ มีพืชพันธุ์ไม้นานาชาติ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ที่จะนำมาทำเป็นเครื่องจักสาน นอกจากนี้ ประชากรส่วนใหญ่ ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม ยังไม่ได้พัฒนาเป็นการเกษตรอุตสาหกรรม ที่ใช้เครื่องจักรกล ดังนั้น เครื่องมือเครื่องใช้ ที่เกษตรกรในภูมิภาคนี้ ใช้ในการ ประกอบอาชีพจึงยังเป็นเครื่องมือพื้นบ้าน มากกว่าที่จะใช้เครื่องมือที่มีเทคโนโลยีสูง โดยเฉพาะประเทศกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเอเชียอาคเนย์ เช่น ประเทศไทย ในอดีตประชาชน ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม และเป็นเกษตรแบบดั้งเดิม ที่ใช้เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้แล้วประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบท ยังดำรงชีพตามสภาพสังคมเกษตรกรรม ที่ยังใช้เครื่องมือเครื่องใช้ที่ผลิตขึ้นเองจากวัตถุดิบธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น การทำภาชนะดินเผาด้วยดินที่หาได้ในท้องถิ่น การทำเครื่องจักสาน ด้วยเถา ไผ่ และต้นไม้ชนิดต่างๆ ดังนั้น เครื่องจักสานจึงเป็นเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน ที่ใช้กันแพร่หลายที่สุดในทุกภาคของประเทศมนุษย์มีความเฉลียวฉลาดในการเลือกสรรวัตถุดิบแต่ละชนิดจากธรรมชาติ มาทำเป็นเครื่องจักสาน ให้สอดคล้องเหมาะสมกับการใช้สอย เช่น นำกิ่งไม้มาสอดขัดกันอย่างง่าย ๆ เป็นรั้วเพื่อแสดงอาณาเขตของตน นำไปไม้ที่มีลักษณะเป็นเส้นแบนๆ อย่างไผ่ตาล ไผ่มะพร้าว ไผ่ลาน ไผ่ลำเจียก มาจัดเป็นเส้นแล้วสานเป็นเครื่องจักสานประเภทต่างๆ นำไม้ไผ่และหวาย มาจักเป็นเส้นเพื่อสานเป็นเครื่องจักสาน

ไผ่เป็นวัตถุดิบจากธรรมชาติที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ที่จะนำมาแปรรูปเป็นวัสดุ สำหรับทำเครื่องจักสานมากที่สุด จึงเห็นได้ว่า เครื่องจักสานไม้ไผ่ เป็นเครื่องจักสานที่นิยมใช้ และผลิตกันแพร่หลายในภูมิภาคเอเชีย เฉพาะประเทศไทยนั้น ไผ่หลายพันธุ์มีคุณสมบัติเหมาะสม ที่จะนำมาทำเครื่องจักสาน กระจายอยู่ในทุกภาคของประเทศ และไผ่ที่นำมาทำเครื่องจักสานได้ดี มีหลายพันธุ์ได้แก่ ไผ่สีสุก ไผ่รวก ไผ่เฮี้ยะ ไผ่ข้าวหลาม เป็นต้น แต่ละชนิดมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะนำมาใช้ทำเครื่องจักสานแตกต่างกันไป

ไผ่สีสุก (*Bambusa blumeana* Schultes) ขึ้นทั่วไปตามหัวไร่ปลายนาทะเลทุกภาคของประเทศ แต่พบมากในภาคกลางและภาคใต้ ชอบดินเหนียวปนทรายหรือดินร่วนในที่ราบต่ำๆ ตามริมแม่น้ำลำ

คลอง ไผ่ชนิดนี้กล่าวกันว่ามาจากหมู่เกาะชาว สุมาตรา และบอเนียว ลำมีสีออกเหลืองจึงเรียกว่าไผ่สีสุก เป็นไผ่ที่มีลำสูงใหญ่ ลำยาวประมาณ 10-18 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางลำประมาณ 8-12 เซนติเมตร ปล้องยาวประมาณ 30 เซนติเมตร ลำต้นตรง ผิวแข็งเรียบเป็นมันโดยทั่วไปไผ่สีสุกจะขึ้นเป็นกอแน่น โดยเฉพาะโคนกอ แต่ละลำจะแตกกิ่งตั้งแต่โคนลำขึ้นไปจนถึงปลาย ไผ่ชนิดนี้ใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง ชาวบ้านจึงมักปลูกไว้เป็นรั้วบ้านเพื่อช่วยกำบังลมและนำหน่อมาเป็นอาหาร นำต้นมาใช้ประโยชน์ต่างๆ เช่น ทำพะอง บันได และทำเครื่องจักสานนานาชนิด

ไผ่รวก (*Thyrsostachys siamensis* Camble) เป็นไผ่ที่กระจายพันธุ์ตามธรรมชาติในบริเวณประเทศพม่า จึงพบไผ่ชนิดนี้มากในบริเวณภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันตก บริเวณจังหวัดกาญจนบุรี ไผ่รวกเป็นไม้ที่มีความสวยงาม เป็นกอชิดทึบ พุ่มเตี้ย ลำต้นเล็กและปล้องสูงประมาณ 2-7 เมตร มีกิ่งเล็กๆ ตอนปลาย ลำต้นเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2-5 เซนติเมตร แต่ถ้าพื้นดินสมบูรณ์ก็จะมีลำต้นใหญ่ขึ้น ข้อระหว่างปล้องค่อนข้างเรียบ ปล้องยาว 15-30 เซนติเมตร ไผ่รวกเป็นไม้ที่ใช้ประโยชน์หลายอย่าง เช่น ปลูกตกแต่งบริเวณบ้าน ทำรั้ว ใช้เป็นวัสดุประกอบการก่อสร้าง การประมง ทำเยื่อกระดาษ และใช้ทำเครื่องจักสาน

ไผ่เอี้ยะ (*Cephalostachyum vigatum*) เป็นไม้ที่รู้จักกันดีในภาคเหนือ ขึ้นทั่วไปในบริเวณป่าดงดิบ หรือป่าผสมผลัดใบที่มีไม้สัก เฉพาะตามห้วยต่างๆ ลักษณะเด่นของไผ่ชนิดนี้ คือ เนื้อลำบางมากตั้งแต่โคนถึงยอดมีขนาดปล้องยาวมากประมาณ 50-70 เซนติเมตร สูงประมาณ 18 เมตร ไผ่เอี้ยะเป็นไม้ขนาดย่อมลำเรียวยาวเปลา ชาวบ้านในภาคเหนือนิยมนำมาทำฝ้ายบ้าน เครื่องมือจับปลา กระบอกลใส่ น้ำ และเครื่องจักสาน

ไผ่ข้ามหลาม (*Cephalostachyum pergracile* Munro) มีมากในบริเวณภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขึ้นกระจายเป็นกลุ่มๆ ในป่าผสมผลัดใบ ชื่อพื้นเมืองอาจเรียก ไผ่ข้ามหลาม ไผ่ป้าง เป็นไม้ขนาดกลาง ลำสวยงาม กอไม่แน่นจนกินไป ลำต้นตรงสีเขียวทึบ เนื้อบาง ไผ่ชนิดนี้ใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง ตั้งแต่ใช้เผาข้าวหลาม และเครื่องจักสาน ใช้ก่อสร้างบ้านเรือน ทำฟากฝา เพดานบ้าน ทำโรงเรือนสำหรับเลี้ยงสัตว์จนถึงนำไปทำเป็นตะแกรงแทนเหล็กสำหรับยึดคอนกรีตในงานก่อสร้าง นอกจากไผ่หลายชนิด ซึ่งเป็นไม้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการนำมาทำเครื่องจักสานได้ดีแล้ว ยังมีวัสดุจากธรรมชาติอีกหลายชนิด ที่นำมาใช้ทำเครื่องจักสานได้ดี เช่น หวาย พรรณไม้หลายชนิด *Calamus* spp. ในวงศ์ *Palmae* ลำต้นยาว ผิวเกลี้ยง เหนียว ขึ้นเป็นกอ มีหลายชนิด เช่น หวายตะค้าทอง หวายโป่ง ซึ่งเป็นพรรณไม้ชนิดหนึ่ง ที่ใช้ทำเครื่องจักสานได้ดีอาจจะสานด้วยหวายทั้งหมด หรือใช้หวายผสมกับวัสดุชนิดอื่นๆ เช่น ไม้ไผ่ ใบตาล ใบลาน เป็นต้น

การนำวัสดุธรรมชาติเหล่านี้มาทำเป็นเครื่องจักสานนั้น มนุษย์ค่อยๆ เรียนรู้คุณสมบัติของวัสดุแต่ละชนิด แล้วเลือกสรรนำมาแปรรูปวัสดุให้มามีลักษณะเหมาะสม ในการนำมาสานเป็นเครื่องจักสาน เช่น การนำไม้ไผ่มาผ่าเป็นซีกๆ แล้ว “จัก” เป็นเส้นๆ เรียก “ตอก” เฉพาะตอกไม้ไผ่นั้น โดยทั่วไปมักจักเป็นตอกสองชนิดคือ ตอกที่จักขนานกับผิวไผ่ เรียก “ตอกบ้น” ตอกชนิดนี้อาจจะจักเอาผิวไผ่ไว้เรียก “ตอกผิว” ขึ้นหนึ่งก่อน แล้วจึงจักเฉพาะเนื้อไผ่เป็นชั้นๆ ลงไป ตอกผิวนี้เมื่อนำไปทำเครื่องจักสาน จะมีความคงทนกว่าตอก ที่มีเฉพาะเนื้อไม้ ตอกอีกชนิดหนึ่ง เป็นตอกที่

จักขวางผิวไม้ มีผิวติดที่สันด้านหนึ่งเรียก “ตอกตะแคง” ตอกชนิดนี้จะมีผิวไม้ที่สันทุกเส้น ใช้สานเครื่องจักสานได้หลายชนิดเช่นเดียวกัน

การทำเครื่องจักสานเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านโบราณอย่างหนึ่ง ที่ทำสืบทอดกันมาช้านานแล้ว เครื่องมือที่ใช้ทำเครื่องจักสาน ก็เป็นเครื่องมือพื้นบ้านเพียงไม่กี่ชิ้น ที่ชาวบ้านมักทำขึ้นใช้เอง เครื่องมือสำคัญที่ใช้ทำเครื่องจักสานของไทย ได้แก่

มีด เครื่องมือสำหรับแปรรูปวัตถุดิบธรรมชาติ มาเป็นวัสดุสำหรับทำเครื่องจักสาน มีด ที่ใช้กันทั่วไป เป็นมีดเหล็กกล้า เนื้อแกร่ง มี 2 ชนิด

1. มีดสำหรับผ่าและตัด มักเป็นมีดขนาดใหญ่ สันหนา เช่น มีดโต้ หรือมีดอีโต้ ใช้ตัดและผ่าไม้ไผ่ หวาย หรือไม้อื่นๆ ที่จะใช้ทำเครื่องจักสานให้มีขนาดตามต้องการ ก่อนที่จะนำไป เหลา จัก เป็นตอก หรือเป็นเส้นต่อไป

2. มีดตอก มีดชนิดนี้มีประโยชน์ใช้สอยตามชื่อ ใช้สำหรับจักตอก หรือเหลาหวาย เป็นมีดปลายเรียวแหลม ปลายและด้ามงอน ส่วนมากตัดมีดจะสั้นกว่าด้าม เพราะในการจักหรือเหลาตอก จะใช้ด้ามสอดเข้าไประหว่างแขนกับลำตัว เพื่อให้จักหรือเหลาตอกได้สะดวก มีดชนิดนี้ จะมีสันบาง เพื่อให้จักได้ดี ส่วนปลายที่งอนแหลมนั้น จะใช้เจาะหรือคว้านได้ด้วย มีดตอกทั่วไปจะมีรูปร่างคล้ายคลึงกันดังกล่าวแล้ว แต่อาจจะมีการรูปร่างพิเศษแตกต่างกันบ้าง ตามความนิยมของแต่ละถิ่น และช่างจักสานแต่ละคน

เหล็กหมาด เหล็กปลายแหลม ใช้สำหรับ เจาะ ไช้ ังด แงะ มี 2-3 ชนิด คือ เหล็กหมาดปลายแหลม เป็นเหล็กปลายกลมแหลม มีด้ามทำด้วยไม้ ใช้สำหรับใช้หรือแกะ มักทำด้วยเหล็กกำนรุ่มหรือสีลวดรถจักรยาน ฝนปลายให้แหลม ใช้ใช้หรือแแงะเครื่องจักสาน เพื่อร้อยหวาย ผูกโครงสร้าง ผูกขอบ หรือเจาะหูกระบุง ตะกร้า เป็นต้น

เหล็กหมาดปลายหอก เป็นเหล็กแหลมปลายแบนอย่างปลายหอก ใช้เจาะหรือใช้ไม้ให้เป็นรู มักใช้เจาะรูเครื่องจักสาน เมื่อต้องการผูกหวาย เสริมโครงสร้างให้แข็งแรง

คีมไม้ เป็นเครื่องมือจำเป็นในการทำเครื่องจักสาน รูปร่างคล้ายคีมทั่วไป แต่มีขนาดใหญ่ และทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ชิงชัน ไม้มะค่า แก่นไม้มะขาม คีมจะใช้หนีบปากกาภาชนะจักสาน เพื่อเข้าขอบ เช่น ใช้หนีบขอบกระบุง ตะกร้า กระจาด ขณะเข้าขอบปาก เพื่อผูกหวาย ที่ขอบให้แน่น คีมจะช่วยให้ช่างจักสานเข้าขอบภาชนะจักสานได้สะดวก โดยไม่ต้องใช้ผู้ช่วยนอกจากเครื่องมือสำคัญในการทำเครื่องจักสานดังกล่าวแล้ว การทำเครื่องจักสานยังอาจจะมีเครื่องมืออย่างอื่นอีก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุที่นำมาทำเครื่องจักสาน เช่น การเหลาหวายที่จักเป็นเส้นแล้ว ให้เรียบเสมอกัน ช่างจักสานจะใช้ฝากระบอง หรือสังกะสี มาเจาะรูให้มีขนาดต่างกันจากรูใหญ่ไปเล็ก แล้วสอดเส้นหวายเข้าไปในรู แล้วชักผ่านออกไป ความคมของสังกะสีจะครูดให้ผิวเส้นหวายเรียบและมีขนาดเสมอกัน เรียกว่า “ชักเสียด” การชักเสียดนั้นจะต้องชักจากรูใหญ่ไปหารูเล็ก การทำเครื่องจักสานย่านลิเภาก็ใช้ เครื่องมือชนิดเดียวกันนี้ แต่เรียกว่า “ชักแป้น” นอกจากเครื่องมือเหล่านี้แล้ว ช่างจักสานบางท้องถิ่นอาจจะมีเครื่องมือพิเศษเฉพาะตัวแตกต่างกันไปอีกก็ได้ในปัจจุบันมีผู้ประดิษฐ์เครื่องจักและเหลาตอกด้วยมอเตอร์ไฟฟ้าขึ้นใช้ช่วยให้จักและเหลาตอกไม้รวดเร็วยิ่งขึ้น แต่กระนั้นก็ตาม ตอกที่จักและเหลาด้วยมือ จะเรียบและประณีตกว่าเมื่อได้ตอกแล้วจึงนำตอกไป “สาน” เป็นเครื่องจักสานให้มีรูปทรงและลวดลายตามความต้องการ การจัก หรือการทำไม้ไผ่เป็นตอก แล้วสานเป็นภาชนะ

เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เป็นขั้นตอนสำคัญ คนไทยจึงเรียกหัตถกรรมที่สร้างขึ้นด้วยวิธีการนี้ว่า “เครื่องจักสาน” การทำเครื่องจักสานของไทย ก็ทำขึ้นตามกระบวนการดังกล่าวเริ่มจากการ “จัก” คือการเอาไม้ผ่าไม้ไผ่ หวาย หรือวัสดุชนิดอื่นๆ ให้แตกแยกออกจากกันเป็นเส้นบางๆ แล้ว “สาน” เป็นเครื่องจักสานประเภทต่างๆ ให้มีรูปทรงสอดคล้องกับการใช้สอย และขนบนิยมของท้องถิ่น การใช้เส้นตอกหรือวัสดุที่มีลักษณะเป็นเส้นอื่นๆ มาขัดกันเริ่มจากการสานอย่างง่ายๆ ด้วย “ยก” ขึ้นเส้นหนึ่งแล้ว “ข่ม” ลงเส้นหนึ่งสลับกันไป เรียกว่า ลายขัดหรือลายหนึ่ง จนถึงการสอดและขัด แยกออกไปเป็นลายที่ยากขึ้น เช่น ลายสอง ลายสาม จนถึงลายที่มีลักษณะพิเศษออกไปอย่าง ลายเฉลว หรือลายตาแข่ง ลายดอกพิศุล และลายอื่นๆ ที่ช่วยให้เครื่องจักสานมีความสวยงาม ควบคู่กับประโยชน์ใช้สอย การสาน เป็นขั้นตอนสำคัญในการทำเครื่องจักสาน โดยนำวัสดุที่แปรรูปแล้ว มาสานเป็นรูปทรงต่างๆ กรรมวิธีในการสานแบ่งออกเป็นแบบต่างๆ ได้ดังนี้

ลายขัด เป็นวิธีการสานแบบพื้นฐานที่เก่าแก่ที่สุด ลักษณะของลายขัดเป็นการสร้างแรงยึดระหว่างตอก ด้วยการขัดกัน เป็นรูปมุมฉาก ระหว่างแนวตั้งกับแนวนอน โดยใช้ตอกยืนหรือตอกแนวตั้ง หรือตอกยืน สอดขัดกับตอกแนวนอน โดยยกขึ้นเส้นหนึ่ง ข่มหรือขัดลงเส้นหนึ่ง สลับกันไปอย่างนี้เรียกว่า ลายหนึ่ง จากลายหนึ่งได้พัฒนามาเป็นลายสอง ลายสาม และลายอื่นๆ ที่ยังคงรักษาลักษณะการสอด และการขัดกันเช่นเดิม แต่ใช้เส้นตอกในแนวตั้ง แนวนอนมากกว่าหนึ่งเส้นสอดขัดกันให้สลับไปสลับมา เกิดเป็น ลายสอง ลายสาม และลายอื่นๆ อีกมาก ลายขัดนี้ใช้สานเครื่องจักสานได้หลายชนิด และมักใช้ร่วมกับลายชนิดอื่นเพื่อให้ได้รูปทรงตามต้องการ

ลายทแยง เป็นวิธีสานที่ใช้ตอกสอดขัดกันในแนวทแยง (Diagonal) ไม่มีเส้นตั้งและเส้นนอนเหมือนลายขัด แต่จะสานสอดขัดกัน ตามแนวทแยง เป็นทแยงเหลี่ยมต่อเชื่อมกันไปเรื่อยๆ คล้ายรวงผึ้ง ลายชนิดนี้จึงมักสานโปร่ง เช่น ลายตาแข่ง ลายชะลอม ลายหัวสู่ม ลายเกล็ดเต่า และลายเฉลว ลายชนิดนี้จึงมักสานโปร่ง เช่น ลายตาแข่ง ลายชะลอม ลายหัวสู่ม ลายเกล็ดเต่า และลายเฉลว ลายชนิดนี้มักใช้สานภาชนะโปร่ง เช่น เข่ง ชะลอมหรือใช้สานประกอบกับลายอื่น เช่น สานเป็นส่วนบนของหมวก หรือหัวสู่ม เพราะสามารถสานกระจายออกจากศูนย์กลางได้ดี ก่อนที่จะสานลายขัดหรือลายอื่นประกอบเป็นส่วนของเครื่องจักสานต่อไป

ลายขดหรือถัก เป็นการสานที่ใช้กับวัสดุที่ไม่สามารถคงรูปอยู่ได้ด้วยตนเอง เช่น หวาย ย่านลิเภา ปอ ผักตบชวา วัสดุเหล่านี้ต้องสานด้วยการขดหรือถัก ได้แก่ การถักเป็นเส้น แล้วขดเป็นวง กระจายออกจากศูนย์กลาง แล้วถักเชื่อมกันเป็นชั้นๆ ให้ได้รูปทรงตามต้องการหรือสานโดยใช้วัสดุอื่นเป็นโครงก่อนแล้วถักหรือสานพันยึดโครงเหล่านั้น ให้เป็นรูปทรงตามโครงสร้างที่ขึ้น เช่น การสานเครื่องจักสานย่านลิเภา จะต้องใช้โครงหวายหรือไม้ไผ่ มาทำเป็นโครงตามรูปแบบภาชนะที่ต้องการจะสานก่อน แล้วจึงใช้ย่านลิเภาที่จักเป็นเส้นแล้วสอดพันเชื่อมระหว่างโครงแต่ละชั้น เข้าด้วยกัน จนเป็นภาชนะเครื่องใช้ที่มีรูปทรงตามต้องการ เช่น การสานกระเป๋า กล่อง ตะกร้าหัว การสอดขัดนี้อาจจะทำให้เป็นลวดลายเพื่อความสวยงามด้วย

ลายอิสระ เป็นการสานที่ไม่มีแบบแผนตายตัว ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้สาน ที่จะคิดประดิษฐ์ขึ้นเอง ให้สอดคล้องกับความต้องการของตน ลายประเภทนี้มักสานขึ้นตามความต้องการของผู้สานและแบบแผนที่สืบทอดกันมาในแต่ละท้องถิ่น เช่น การสานของเล่นด้วยใบตาล ใบลาน ใบมะพร้าว เป็นรูปสัตว์ต่างๆ เช่น ปลาตะเพียน ตักแตน นก หรือสานเป็นของเล่น ประเภท

เครื่องประดับของเด็ก เช่นसानเป็นเข็มขัด แหวน กำไล นอกจากนี้การสานแบบอิสระนี้บางที่ใช้เศษดอกสานเป็นดอกไม้หรือพวงมาลัยเป็นเครื่องบูชาสิ่งที่เคารพนับถือก็มี นอกจากนี้กรรมวิธีการสานเครื่องจักสานดังกล่าวแล้ว คนไทยยังมักรวมเอาการ “ถัก” เข้าไว้ในกระบวนการของการทำเครื่องจักสานด้วยเพราะเครื่องจักสานหลายชนิดต้องใช้หวาย เชือก ป่าน ปอ ฯลฯ มาถักประกอบด้วย เช่นการใช้เชือกหรือ หวายถักขอบหรือชายเสื้อ ฯลฯ เพื่อให้ใช้ได้ทนทานและสวยงามด้วยดังกล่าวแล้วจะเห็นว่าเครื่องจักสานเป็นหัตถกรรมที่สร้างขึ้นจากวัตถุดิบธรรมชาติ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ นำมาแปรรูปให้มีลักษณะเหมาะสมแล้วสานเป็นเครื่องจักสาน ที่มีรูปทรงธรรมดาจนพัฒนามาเป็นเครื่องจักสาน ที่มีรูปร่างสวยงามและมีลวดลายละเอียดประณีต เครื่องจักสานเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่มนุษย์ประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นจากวัตถุดิบพื้นบ้านเท่าที่จะหาได้ในท้องถิ่นต่างๆ แล้วพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับความต้องการในการใช้สอยเรื่อยมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เครื่องจักสานมากมาย หลายอย่างที่เกิดขึ้นในภาคต่างๆ ของไทยมีรูปแบบและประโยชน์ใช้สอยแตกต่างกันอย่างน่าสนใจ

เครื่องมือที่ใช้ทำงานเครื่องจักสานของกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า

เครื่องมือเครื่องมือที่ใช้ในการจักสานไม้ไผ่-หวาย

1. หุ่นไม้ แท่งสี่เหลี่ยม มีไว้ขึ้นรูปปลายจักสานเป็นรูปทรงเหลี่ยม เช่น กระเป่าเหลี่ยม ตะกร้าเหลี่ยม
2. หุ่นไม้ฐานมนโค้งมีไว้ขึ้นรูปปลายจักสานเป็นรูปบัวสุดที่มีฐานมนโค้ง เช่นกระเป่ามีฐานโค้งมน
3. หุ่นไม้ขอบกลม มีไว้ขึ้นรูปปลายจักสานเป็นรูปบัวสุดที่มีรูปร่างทรงกลม เช่น กระเป่าถือทรงกลม กล่องหรือกระปุกจักสานทรงกลม
4. หุ่นไม้รูปประมิต มีไว้ขึ้นรูปปลายจักสานเป็นรูปฝาชี ตามขนาดเล็กหรือใหญ่
5. ตะปูยึด ใช้ยึดดอกไม้ไผ่บางกับหุ่นไม้เพื่อขึ้นรูปปลายสานตาชะลอมตามรูปหุ่นไม้เป็นตัวกำหนด
6. มีดตัดดอก ใช้มีดดอกขนาดใหญ่ เน้นความคมเป็นสำคัญไว้สำหรับตัดดอกทุกๆ ครั้งเมื่อต้องการ ผู้จักสานงานทุกคนจะต้องมีมีดตัดดอกประจำกายคนละ 1 เล่ม ทุกคน
7. เครื่องเจียดฝากระป๋อง เป็นเครื่องมือใช้เจียดหรือรีดเส้นดอกให้มีขนาดเล็กเหมาะสมกับงานใช้ดอกเส้นเล็กเก็บลายละเอียดของงาน
8. เครื่องเจียดทำด้วยเหล็ก เป็นเครื่องมือใช้เจียดหรือรีด เส้นดอกให้มีขนาดเล็กใหญ่ต่างกันตามขนาดที่ต้องการ
9. เครื่องเจียดทำด้วยไม้ เป็นเครื่องมือใช้เจียดหรือรีด เส้นดอกให้มีลักษณะแบนบาง
10. คีมตัดเหล็ก คีมผูกเหล็ก เป็นเครื่องมือที่ใช้ตัดลวดเหล็ก เพื่อใช้ผูกขอบไม้ไผ่เวลาเข้าขอบงานเมื่องานจักสานลายตาชะลอมเป็นรูปทรงสำเร็จตามต้องการ และใช้ตัดลวดเหล็กออกเมื่อถึงขั้นวิธีผูก มัดขอบด้วยหวาย
11. ค้อนถนัดชนิดเล็ก เป็นเครื่องมือใช้ตอกตาปูเล็กเพื่อยึดดอกกับหุ่นไม้ ใช้ตอกตะปูเล็กเพื่อเข้าขอบในหรือใช้กับลักษณะงานอย่างอื่นที่เหมาะสมกับงานนั้นๆ
12. ปลอกหนังสวมนิ้วมือ เป็นเครื่องมือใช้สวมนิ้วเวลาเหลาดอกไม้ไผ่-หวาย กันมิให้มีดอกบาดมือ

13. เหล็กแหลมเล็กๆ เป็นเครื่องมือใช้เจาะรูนำทางเมื่อเวลาใช้เส้นตอกเล็กๆ จักสานเป็นงานละเอียดหรือเป็นการจัดสานลายดอกต่างๆหลายชั้น
14. กระจบองใส่ น้ำ ใช้สำหรับแช่ดอกหวายเล็กๆก่อนจะสานทำดอกเป็นรูปต่างๆ เพื่อให้ดอกหวายได้ตื่นตัวและเพิ่มความเหนียวไปด้วยพร้อมๆกัน
15. สีย้อมหวาย ใช้สำหรับย้อมดอกหวายให้เป็นสีต่างๆ
16. น้ำมันวานิช ใช้สำหรับทาขลุ่ยจักสานที่สานสำเร็จแล้ว เพื่อป้องกันสัตว์จำพวกแมลงมากัดแทะ หรือเพิ่มความมันวาวของงานจักสานให้สวยงามขึ้นอีกชั้นหนึ่ง

ขั้นตอนการทำงานเครื่องจักสานของกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า

1. การคัดเลือกไม้ไผ่และหวาย

การคัดเลือกไม้ไผ่ในการจักสานจะต้องเลือกไม้ไผ่ที่มีลำปล้องที่ยาว ควรใช้ไม้ไผ่ที่มีอายุ 1 ปี ครึ่ง ถึง 4 ปี ซึ่งเนื้อไม้จะมีความเหนียวกำลังดี ไม่แก่หรืออ่อนเกินไป และต้องเลือกคูไม้ที่ไม่มีตัวแมลงไซ และในปัจจุบันไม้ไผ่ที่นำมาใช้ในการจักสาน ได้แก่ ไม้ไผ่สีสุก และไม้ไผ่นวล ซึ่งไม้ไผ่ดังกล่าว ต้องสั่งซื้อจากอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีแหล่งปลูกอยู่ที่จังหวัดปราจีนบุรีและจันทบุรี ไม้ไผ่ที่สั่งซื้อนั้น 1 มัด จะมี 20 ปล้องๆหนึ่งยาวประมาณ 35 นิ้ว หรือประมาณ 85 เซนติเมตร ส่วนหวายจะใช้หวายหอมและหวายนิ่ม ซึ่งทั้งสองชนิดมีแหล่งปลูกทางภาคใต้หาซื้อได้ในตลาด อำเภอโพธิ์ทอง จะใช้หวายแก่ที่มีอายุประมาณ 2-3 ปี หวาย 1 คอจะมีประมาณ 20-23 ต้น แล้วแต่ขนาดของลำต้น ซึ่งหวายจะใช้ทำส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ เช่น ขอบปาก หูหิ้ว ขา และส่วนฐาน

2. การเลื่อย ขูดผิว ฝ่า จัดตอก จักหวาย และเสียดมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- นำไม้ไผ่ที่เป็นลำมาตัดหรือเลื่อยตามขนาดผลิตภัณฑ์ที่จะสานเอามาริดข้อออกอย่าตัดหรือริดไม้ไผ่ให้ลึกเกินไป จนกระทั่งผิวของไม้ไม่มีรอยแผลและนำไม้ไผ่ที่เป็นปล้องมาขูดผิว
- กรณีซื้อไม้ไผ่มาเป็นปล้อง ให้นำไม้ไผ่ที่เป็นปล้องมาขูดผิวเปลือก ไม้ไผ่หรือผิวสีเขียวด้านนอกออกโดยใช้มีดขูด
- นำไม้ไผ่มาฝ่าเป็นชิ้นๆ หรือซี่ๆ แล้วเสียดซี่ไม้ไผ่ด้านในทิ้งไป
- นำไม้ไผ่ที่เสียดซี่ไม้ไผ่ออกแล้วไปตากแดด 3 วัน
- นำไม้ไผ่ที่เป็นชิ้นหรือตอกชิ้นที่ตากแดดแล้วมาฝ่าเพื่อจักตอกตะแคงแล้วนำมาครูดหรือชักเสียดเพื่อให้เส้นเท่ากันและให้คอกมีเงาและลื่น (ลบเหลี่ยม)

ส่วนหวายจะจักหวายโดยนำหวายมาขูดผิวและเกลารื้อพร้อมจักและฝ่าซี่หวายแล้วนำไปชักเสียด เพื่อให้หวายมีเส้นเสมอกัน มีผิวเรียบ และมีขนาดตาที่ต้องการการจักตอกทั้งไม้ไผ่และหวายจะใช้เปลือกนอกของไม้ไผ่หรือหวายที่ขูดผิวแล้ว เพราะถ้าไม่ขูดผิวจะย้อมสีไม่ติด

3. การย้อมสีตอก

การจักสานเป็นศิลปหัตถกรรมอย่างหนึ่งที่แสดงออกถึงความงดงาม การย้อมสีก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นและมีลวดลายที่สวยงามตามลักษณะของผลิตภัณฑ์ แต่เดิมจะย้อมสีโดยใช้สีธรรมชาติ แต่ปัจจุบันจะใช้สีเคมี (สีย้อมผ้า) โดยมีวิธีการดังนี้

- นำกะละมังหรือหม้อน้ำมาตั้งไฟพอน้ำอุ่นใส่สีและคนให้ทั่ว ใส่สีตามขนาดความต้องการอ่อนหรือเข้ม แล้วต้มให้น้ำเดือดและนำดอกไม้ไฟที่เตรียมไว้มาย้อมสีโดยแช่ไว้ประมาณ 5-10 นาที (ตามความต้องการ)

- นำดอกไม้ที่แช่น้ำไว้ขึ้นมาแล้วนำไปผึ่งลมให้แห้งก็จะได้ออกสีตามความต้องการ

4. การก่อกันและการขึ้นหุ่น

การก่อกันกระเป่า จะใช้เส้นตอกตั้งที่ตรงช่วงกลางของตอกจะอ่อน เพื่อก่อกันได้สนิทแน่นติดกัน โดยใช้ตอก (5เส้น) ในด้านรอบของกระเป่าใช้ตอกนอนมาใส่ที่ละเส้นตามความกว้างยาวของกระเป่า และใช้ตอกแบนหรือตอกแซม ซึ่งจะกว้างตามด้านยาว โดยเอาตอกแนวตั้งมาวัดขนาดลอง (หุ่นกระเป่า) แล้วตั้งตอกเรียงกันแล้วใส่ตอกแนวนอน 1 เส้น ยกเส้นทับเส้นแล้วใส่ตอกแบนหรือตอกแซมทำสลับกันไปเรื่อยๆ จนได้ขนาดของกันกระเป่าใช้เหล็กหมาดเชื่อมต่อไฟให้เท่ากัน ชุบน้ำให้แน่นไม่ให้ลื่นและไม่ให้ไม้แข็งกรอบ โดยตอกตั้งและตอกแซมต้องสลับกันตามด้านยาวของกระเป่าในการก่อกัน ขณะทำต้องวางกับพื้น เมื่อก่อกันเสร็จจำลองหรือแบบหุ่นกระเป่ามาทาบให้ได้ตามขนาดกันแล้วนำหนังยางมาผูกรัดกันกระเป่านำลองหรือแบบหุ่นกระเป่ามาทาบให้ได้ตามขนาดกัน แล้วนำหนังยางมาผูกรัดกันกระเป่านำลองหรือแบบหุ่น แล้วสานลายตามที่ต้องการจนถึงขอบปากลองหรือแบบหุ่นกระเป่าเมื่อสานลายเสร็จแล้ว ถอดแบบหุ่นกระเป่าหรือลองออกจากตัวกระเป่า แล้วพันปากกระเป่าซึ่งทำได้ 2 วิธี คือ

4.1 ตัดปาก หรือตัดตอกตั้ง ให้เรียบเสมอเนื้อกระเป่าแล้วทากาวน้ำแบบใสเพื่อไม่ให้เนื้อกระเป่าหลุดร่วน

4.2 พับปากกระเป่าโดยใช้ตอกตั้งในตัวหุ่นมาพันโดยยกเส้นทับ 1 เส้นตลอดปากกระเป่า

5. การถักและการพัน

การถักและการพัน เป็นขั้นตอนการนำกระเป่าที่สานเสร็จแล้วมาเข้าส่วนประกอบของหวาย ซึ่งจะใช้หวายหอม ซึ่งมีความเหนียว โดยนำหวายที่เป็นต้นมาจักตอกให้เป็นเส้นเล็กๆ ได้ขนาดตามที่ต้องการ จากนั้นนำหวายมาซักเสียดเพื่อให้มีขนาดเท่ากันและเรียบ แล้วนำมาถักและพันปากกระเป่ากันกระเป่า และหูหิ้ว ซึ่งจะใช้เหล็กหมาดทำให้เกิดรู แล้วนำมาสอดเข้าถักและพัน

การถักและการพัน เป็นการเพิ่มความแข็งแรง สวยงามให้แก่เครื่องจักสาน ซึ่งจะใช้หวายในการถักและพัน ในส่วนที่ต้องการเสริมเป็นพิเศษ เช่น ที่ปาก ขา ฐาน และหู การถักและการพันด้วยหวายมีหลายแบบ เช่น ลายธรรมดา (มัดเวียน) จะใช้หวายพันไปตามรอบลายสันปลาช่อน และลายดอกพิกุล (จะใส่ตอกสี) เป็นต้น

6. การเก็บกัน

ในการเก็บกันกระเป่าจะเลือกใช้หวายลำต้นอ่อนมาวัดกันกระเป่าตามขนาดโดยรอบกันกระเป่า นำหวายที่วัดแล้วมาเกลาข้อ แล้วเจาะรูที่ต้นหวาย บากหวายให้อ่อนที่มุมเวลาเข้ามุมเพื่อให้กักมุมได้ทั้ง 4 มุม และนำผิวหวายที่เตรียมไว้เพื่อพันกันจากการที่ซักเสียดแล้วมาสอดเข้ารูที่เจาะเพื่อให้ตรึงไว้กับกันกระเป่าและหวาย แล้วพันหวายไปจนรอบกันกระเป่า โดยพันสอดเข้าไปในเนื้อกระเป่าทำตอกตั้ง การพันกันกระเป่าเพื่อเป็นฐานกระเป่ารับน้ำหนักและเพื่อความคงทนสวยงาม และ

ต้องใส่ไม้ขัดกันกระเป๋าทตามแนวขวาง 3 อัน ช่วงกลางและช่วงริมทั้งสอง หรือตามแนวนอนเป็นรูปกากบาทตามที่ต้องการ

1. การเข้าขอบ

การเข้าขอบจะต้องเตรียมหวายโดยการกลาข้อหวายและนำหวายมาจัก เส้นหนึ่งอาจแบ่งเป็น 4 เส้น หรือ 6 เส้นก็ได้แล้วแต่ขนาดของหวาย แล้วเหลาซี่หวายออกพอประมาณว่าหวายอ่อนแล้วนำไปซักเสียด ใส่ขอบโดยวัดปากขอบตามขนาดความยาว แล้วตัดไม้ไผ่และเหลาให้ได้ขนาดทั้งขอบในและขอบนอก การใส่ขอบในและขอบนอก จะใช้ไม้ไผ่ที่เหลาได้ขนาดแล้ว นำเหล็กหมาดมาเจาะนำรูและนำดอกไม้ไผ่ที่เตรียมไว้มาผูกมัด เพื่อให้ขอบเข้ารูปทรงติดปากกระเป๋าล้วนแล้วนำดอกหวายมาผูกปาก โดยนำเหล็กหมาดมาเจาะนำเพื่อผูกหวาย ก่อนที่จะผูกหวาย จะต้องนำดอกหวายมาวางไว้บนขอบของกระเป๋าก่อน 2 เส้น เพื่อปิดรอยต่อหรือช่องว่างระหว่างขอบกับเนื้อกระเป๋าค การผูกปากจะใช้หวายบนปาก 2 เส้น และใช้หวายพัน 1 เส้น พันปาก โดยผูกสลับไปมา (สลับพันปลา) กับเส้นดอกหวายที่วางไว้ 2 เส้น โดยที่ดอกหวาย 2 เส้นที่วางเป็นเส้นหลัก หวายที่ใช้ผูก 1 เส้น จะเป็นที่ผูกปากกระเป๋าสลับไปมา (สลับพันปลา) เมื่อผูกปากเสร็จแล้ว นำดอกหวายเส้นมาปิดช่องได้ขอบเพื่อปิดแนวให้เกิดความเรียบร้อยสวยงาม โดยใช้กาวตราช่าง

2. การเข้าหู

การเข้าหูกระเป๋าค ทำเพื่อไว้คล้องกับวงกระเป๋าคที่ใช้ถือและรับน้ำหนักของกระเป๋าคจะต้องวัดขนาดดูความเหมาะสมเพื่อทำหูกระเป๋าค โดยใช้เหล็กหมาดเจาะเนื้อกระเป๋าคเพื่อนำรูแล้วนำหวายสอดเข้าเพื่อทำหูคล้องวงกระเป๋าคโดยสอดดอกหวายเข้าไป 3-4 รอบ แล้วพันด้วยหวายเส้นเดียวกันนั้น ทำให้ครบทั้ง 4 หู (ข้างละ 2 หู)

3. การทำวง

การทำวงจะต้องใช้ต้นหวายที่แก่จัดมาวัดส่วนกระเป๋าคแล้วนำมาทอนให้ได้ขนาดเหมาะสมกับตัวกระเป๋าค แล้วบากช่วงที่คล้องกับหู 2 ข้าง เพื่อเป็นที่เกี่ยววงกระเป๋าค ทำวงเสร็จแล้วนำไปใส่หูที่เตรียมไว้โดยคล้องที่หูและนำดอกหวายมาพันโดยรอบวง และทำไม้เสียบหูเล็กด้านในกระเป๋าครองรับเนื้อหวายกับหู เพื่อให้หูทนทานและแข็งแรง

4. การรมควัน

เมื่อสานตัวกระเป๋าคเรียบร้อยแล้วจะนำกระเป๋าคมารมควัน ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของงานจักสานที่ชุมชนบ้านยางทอง หมู่ที่ 8 ตำบลบางเจ้าฉ่าแห่งนี้ เพื่อเป็นการรักษาเนื้อไม้ กันมอดกันเชื้อรา และคงทน โดยการใช้ฟางพรมน้ำหมาดๆ เป็นเชื้อเพลิงเพื่อให้เกิดควันมาก รมควันจนเครื่องจักสานมีสีเหลืองเท่ากัน ระยะเวลาที่ใช้รมควันจะขึ้นอยู่กับขนาดและชนิดของผลิตภัณฑ์ ถ้าเป็นกระเป๋าคจะรมควันประมาณ 5 นาที ถ้าเป็นกระจาด ตะกร้า กระบุง จะต้องใช้เวลา 15-30 นาที

5. การทาน้ำมันเคลือบเงา

เป็นวิธีการรักษาเนื้อไม้เช่นกัน เพื่อป้องกันมอด กันเชื้อราและคงทนสวยงามโดยมากจะทาน้ำมันกับผลิตภัณฑ์เช่น ตะกร้า กระบุง กระจาด ป่าน้ำชา ในผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าคจะไม่นิยมทา เนื่องจากมีการย้อมสี และรมควันแล้ว วิธีการทาน้ำมันก็จะใช้น้ำมันเคลือบเงา ทารอบผลิตภัณฑ์แล้วผึ่งให้แห้ง แล้วทาซ้ำอีกครั้งหนึ่ง จะต้องทาในช่วงเวลาที่มีแสงแดดจัดในเวลากลางวัน

6. การตรวจสอบความเรียบร้อยของผลิตภัณฑ์

ตรวจสอบความเรียบร้อยโดยใช้มือลูบผลิตภัณฑ์ ถ้าพบปุ่มหรือรอยต่อที่ไม่เรียบ ก็นำที่ตัดเล็บมาตัดตกแต่ง และแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่ไม่เรียบร้อยให้สวยงามประณีต โดยการประเมินชิ้นงานจากสายตาและประสบการณ์

7. วิธีการเก็บรักษาเพื่อความคงทน

ในการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์จะเก็บไว้ในที่ร่ม ไม่ให้ถูกแสงแดด และในที่แห้ง ไม่อับชื้น ไม่ให้โดนน้ำ และควรเก็บไว้ในที่โล่งซึ่งจะช่วยให้อายุของผลิตภัณฑ์คงอยู่ได้นาน

6. งานหัตถกรรมจักสานผักตบชวา

ผักตบชวาเป็นพืชน้ำมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า Eichhorniacrassipesจัดเป็นวัชพืชประเภทลอยน้ำ มีความคงทนต่อดินฟ้าอากาศได้อย่างดีเยี่ยม มีดอกสีม่วงอ่อน สวยงาม คล้ายช่อดอกกล้วยไม้ และแพร่พันธุ์เจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว ตามประวัติกล่าวว่า ผักตบชวาเริ่มเข้ามาในเมืองไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 คือ ในปี พ.ศ. 2444 โดยครั้งนั้น เจ้านายฝ่ายในตามเสด็จประพาสที่ประเทศชวา (อินโดนีเซีย) ได้เห็นพืชชนิดนี้ออกดอกสวยงามทั่วไปจึงได้แยกต้นกับมาปลูกในประเทศไทย และใส่อ่างอินเลียงไว้หน้าสนามวังสระประทุม และเพิ่มจำนวนมากขึ้นจนกระทั่งน้ำท่วมวังสระประทุมทำให้ผักตบชวาล่องลอยกระจายไปตามแม่น้ำลำคลองทั่วไปและแพร่พันธุ์จำนวนมาก อันเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการคมนาคมทางน้ำ และการระบายน้ำทางชลประทาน ตั้งแต่นั้นมาคนไทยจึงมีความคุ้นเคยกับผักตบชวาจนทุกวันนี้ และนำผักตบชวาไปใช้ประโยชน์เป็นอาหารสัตว์ ทำปุ๋ย เพาะเห็ด ทำก๊าซหุงต้ม เยื่อกระดาษ ตลอดจนเป็นเส้นใยที่ใช้ทำหัตถกรรมเครื่องจักสานแต่มีข้อเสียคือเชื้อราเกิดขึ้นได้ง่าย ซึ่งป้องกันโดยวิธีใช้สารเคมีกำจัดเชื้อรา และระวังความชื้นผลิตภัณฑ์ผักตบชวา รุ่นแรกคือเปลญวนผักตบชวา ราษฎรในระแวกบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์เป็นผู้คิดริเริ่มประมาณ 40 กว่าปีมาแล้ว โดยทำขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือน สำหรับแขวนนอนเล่นและพักผ่อนในร่ม ต่อมาภายหลังจึงมีทหารทำเปลญวนเป็นอาชีพเสริมเพื่อจำหน่ายไปตามท้องถิ่นอื่นๆ กล่าวได้ว่าผลิตภัณฑ์ผักตบชวาเป็นผลิตภัณฑ์เส้นใยพืชเกิดขึ้นใหม่ในยุคสังคมปัจจุบัน ที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจโดยการริเริ่มของภาครัฐ เพื่อส่งเสริมให้ราษฎรมีอาชีพเพิ่มรายได้จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คุณสมบัติและลักษณะเฉพาะของผักตบชวา สามารถที่จะนำมาแปรรูปเพื่อทำการพัฒนาและออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายชนิด โดยในการนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำผักตบชวาที่มีอยู่มาใช้งานสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้กับประเทศได้อย่างมากมาย ซึ่งกระบวนการนำผักตบชวามาใช้ในงานจักสานเป็นผลิตภัณฑ์ มีวิธีการที่ไม่ได้ยุ่งยากซับซ้อนเพียงแต่เราต้องรู้ถึงหลักการการนำผักตบชวามาใช้อย่างเข้าใจ โดยขั้นตอนในการผลิตงานหัตถกรรมจักสานผักตบชวามีดังนี้

กระบวนการผลิตงานหัตถกรรมจักสานผักตบชวา

การเตรียมผักตบชวาเพื่อการทำผลิตภัณฑ์

ลักษณะทั่วไปของผักตบชวาซึ่งประกอบไปด้วย ลำต้น ใบ ราก ดอก

ส่วนประกอบที่มีความสำคัญของผักตบชวาที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในด้านงาน ทัศนกรรม คือ ส่วนลำต้น ลำต้นของผักตบชวาที่มีต้นอ่อน ผักตบชวาจะเล็กและสั้น คือมีลำต้น ประมาณ 6-7 นิ้ว และเป็นกระเปาะอ้วนๆ และหากมีที่ปักพืงโดยไม่ต้องไหลไปไหนหรือมีที่ปักตาม ชายฝั่ง ผักตบชวาก็จะยาวสมบูรณ์ขยายตัวออกไปถึง 60-70 ซม. หนึ่งลำต้นจะมีใบ 1 ใบเสมอ (ลำเพา มะนะ. 2534 : 10)

การคัดเลือกชนิดของผักตบชวา

ผักตบชวาความเป็นอยู่ทนต่อสถานการณ์ตามธรรมชาติได้เป็นอย่างดีมากกว่าพันธุ์ไม้ ชนิดอื่นๆ จะด้วยลม ฝน หรือการเปลี่ยนแปลงทางอากาศ ผักตบชวาก็ไม่ย่อท้อต่อความเป็นอยู่ มักจะปรับตัวเองเข้ากับสภาพการที่เกิดขึ้น เช่น ลมแรง ผักตบชวาก็จะล่องลอยไปตามลมเพราะ ผักตบชวามีใบใหญ่เปรียบเหมือนเรือที่กางใบไว้รับลมแต่พายุหรือลมแรงที่เกิดขึ้นจะพาไป ครั้นลม พายุเบาบางลงก็ไม่อาจจะล่มจมลงได้ เพราะผักตบชวามีฟองพูนอยู่ในลำต้น ประคองตัวเองให้ลอย อยู่ในน้ำได้อย่างสบาย ประกอบกับยังมีรากหยั่งลงในน้ำยาวเป็นที่อาศัยของสัตว์ต่างๆ และรากที่ยาว นี้เป็นเครื่องถ่วงประคองตัวไม่ให้ผักตบชวาจมได้ง่ายๆ อีกด้วย เมื่อกระแสน้ำพัดพาล่องลอยไปตาม น้ำ ผักตบชวาก็มิได้ซัดขึ้นโชนอ่อนผ่อนตาม เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นไปได้เสมอ ถึงแม้ว่าจะเกิดการ เบียดบังส่วนต่างๆ ของลำต้นขณะล่องลอยอยู่นั้นก็ไม่ทำให้ผักตบชวาล้มตายทิ้งๆ ที่ตามลำต้นมีแผล เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามเป็นแต่เพียงรอยขีดข่วนที่เห็นได้ชัดบนผิวเปลือกเป็นสีน้ำตาลยิ่งถ้าผักตบชวามี อายุที่แก่แผลเหล่านี้ก็จะมียาก แต่ถ้าผักตบชวามีโอกาสถูกพัดพาไปติดอยู่ในที่กำบังไม่สามารถไหล ต่อไปตามน้ำได้ ผักตบชวาก็จะไม่ต้องผจญต่อธรรมชาติเท่าใดนักก็มักจะมีโอกาสเจริญเติบโตอยู่กับที่

ความเจริญเติบโตอยู่กับที่โดยไม่ต้องฟันฝ่าพายุ ลม ฝน นี้เองจะทำให้ผักตบชวามีโอกาสเจริญ ขึ้นได้โดยไม่ต้องไปกระทบกระเทือนต่อสิ่งอื่นๆ ทำให้ผักตบชวามีลำต้นที่สะอาดผิวกับลำต้นที่ต้อง ล่องลอยไปตามลำน้ำทำหน้าที่ผจญไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังนั้นข้อสังเกตง่ายๆ ก็คือควรเลือกเก็บ ผักตบชวาที่ควรจะเป็นที่ โดยไม่ต้องผ่านลมหรือมรสุมมากๆ ผิวของลำต้นก็จะสะอาดกว่าไม่มี แผลเป็นมากนัก เมื่อเก็บผักตบชวามาตากแห้งแล้วผิวของลำต้นจะแห้งสีค่อนข้างสวยและจะมีสี น้ำตาลอ่อน

การเลือกเก็บ จะสังเกตลำต้นที่ใหญ่ยาว เพราะผักตบชวามีโอกาสเจริญได้เต็มที่ไม่ต้องไป ต่อสู้กับธรรมชาติเหมือนอย่างต้นผักตบชวาที่ล่องลอยอยู่ตามลำน้ำ อีกทั้งต้นอ่อนก็จะอวบใหญ่กว่า และยาวกว่าเมื่อเก็บได้มาแล้วฉีกเปลือกที่เป็นกาบหุ้มออกก็จะเห็นผิวสีเขียวอ่อน

ภาพที่ 2.1 การเก็บผักตบชวา
ที่มา : รัชชชัย เทียนประทีป

ลำต้นของผักตบชวา แตกต่างกันระหว่างผักตบชวาสองชนิด คือชนิดหนึ่งผักตบชวาที่ ล่องลอยไปตามลำน้ำ ต้นมักจะไม่ค่อยยาวลำต้นแกรน ผิวหยาบ เมื่อตากแห้งแล้วจะกรอบง่ายมีสี น้ำตาลเข้ม และบางทีจะมีผลเป็นมาก ลำต้นดูไม่สะอาดตาดังนั้นควรเลือกผักตบชวาชนิดที่สอง คือ ผักตบชวาที่ถูกพัดพามาติดในที่ไม่ไหล ไปไหน เช่นตามกระชังที่ดักเก็บไว้หรือในแอ่งที่บังลมก็จะได้ ผักตบชวาที่อาจจะเลือกได้อีกด้วย เลือกลำต้นที่ไม่อ่อนจนเกินไปนัก เลือกลำต้นยาวประมาณ 1.5 ฟุต ถึง 2 ฟุต ส่วนลำต้นแก่ผิวค่อนข้างเขียวแก่ ก็มักจะไม่เก็บจะปล่อยไว้ให้เกิดพันธุ์ต่อไปอันที่จริงแล้ว ผักตบชวาเลือกเก็บได้ทั้งสองชนิด สุดแต่จะใช้ไปตามโอกาสเพราะผลิตภัณฑ์ที่ทำมีหลายแบบส่วน ที่เลือกใช้ต้นอ่อนๆ ที่มีผิวสวยๆ ก็เลือกชนิดที่สองคือ ผักตบชวาที่มีความเจริญอยู่กับที่ นิยมนำมาใช้กัน มากเพราะสะอาดตาดีส่วนต้นแก่ชนิดที่หนึ่งที่มักจะลอยไปตามน้ำก็มีผู้ใช้อยู่บ้างคือ เก็บเอามาทำเป็น ของหยาบๆ เช่น ทำพื้นรองเท้าแตะบ้าง ทำเชือกขั้วนเกลียวเพราะไม่เกี่ยวกับผิวสีจะเป็นสีอย่างไรก็ได้ ไม่ต้องมีผิวสีเขียวสด ส่วนใ้ภายในก็จะแยกใช้ได้และมีเส้นหยาบกว่าเหมาะกับการทำงาน เช่น ใช้บุ หรือรองเบาะชั้นใน เป็นต้น

การคัดเลือกลำต้นควรเลือกลำต้นที่มีคุณภาพดีที่มีความยาวตั้งแต่ 70 ซม. ขึ้นไป เพราะ เหมาะแก่การนำมาสานได้สะดวก ลำต้นแก่และอ่อนยังมีผลต่อผิวของก้านผักตบชวาด้วยเมื่อตากแห้ง แล้วถ้าเป็นลำต้นอ่อนจะมีสีเขียวใบตองอ่อน เมื่อแห้งแล้วจะมีสีขาวนวล

ภาพที่ 2.2 การคัดเลือกลำต้นของผักตบชวา
ที่มา : รัชชชัย เทียนประทีป

การคัดเมื่อเลือกลำต้นว่าใช้ได้ ต่อไปก็เป็นการตัดลำต้นออกจากกอควรตัดให้ถึงปลายโคน และตัดให้ถึงปลายใบ เพื่อที่จะได้ก้านผักตบชวาที่ยาวเต็มที่ นำมาตัดรากและใบออกเอาแต่ก้านมัดรวมกันไว้ ประมาณ 10 ต้น/กำ

ภาพที่ 2.3 การตัดปลายใบของผักตบชวา
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

การล้าง ตันผักตบชวาที่เก็บมาใช้ประโยชน์มักสกปรกและมีโคลนติดมาด้วย ควรทำความสะอาดโดยใช้น้ำฉีด เพื่อให้ได้ผิวที่สะอาด

การผ่าซีก การสร้างงานหัตถกรรมบางชนิดอาจใช้ทั้งลำต้น บางชนิดอาจต้องทำการผ่าซีกก่อนเพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบของงาน โดยวิธีการผ่าใช้มีดคมผ่า เป็น 2, 4 ซีก ตามความต้องการแล้วจึงนำไปตากให้แห้ง

การทำให้แห้ง มี 2 วิธี คือ การตากแดด การอบแห้ง

1 การตากแดด ลำต้นผักตบชวา มี 4 วิธีด้วยกันคือ

1.1 การวางตากในแนวนอนใช้ไม้ไผ่ท่อนยาวรองหนุนทั้ง 2 ข้าง เพื่อมิให้ผักตบชวาเปื้อนดิน และต้องคอยดูแลกลับเส้นผักตบชวาเพื่อให้ถูกแดดทั่วถึงและตากให้แห้งสนิทจะได้ไม่เป็นรา

1.2 การตากโดยการแขวนในแนวตั้ง วิธีนี้ค่อนข้างยุ่งยากเล็กน้อย แต่มีข้อดีคือไม่ต้องหมั่นดูแลคอยกลับ เพราะเส้นผักตบชวาจะถูกแดดทั้ง 2 ด้าน และได้เส้นผักตบที่สะอาด ทำได้โดยขึงราวเส้นลวดคล้ายราวตากผ้า

1.3 การตากแบบชาวบ้าน โดยทำการตากบนหลังคาบ้านหรือหลังคาที่มีแผ่นสังกะสีทำให้ผักตบชวาแห้งได้เร็ว ประมาณ 3-4 แดด ก็ใช้ได้

1.4 การตากบนพื้นปูนซีเมนต์ โดยวางกระจายบนลานซีเมนต์ให้ถูกแสงแดดอย่างทั่วถึงก็จะทำให้เส้นผักตบชวาแห้งได้เร็วยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2.4 การตากแห้งผักตบชวา

ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

2 การอบแห้ง มี 2 วิธีด้วยกัน คือ

2.1 การอบไอน้ำ

2.2 การอบแห้ง ช่วยได้ในกรณีที่ไม่มีแดดแต่จะได้ลำต้นที่มีสีเขียวจางลงโดยการทำตุ๋นกระจกภายในบุด้วยวัสดุสีดำ มีที่ระบายความร้อน ตั้งตัวเครื่องให้ตรงกับแสงอาทิตย์ การรีด เพื่อแยกเส้นสานลาย ใช้งานต่าง ๆ ต้องจัดรีดด้วยเครื่องรีดให้แบน

ภาพที่ 2.5 การรีดผักตบชวาด้วยเครื่องรีด

ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

การเสียด เป็นการทำให้เส้นผักตบชวาที่ผ่านการรีดแล้วมาตัดขอบให้เส้นผักตบชวามีขนาดสม่ำเสมอได้ความกว้างของเส้นผักตบชวาตามต้องการเพื่อให้การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์สะดวกและมีความสวยงามในกรณีที่ไม่มีเครื่องเสียดสามารถใช้มีดหรือกรรไกรตัดขอบเส้นผักตบชวาตามความยาวขนาดที่ต้องการ

ภาพที่ 2.6 การตัดความกว้างของฝักตบขวาให้เท่าๆ กันด้วยกรรไกร
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

การป้องกันเชื้อราฝักตบขวา

ปัจจุบันมีการนำเส้นใยฝักตบขวามาประดิษฐ์เป็นงานหัตถกรรมประเภทต่างๆ มากมาย เช่น ประเภทใช้สอย ภาชนะ เฟอร์นิเจอร์ ส่งออกจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เสริมหลังจากการทำเกษตรกรรม แต่เนื่องจากคุณสมบัติของเส้นใยพืชฝักตบขวา ง่ายต่อการถูกทำลายด้วยเชื้อราถ้าหากเก็บไว้นาน ๆ ถ้าถูกความชื้นในอากาศ หรือละอองไอน้ำก็จะเกิดเชื้อราอยู่เสมอ ทำให้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ลดลง

วิธีป้องกันการเกิดเชื้อราในฝักตบขวานั้นมีหลายวิธี แล้วแต่ลักษณะของงาน ตามความเหมาะสม โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. การใช้สารละลายทรีเทซ 243
2. การใช้สารละลายบอริกแอสิค
3. การใช้สารละลายแมงคามิส 77
4. การใช้น้ำยาคริสเซอร์ริน
5. การใช้สารละลายแพนตาโคโรฟินอล
6. การใช้สารละลายอะทีไซด์อีพิเทรท
7. การใช้น้ำมันทินเนอร์ผสมแลคเกอร์

8. การรมควัน โดยการนำเอาฝักตบขวาที่ตากแห้งแล้วไปอบในตู้ที่มีเตาถ่านติดไฟอ่อนๆ แล้วโรยกำมะถันบนเตาไฟจะทำให้กำมะถันเกิดควันอบฝักตบขวาโดยจะทำการอบประมาณ 2-3 วัน จะทำให้เป็นการป้องกันเชื้อราได้ผลดีและเมื่อทำเป็นรูปผลิตภัณฑ์แล้วควรจะนำมาอบอีกครั้งเพื่อป้องกันเชื้อราก่อนออกจำหน่าย

ภาพที่ 2.7 การอบกำมะถันในโอ่งเพื่อป้องกันเชื้อรา
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

การฟอกขาว โดยมีวิธีการโดยสรุปดังนี้

1. การต้มแยกเอาสิ่งสกปรกออก
2. ทำการฟอกด้วยปูนคลอรีนให้ขาวแบบเปลี่ยนสี
3. ล้างให้สะอาด แล้วนำออกตากให้แห้ง เปลี่ยนสีได้โดยการข้อม

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต

หลังจากผ่านขั้นตอนการเตรียมเส้นผักตบชวาแล้วก็มาถึงขั้นตอนการเตรียมอุปกรณ์ในการ
สร้างสรรค์งาน ดังต่อไปนี้

1. เครื่องรีดเส้นผักตบชวา

ภาพที่ 2.8 เครื่องรีดเส้นผักตบชวา
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

2. ฆ้อนหัวเหล็ก ใช้สำหรับทุบหรือตอกตะปูลงบนหุ่นไม้ทำผลิตภัณฑ์
3. คีมปลายแหลม ใช้จับถอนตะปู หรือดึงเส้นใยในที่มีมือไม่สามารถจับได้
4. เข็ม ขนาดต่างๆ ใช้สอดเส้นใยหรือเย็บประกอบผลิตภัณฑ์
5. มีด ใช้ตัดแต่งต้นผักตบชวา หรือตัดแต่งผลิตภัณฑ์ตามความถนัด

6.กรรไกร ใช้ตัดหรือตกแต่ง ขนาดของเส้นผักตบชวา

ภาพที่ 2.9 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผักตบชวา

1.ขวดฉีดน้ำ 2.กรรไกร 3.เข็มหมุด 4.ตะปู 5.ส้อม

ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

7.ไม้บรรทัด เพื่อการวัดขนาดของผลิตภัณฑ์ วัดส่วนประกอบต่างๆ

8.สายวัด สำหรับใช้วัดขอบผลิตภัณฑ์ วัดเส้นรอบวง เช่น หมวก โคมไฟ เป็นต้น

9.ตะปูเข็ม ใช้ตอกลงบนหุ่น มีที่เป็นหุ่นไม้ต้นแบบของผลิตภัณฑ์

10.ขวดฉีดน้ำ ใช้ฉีดน้ำก่อนการทำผลิตภัณฑ์ผักตบชวาทุกครั้ง ใช้ฉีดเพื่อให้เส้นผักตบชวาชื้นและอ่อนตัวเพื่อง่ายต่อการขึ้นรูปแบบ

11.หุ่นไม้รูปแบบต่าง ๆ ใช้กำหนดขนาดและรูปแบบต่างๆ ของผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 2.10 หุ่นไม้รูปแบบทรงกลม

ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

12.เครื่องเลียด ใช้ในการทำให้เส้นฝักตบชวาให้ได้ขนาดเล็ก ใช้ในงานที่ต้องการความละเอียดมาก

13.แลคเกอร์เงา แปรงทา ในการทำผลิตภัณฑ์ทุกชนิด ขั้นตอนสุดท้ายควรทาแลคเกอร์เคลือบเงาเพื่อความสวยงาม ความคงทนของผลิตภัณฑ์และสามารถป้องกันเชื้อราได้

การออกแบบเครื่องจักรสานฝักตบชวา

ลำเพา มะนะ (2534: 41) ได้ศึกษาเกี่ยวกับฝักตบชวาว่าเป็นพืชที่มีเส้นใยยาวสามารถนำไปประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ได้หลากหลายชนิด

1.สามารถประดิษฐ์ได้ด้วยตัวของมันเองโดยไม่มีวัสดุอื่น มาประกอบโดยใช้ฝักตบชवाल้วนๆ เช่น ถาดใส่ผลไม้ อาศัยรูปแบบของการสานในการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์

2.การประดิษฐ์ ชนิดผสมผสานกับวัสดุอื่น ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้หลายส่วน เช่น นำไม้ไผ่มาเป็นโครงสำหรับสานขึ้นรูป การนำฝักมาบุภายในกระเป่า เป็นต้น

3.การประดิษฐ์โดยใช้เครื่องทุ่นแรงช่วย โดยต้องดูรูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นหลัก เช่น การผลิตหมวก ต้องใช้จักรเย็บ ช่วยในการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์

4.การประดิษฐ์ขึ้นจากหุ่นต้นแบบ เป็นวิธีที่ให้รูปทรงของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการผลิตเป็นจำนวนมาก ๆ ให้ได้คุณสมบัติที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด

กรรมวิธีการผลิตเครื่องจักรสานฝักตบชวา

กรรมวิธีการผลิต ลอรัตน์ ศรีเทียมทอง(2537: 32) ได้ศึกษา กรรมวิธีการผลิตเครื่องจักรสานจากฝักตบชวามีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีการผลิตดังนี้

1.วิธีการถัก จะใช้วัสดุที่เป็นเส้นอ่อนและมีความยาวพอสมควรใช้ถักยึดโครงสร้างภายนอกให้ติดกับผนังของผลิตภัณฑ์ที่ผลิต เช่น การถักขอบภาชนะ การถักหูภาชนะ หรือการถักโครงต่างๆ ของภาชนะ เป็นต้น

2.วิธีการพัน ฝักตบชวาที่ใช้ผลิตภัณฑ์นั้นเป็นเส้นอ่อนและมีความเหนียวพอสมควร ถ้าได้รวมกันเป็นจำนวนมากด้วยวิธีการพันที่ถูกต้อง ก็สามารถขึ้นเป็นรูปทรงต่างๆ ได้ วิธีการใหญ่ๆ ในการรวมผูกพันกันขึ้นรูปนั้นมีวิธีดังนี้

2.1 พันข้าม คือเริ่มพันที่หัวเส้น เมื่อพันได้มากแล้วพันรวมหักขมวด พันให้ติดกันเป็นกันหอย ใช้เข็มรูโตหรือลวดนำ

2.2 พันไขว้ คือเริ่มพันหัวเส้นฝักตบชวาทักหักขมวดพันติดกันเป็นกันหอยด้วยวิธีพันไขว้

3.วิธีการตีเกลียว คือการนำมาตีเกลียวเพื่อใช้ถักสิ่งของต่างๆ เช่น แก้ว หรือการตีเกลียวด้วยมือ เช่น การทำแผ่นที่วางของร้อนหรือรองจาน

4 วิธีการสาน คือใช้หลักการโดยการนำฝักตบชวามาไขว้สลับกันไปมาอาจใช้หุ่นต้นแบบหรือไม่ก็ได้ เป็นรูปทรงแบบต่างๆ มีหลายลาย เช่น ลาย 1 ลาย 2 เป็นต้น

ภาพที่ 2.11 วิธีการสานผักตบชวาจากหุ่น
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

5 วิธีการผูก คือลักษณะการผูกมัดห้วงคล้อง ใช้เส้นผักตบชวาไม่ต่ำกว่า 8 เส้น แต่ละเส้นข้วนกันเป็นเกลียว เมื่อพันเกลียวดีแล้ว ก็ให้ข่อนปลายทั้ง 2 ข้าง โดยเอาเส้นที่เหลือสอดเข้าในห้วง แล้วดึงเส้นผักตบชวา

6 วิธีการทอ คือใช้วิธีการทอเสื่อ โดยมีเส้นยืนเป็นวัสดุอื่นๆ เช่น ด้าย ฝ้าย เชือก ไน ล่อน และใช้ผักตบชวาเป็นเส้นพุ่ง เส้นผักตบชวาบิดเป็นเกลียวเล็ก

การสาน เป็นขั้นตอนสำคัญในการทำเครื่องจักสานโดยนำวัตถุดิบที่แปรรูปแล้วมาสานเป็นรูปทรงต่างๆ กรรมวิธีในการสานแบ่งออกเป็นแบบต่างๆได้ดังนี้

1. การสานลายขัด เป็นวิธีการสานแบบพื้นฐานที่เก่าแก่ที่สุดลักษณะของลายขัดเป็นการสร้างแรงยึดระหว่างดอกร ด้วยการขัดกันเป็นรูปมุมฉากระหว่างแนวตั้งกับแนวนอน โดยใช้ตอกยืนหรือตอกแนวตั้งหรือตอกยืนสอดขัดกับตอกแนวนอน โดยยกขึ้นเส้นหนึ่งข่มหรือขัดลงเส้นหนึ่งสลับกันไปอย่างที่เราเรียกว่า ลายหนึ่ง จากลายหนึ่งได้พัฒนามาเป็นลายสอง ลายสาม และลายอื่นๆที่ยังคงรักษา ลักษณะการสอดและการขัดกันเช่นเดิม แต่ใช้เส้นตอกในแนวตั้งและแนวนอนมากกว่าหนึ่งเส้นและสอดขัดกันให้สลับมาเกิดเป็น ลายสอง ลายสามและลายอื่นๆอีกมาก ลายขัดนี้ใช้สานเครื่องจักสานได้หลายชนิด และมักใช้ร่วมกับลายชนิดอื่นเพื่อให้ได้รูปทรงตามต้องการ

2. การสานลายทแยง เป็นวิธีสานที่ใช้ตอกสอดขัดกันในแนวทแยง (Diagonal) ไม่มีเส้นตั้งและเส้นนอนเหมือนลายขัด แต่จะสานสอดขัดกันตามแนวทแยงเป็นทกเหลี่ยมต่อเชื่อมกันไปเรื่อยๆ คล้ายรวงผึ้ง ลายชนิดนี้จึงมีสานโปร่ง เช่น ลายตาแข่ง ลายชะลอม ลายหัวสู่ม ลายเกร็ดเต่า และลายเฉลว ลายชนิดนี้มักใช้สานภาชนะโปร่ง เช่น ข่ง ชะลอม หรือใช้สานประกอบกับลายอื่น เช่น สานเป็นส่วนบนของหมวกหรือหัวสู่ม เพราะสามารถสานกระจายออกจากศูนย์กลางได้ดีก่อนที่จะสานลายขัดหรือลายอื่นประกอบเป็นส่วนของเครื่องจักสานต่อไป

3. การสานลายขดหรือถัก เป็นการสานที่ใช้กับวัสดุที่ไม่สามารถคงรูปอยู่ด้วยตนเอง เช่น ผักตบชวา วัสดุเหล่านี้ต้องสานด้วยการขดหรือถัก คือการถักเป็นเส้นแล้วขดให้เป็นวงกระจายออกจากศูนย์กลางแล้วถักเชื่อมกันเป็นชิ้นๆ ให้ได้รูปทรงตามต้องการจนเป็นภาชนะเครื่องใช้ที่มีรูปทรงตามต้องการ เช่น การสานกระเป๋า ตะกร้าหัวการสอดขัดนี้อาจจะทำให้เป็นลวดลายเพื่อความสวยงาม

4. การสานลายอิสระ เป็นการสานที่ไม่มีแบบแผนตายตัว ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้สาน ที่จะคิดประดิษฐ์ขึ้นเองให้สอดคล้องกับความต้องการของตน ลายประเภทนี้มักสานขึ้นตามความต้องการของผู้สาน และแบบแผนที่สืบทอดกันมาในแต่ละท้องถิ่น เช่น การสานของเล่นด้วยใบตาล ใบลาน ใบมะพร้าว เป็นรูปสัตว์ต่างๆ เช่น ปลาตะเพียน หรือสานเป็นของเล่นประเภทเครื่องประดับของเด็ก เช่น สานเป็นเข็มขัด แหวน กำไล นอกจากนี้การสานแบบอิสระนี้ บางทีใช้เศษตอกสาน เป็นดอกไม้หรือพวงมาลัยเป็นเครื่องบูชาสิ่งที่มีนัยยะนอกจากกรรมวิธีการสานเครื่องจักสานดังกล่าวแล้วคนไทยยังมักรวมเอา การ “ถัก” เข้าไว้ในกระบวนการของการทำด้วย เพราะเครื่องจักสานหลายชนิดต้องใช้หวาย เชือก ป่าน ปอ ฯลฯ มาถักประกอบ เช่น การใช้เชือกหรือหวายถักขอบหรือชาย เสื่อ เพื่อให้ใช้ได้ทนทานและสวยงาม (วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ. 2540)

ขั้นตอนการจักสาน

- ฉีกผักตบชวาใช้แต่ผิวฉีกทำเส้นไฟร ขนาด 0.5 เซนติเมตร ผักตบชวา 1 ต้น ประมาณ 3-4 เส้น แล้วเล็มเส้นผักตบชวาด้วยกรรไกรจะได้เส้นที่เสมอกันทั้งปลายและก
- ฉีกผักตบชวาใช้ผิว และไส้ผักตบชวาติดด้วยเล็กน้อยสำหรับทำเส้นเปีย ถ้าเอาแต่ผิวจะทำให้เส้นผักตบชวาอ่อนเกินไป เล็มเส้นผักตบชวาด้วยกรรไกร ทำให้เส้นเสียเสมอกัน
- คัดต้นยี่นเท่าๆกันใช้ต้นเล็กจำนวน 100 ต้น ตัดปลายให้แหลมเตรียมเปียไว้ยาว 25 เซนติเมตร
- ขึ้นรูปโดยนำผักตบต้นยี่นที่ตัดปลายให้แหลมมาทับกัน และสานด้วยเส้นไฟรที่เตรียมไว้ การเสริมเส้นผักจะเสริมตามมุมกระเป๋าคะกร้า เสริมไปเรื่อยๆ จนเป็นก้นกระเป๋าคะกร้า เมื่อได้ขนาดที่ต้องการแล้วให้สานลงไปด้านข้าง
- การวัดขนาดจะวัดจากเส้นศูนย์กลางของก้นกระเป๋าคะกร้าไปหาปากกระเป๋าคะกร้า เมื่อสานเสร็จแล้วนำเส้นเปียมานานคู่กันเส้นไฟรโดยใช้เส้นเปีย 2 ต้นยี่น เส้นไฟร 2 ต้นยี่น สูงประมาณ 1.5 เซนติเมตร

การย้อมสีผักตบชวา

- นำผักตบชวาทากแห้ง ซึ่งกริดเป็นเส้นๆ และนำใส่ออกแล้ว ประมาณ 1 กิโลกรัม มาแช่น้ำครึ่งชั่วโมง เพื่อให้ดูดสีได้ดีนำผักตบขึ้นผึ่งให้หมาด
- นำน้ำใส่หม้อ หรือกะละมังประมาณ 10 ลิตร มาต้มจนให้เดือดพละ่าน นำสีย้อม (สีย้อมไหม) ใส่ลงในหม้อน้ำเดือด 1 ห่อ พร้อมกับสารส้มและเกลืออีก 1 ช้อนชา เพื่อให้ผักตบชวาสามารถดูดสีและติดทนทาน
- นำผักตบชวาที่เตรียมไว้ ใส่ลงในหม้อน้ำเดือดที่ผสมสีไว้แล้ว
- พยายามคนผักตบชวาให้สีติดทั่วถึง เคี่ยวต่อประมาณชั่วโมงพอสีติดทั่วหม้อกลับผักตบชวาบ่อยๆ เพื่อให้เสมอกัน นำมาล้างน้ำให้สะอาดจนน้ำใส สีไม่ตก จากนั้นนำมาแขวนใส่ราวผึ่งแดดให้แห้งก่อนที่จะนำไปจักสานผลิตภัณฑ์ต่อไป

ลวดลาย ในงานผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานผักตบชวา

จากการศึกษาลวดลายในงานผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานผักตบชวาของกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน ผักตบชวา ตำบลไทรงาม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่ามีการเรียกชื่อลายหรือตั้งชื่อลายจากลักษณะของลวดลายนั้นๆ ดังตัวอย่างเช่น ลายต้นจมนเป็ยลอย ลายขัด ลายสามหนึ่งหนึ่ง ลาย

ทแยง หรือการเรียกชื่อลายตามรูปร่างของลวดลายที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น ลายเม็ดแดง ลายรวงข้าว ลายเม็ดมะยม โดยลวดลายทั้งหมดของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานผักตบชวาทั้งหมดสามารถจำแนกลวดลายผลิตภัณฑ์ได้ดังนี้

- ลายต้นจมนเป็ยลอย คือการนำเส้นผักตบชวามาเป็นเส้นยืนและนำเส้นเป็ยมาขัดกันในแนวนอน โดยเส้นยืนทำมุมฉากกับเส้นนอน ลักษณะของลายนี้ เส้นต้นจะจม ส่วนเส้นเป็ยที่เป็นเส้นนอนจะนูนออกมา นิยมทำผลิตภัณฑ์ประเภทภาชนะสิ่งของเช่น กระเป๋า ตะกร้า

- ลายเป็ยจมต้นลอย คือการนำเส้นเป็ยมาเป็นเส้นยืนและนำเส้นผักตบชวาที่รีดแล้วมาขัดกับเส้นเป็ยในแนวนอนโดยเส้นยืนทำมุมฉากกับเส้นนอน ลักษณะของลายนี้เส้นนอนที่เป็นลายเป็ยจะจมแตกต่างกับเส้นยืนจะนูนออกมา ลวดลายนี้นิยมทำเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทภาชนะสิ่งของ เช่น กระเป๋า ตะกร้า

- ลายขัดคือการนำเส้นผักตบชวาที่รีดแล้วมาขัดกันเป็นรูปมุมฉากระหว่างเส้นยืนกับเส้นนอน โดยยกขึ้นหนึ่งเส้นข่มหนึ่งเส้นสลับไปมา นิยมสานส่วนกันของผลิตภัณฑ์ประเภทภาชนะต่างๆ เช่น ตะกร้า กระเป๋า

- ลายรวงข้าว คือการนำเส้นยืนไปรีด จากนั้นใช้เส้นจักผักตบชวาที่แบ่งเป็นเส้นเล็กมาสานขัดกับเส้นยืน ลักษณะคล้ายเม็ดข้าวเรียงชิดติดกัน นิยมสานผลิตภัณฑ์ประเภท กระเป๋า และตะกร้า

- ลายชะลอม หรือลายทแยง จะเป็นการสานเส้นผักตบชวาที่รีดแล้วหรือทั้งต้นมาไขว้กันเป็นแนวทแยง ไม่มีเส้นยืนและเส้นนอน ลายนี้จะโปร่งนิยมสานลายตะกร้า กล่องใส่ทิชชู กระจาดหรือผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ที่ต้องการระบายอากาศ เหมาะสำหรับภาชนะที่ไม่ต้องรับน้ำหนักมาก

- ลายโพร (เม็ดแดง) เป็นลายที่มีความแน่นหรือลายค่อนข้างทึบ นิยมสานผลิตภัณฑ์มากที่สุด ลักษณะของลายจะเรียงชิดติดกันมีความทึบมาก เหมาะสำหรับนำไปตกแต่งเพิ่มเติมได้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเพ้นท์ด้วยสีอะครีลิก หรือที่นิยมในตอนนี้คือ การติดลวดลายต่างๆ ด้วยวิธีการแบบเดคูพาจ ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในเวลานี้

- ลายเป็ยแปด คือการนำเส้นผักตบชวาจำนวนแปดเส้นมาถัก สลับไปกันมาต่อกันไปเรื่อยๆจนได้ตามแบบที่ต้องการ วิธีการสานขั้นรูปจะใช้เส้นผักตบชวาขนาดที่ต้องการจำนวนแปดเส้นหากบางเส้นใหญ่เกินขนาดที่ต้องการ สามารถแบ่งเส้นให้ได้ขนาดที่ใกล้เคียงกันมากที่สุดด้วยการผ่าซีกนิยมสานผลิตภัณฑ์ประเภทภาชนะ ได้แก่ กระเป๋าสะพายสุภาพสตรี

- ลายสามหนึ่งหนึ่ง หมายถึงการใช้เส้นยืน สลับกับเส้นนอน โดยการยกเส้นนอนสาม ข่มเส้นนอน หนึ่ง เส้น และอีกหนึ่งเส้น นิยมสานประเภทที่ใส่ภาชนะ เช่นตะกร้า

- ลายเม็ดมะยม เป็นลายที่มีความโปร่ง นิยมสานผลิตภัณฑ์ตะกร้า และกระเป๋ามากที่สุด ลักษณะของลายเป็นการนำเส้นเป็ยมาผูกมัดให้เป็นปม ลักษณะคล้ายเม็ดมะยม หากต้องการให้ระหว่างช่องห่างหรือขีดสามารถทำได้ด้วยวิธีการผูกตามแบบที่ต้องการ

- ลายดอกแก้ว (โบว์) เป็นลายที่มีความโปร่ง นิยมสานผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสะพายสุภาพสตรีมากที่สุด ลักษณะของลายเป็นการนำเส้นยืนและเส้นนอนมาผูกกันจากนั้นนำผักตบชวาแบ่งเป็นเส้นเล็กมาขัดผูกกันในแนวทแยงหรือเฉียงมีลักษณะคล้ายดอกไม้นิยมสานเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสุภาพสตรี

- ลวดลายงานจักสานที่ทางกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านผักตบชวา ใช้ทำผลิตภัณฑ์โดยส่วนใหญ่จะใช้ลายพื้นฐานหรือลายดั้งเดิมแต่ทางกลุ่มได้มีการนำวิธีการสานมาประยุกต์ใช้ เช่น การใส่เส้นเปียแทนเส้นต้น หรือการทำการขัดเส้นให้ห่าง การทำลวดลายในผลิตภัณฑ์ต่างๆ จะไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิมๆ แต่มีการนำไปพัฒนาอย่างต่อเนื่องดังที่ กันดา สระทองแยง ได้กล่าวไว้ว่า

แต่เดิมชาวบ้านมีวิธีการทำลวดลายแบบเดิมๆอยู่ เช่น ลายรวงข้าว ลายชะลอม หรือลายทแยงลายไพรหรือลายเม็ดแดง ต่อมาทางกลุ่มได้ส่งสมาชิกในกลุ่มไปอบรมและคนที่รับข้อมูลจากการอบรมต้องทำให้ทางกลุ่มดูเป็นตัวอย่างก่อน ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้ใหม่ บางครั้งสมาชิกในกลุ่มได้ออกไปเรียนรู้จากการประชุมหรือจัดการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งทางภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้จัด เราไปดูลายเขามา เราไม่เคยลอกลายเราทำไม่ได้ถึงแม้เรามีความตั้งใจจะลอกลายแต่ก็ไม่สามารถที่จะลอกให้เหมือนต้นแบบ ได้ในบางลาย ซึ่งมีความยากและซับซ้อนมาก ทางกลุ่มจึงมีความคิดที่ว่าเราไม่ควรลอกลายใคร เราควรเอาลายต่างมาประยุกต์ด้วยวิธีการปรับเปลี่ยนวัสดุและการต่อลายในรูปทรงของผลิตภัณฑ์เช่น การสานลายขัดธรรมดาเราก็นำเอาลายเปียมาขัดแทนหรือการใช้วัสดุที่แทนกันได้เช่นการนำเศษผ้ามาสานให้เกิดพื้นผิวที่แปลกตาได้ รวมถึงการนำวัสดุธรรมชาติเช่น กก มาผสมผสานให้เกิดความแปลกใหม่เป็นลวดลาย ซึ่งเป็นการออกแบบและพัฒนาของทางกลุ่ม เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายและแตกต่างจากกลุ่มอื่น ในส่วนของ การใช้สี การเลือกใช้สีจะขึ้นอยู่กับความชอบของช่างแต่ละคนและขึ้นอยู่กับการขายในแต่ละที่ ที่มีความนิยมเรื่องสีแตกต่างกัน อย่างเช่นถ้าขายในเมืองหรือกรุงเทพมหานคร สีที่ใช้จะไม่ใช้สีสดใสซึ่งกับแตกต่างกับที่ต่างจังหวัดที่นิยมสีสดใส และการเลือกใช้สียังขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้าอีกด้วยว่าต้องการสีแบบใด ทางกลุ่มก็สามารถทำตามแบบได้ แต่ในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ ที่ใช้สีจะไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่าไร แต่กลับนิยมผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้ย้อมสีมากกว่า ซึ่งแต่ก่อนทางกลุ่มก็ไม่มีขายย้อมสี แต่พอทางการและจากหน่วยงานต่างๆเข้ามาแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์รวมถึงการย้อมสีด้วย ทำให้เริ่มมีการย้อมสี และเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตามความนิยม ในช่วงเวลานั้น แต่ต่อมามีความนิยมการใช้สีเริ่มเปลี่ยนไปการใช้สีเริ่มลดน้อยลงตามลำดับทางกลุ่มจึงได้เปลี่ยนตามความนิยมคือทำผลิตภัณฑ์ที่ไม่ย้อมสี และบางครั้งก็จะมีคนนำผลิตภัณฑ์แบบไม่ย้อมสีไปตกแต่งเพิ่มเติมเพื่อไปขายต่ออีกทางหนึ่งด้วยทำให้ความนิยมในตอนนี้จะไม่นิยมผลิตภัณฑ์ที่ใช้สี (กันดา สระทองแยง. 2560 สัมภาษณ์)

7. ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอ

การทอผ้าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตมนุษย์มีประวัติความเป็นมายาวนาน ซึ่งบ่งบอกถึงวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อีกทั้งงานทอผ้าเป็นงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่แนบแน่นกับวิถีชีวิตมนุษย์อันยาวนานตั้งแต่ยุคโบราณกาล ที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

การทอผ้าของไทยมีมาแต่โบราณ จากอดีตถึงปัจจุบัน ผ้าทอในประเทศไทยแสดงถึงศิลปะภูมิปัญญาของชุมชน ภาพรวมการทอผ้าในประเทศไทยปัจจุบันการทอผ้ายังคงเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นศิลปะที่มีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย หลายแห่งยังคงลวดลายและสัญลักษณ์

ดั้งเดิมเอาไว้โดยเฉพาะชุมชนที่มีเชื้อสายชาติพันธุ์บางกลุ่ม ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มเอาไว้จนถึงทุกวันนี้โดยสามารถแบ่งผ้าพื้นเมืองของกลุ่มชนตามภาคต่างๆได้ดังนี้

1. การทอผ้าในภาคเหนือแถบล้านนาไทย(จังหวัดเชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน) ประกอบด้วยชาวไทยยวน และไทลื้อ ซึ่งปัจจุบันยังรักษาวัฒนธรรมในรูปแบบและลวดลายที่สืบทอดกันมา โดยเฉพาะการทอชิ้นตีนจก ผ้าซิด และผ้าที่ใช้เทคนิค “เกาะ” เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการทอผ้าไหมยกดอก และการทอชิ้นใหม่ต่อดิ้นจกดินเงินดินทอง รวมถึงผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัด เช่น ผ้าม่อฮ่อมที่ จ. แพร่ และผ้าลายน้ำไหล จ. น่าน เป็นต้น

2. การทอผ้าในภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง (จังหวัดพิษณุโลก พิษณุโลก อุตรดิตถ์ และสุโขทัย จังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี ลพบุรี นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี ฯลฯ) ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนชาวไทยยวนและชาวไทยลาว เช่น พวน โข่ง ผู้ไท ครั่ง ซึ่งอพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในช่วงต่างๆ ของประวัติศาสตร์ไทย คนไทยเหล่านี้ยังคงรักษาวัฒนธรรมและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นไว้ได้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมการทอผ้าของผู้หญิงที่ใช้เทคนิคการทำตีนจก และ ซิด เพื่อตกแต่งเป็นลวดลายบนผ้าที่ใช้ใช้ในเทศกาลต่างๆ หรือใช้ทำที่นอนหมอน ผ้าห่ม ผ้าเช็ดหน้า ผ้าขาม้า

3. การทอผ้าในภาคอีสาน กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวเป็นกลุ่มชนใหญ่ของภาคอีสาน กระจายกันอยู่ตามจังหวัดต่างๆ และมีวัฒนธรรมการทอผ้าอันเป็นประเพณีของผู้หญิงที่สืบทอดกันมาช้านานเกือบทุกชุมชนแต่ละชุมชน แต่ละเผ่า ก็จะมีลักษณะลวดลายการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยเฉพาะผ้ามัดหมี่ ผ้าแพรวา ผ้าซิด ผ้าปุม และผ้าไหมหางกระรอก

4. การทอผ้าในภาคใต้ ภาคใต้เริ่มมีชื่อเสียงในเรื่องของการทอผ้ายก ทั้งยกฝ้าย ยกไหม ยกดินเงินดินทอง สำหรับลวดลายยังคงอนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้ เช่น ลายราชวัตร ลายดอกพิกุล ลายลูกแก้ว ลายก้านแย่งและลายรูปสัตว์ต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการประยุกต์สร้างสรรค์ลวดลายที่แปลกใหม่และสวยงามขึ้นสำหรับแหล่งทอผ้าที่สำคัญในภาคใต้ คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี สงขลา และตรัง (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 21. ป.ป.ป. : 101-111)

ปัจจุบันการทอผ้าของประเทศไทย มีการทอทั้งในระดับครัวเรือน และระดับอุตสาหกรรมขนาดย่อม ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัย อีกทั้งยังได้พัฒนารูปแบบกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีซึ่งมีความก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งแต่ผู้คนยังคงนิยมผ้าทอมือ อันถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน

ประเภทของผ้า

จากเหตุผลที่ว่าผ้ามีได้มีความหมายเฉพาะเป็นเครื่องนุ่งห่มเท่านั้น ความสำคัญของผ้ายังบ่งบอกฐานะสถานภาพทางสังคม ยศ ตำแหน่ง ชาติพันธุ์ วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องได้อีกด้วย

1. ผ้าที่ชาวบ้านทอขึ้นใช้เอง แบ่งตามลักษณะการใช้งานได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเรียกกันว่าผ้าพื้นนั้นไม่มีความประณีตและสวยงามเท่าใดนักแต่มีความทนทาน ทอขึ้นอย่างง่าย ๆ มีสีและลวดลายบ้าง เช่น ผ้าพื้น ผ้าตาโถง ผ้าโสร่ง ผ้าแถบ ผ้าซิ่น และผ้าขาม้า ซึ่งชาวบ้านนิยมใช้ติดตัวมาตั้งแต่สมัยโบราณ ปรากฏอยู่ในหลักศิลาจารึกหลักที่ 44 แห่งแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (พ.ศ. 1916)

1.2 ผ้าที่ใช้ในงานพิธีต่างๆ เช่น ทำบุญ ฟ้อนรำ แต่งงานหรือเทศกาลต่างๆในสังคมไทยสมัยก่อนถือว่าการทอผ้าเป็นงานของผู้หญิง เพราะต้องใช้ความประณีตและความละเอียดอ่อน ใช้เวลานานกว่าจะทอผ้าชนิดนี้เสร็จแต่ละผืน ผู้หญิงในสมัยนั้นต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนอยู่แล้ว จึงมีโอกาสทอผ้ามากกว่าผู้ชายอีกประการหนึ่งค่านิยมของคนสมัยนั้นยกย่องผู้หญิงที่ทอผ้าเก่ง เพราะเมื่อโตผู้หญิงคนใดทอผ้าไม่เป็น หรือไม่เก่งก็จะถูกตำหนิชายหนุ่มไม่สนใจเพราะถือว่าไม่มีคุณสมบัติที่ไปวัดประชันกัน ผ้าชนิดนี้จะทอขึ้นด้วยฝีมือประณีตเช่นเดียวกันมีสีสันทันและลวดลายดอกดวง งดงามเป็นพิเศษผ้าบางผืน จะทอกันเป็นเวลาแรมปีด้วยใจรักและศรัทธา เช่นผ้าลายจากผ้าตีนจก ผ้าตาด ผ้ายกและผ้าปุม เป็นต้น

2. ผ้าที่ใช้ในราชสำนักสำหรับพระมหากษัตริย์ ขนชั้นสูง และขุนนาง เป็นผ้าที่มีความประณีตสวยงามทอด้วยฝีมือช่างหลวงหรือสั่งซื้อจากต่างประเทศ เช่น จีน อินเดีย เขมร เปอร์เซีย ผ้าทอเหล่านี้เป็นเครื่องกำหนดยศ กำหนดตำแหน่งของผู้สวมใส่ ผ้าบางชนิดใช้ได้เฉพาะพระมหากษัตริย์และเจ้านายชั้นสูง ผ้าในราชสำนักบางส่วน มีการเปลี่ยนแปลงตามความนิยมและยุคสมัยบางส่วนยังคงยึดถือแบบแผนดั้งเดิมตามโบราณราชประเพณีจนถึงปัจจุบัน

3. ผ้าที่ใช้ในศาสนา คนชาวไทยมีความศรัทธาในพุทธศาสนาตั้งแต่โบราณกาลผ้าใช้ในศาสนาจึงมีมากมายหลายชนิด ดังนี้

3.1 ผ้าที่ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มของพระสงฆ์ เช่น สบง จีวร อังสะ

3.2 ผ้าที่ใช้ในพิธีต่างๆ เช่น ผ้าในพิธีบวชให้นาคสวมใส่ ต้องเป็นผ้าใหม่ สีขาว หากเป็นทางภาคอีสานอาจใช้เป็นผ้าถุงหรือผ้าโสร่งก็ได้ ผ้าปกหัวนาค ผ้าอาสนะสงฆ์

3.3 ผ้าอื่นๆ เช่น ตุง หรือธง ผ้าห่อคัมภีร์ ผ้าพระบฏ ผ้าพระเวสส์

กระบวนการทอผ้า

การทอผ้า นับเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของคนไทยที่มีการสืบทอดมาช้านานเป็นมรดกตกทอดมาแต่โบราณกาล เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาวบ้าน ที่มีวิธีการทอแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิภาคซึ่งแยกได้ว่าเป็น ผ้าทอพื้นเมือง ตามที่ วรรณภา วุฒิตะกุล และยุรรัตน์ พันธุ์ยุรา (2536 : 20-21) ได้กล่าวถึงการประเภทและกรรมวิธีการทอผ้าพื้นเมืองในประเทศไทยว่า

การจัดประเภทและกรรมวิธีการทอผ้าพื้นเมืองในประเทศไทยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. แบ่งตามวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้า ได้แก่ เส้นใยฝ้าย เส้นใยไหม และเส้นใยประดิษฐ์หรือเส้นใยสังเคราะห์ ดังนี้

1.1 เส้นใยฝ้าย เป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกได้ทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย เพราะเป็นพืชเขตอากาศร้อน ชอบดินเหนียวผสมทราย อากาศโปร่ง ไม่ชอบที่ร่มเงาบัง เส้นใยของฝ้ายดูดความชื้นได้ง่ายเป็นตัวนำความร้อนที่เร็วเหมาะสำหรับทอเป็นเครื่องนุ่งห่มในเมืองร้อนเพราะเมื่อฝ้ายดูดความชื้นแล้วความชื้นจะระเหยกลายเป็นไอ ผู้ที่สวมเสื้อผ้าด้วยผ้าฝ้ายจะรู้สึกเย็นสบาย ฝ้ายจะปลูกในเดือนพฤษภาคมกับเดือนมิถุนายนหรือปลายเดือนกรกฎาคมต่อกับเดือนสิงหาคม เพราะระยะเวลา 4-5 เดือนนี้เป็นฤดูฝน จะช่วยให้ฝ้ายรับฝนดี พอประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ฝ้ายก็จะแก่และแตกปุยการปลูกฝ้ายชาวนาจะปลูกไปพร้อมๆกับการปลูกข้าว คือหว่านข้าวในนาในขณะที่รอให้กล้าโต ก็จะทำการปลูกฝ้ายไปด้วยคือ ปลูกในไร่หรือเนื้อที่ที่ว่างต่อจากบริเวณบ้าน ซึ่งสามารถดูแลได้ทั่วถึงเมื่อเสร็จจากการปลูกฝ้ายกล้าในนาก็ไต่พอดติดจากนั้นก็ถอนกล้าแล้วดำนาต่อไป พร้อม

กันนั้นก็บำรุงรักษาฝ้ายที่ได้ปลูกไว้ ระยะเวลาที่ใช้ในการปลูกฝ้ายจนกระทั่งสามารถเก็บปุ๋ยฝ้ายได้ใช้เวลาประมาณ 6-7 เดือน ชาวบ้านทุกครัวเรือนสามารถปลูกฝ้ายได้แล้วนำเส้นใยมาทอเป็นผืนผ้าสำหรับนุ่งห่มและใช้สอยในชีวิตประจำวัน

1.2 เส้นใยไหม ได้จากตัวไหมที่เลี้ยงตัวไหมนั้นส่วนมากเลี้ยงกันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ส่วนภาคใต้นั้นก็มีการเลี้ยงกันบ้าง ชาวบ้านเริ่มต้นจากการปลูกต้นหม่อนสำหรับเป็นอาหารของตัวไหม ตัวหม่อนขึ้นได้ดีในดินเกือบทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นดินดีดินค่อนข้างเลวก็ตาม โดยหม่อนต้องการชุ่มชื้นเล็กน้อยในระยะตั้งตัว แต่เมื่อโตหม่อนจะทนความแห้งแล้งได้ดีพอสมควร การเลี้ยงไหมตัวไหมเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายตัวหนอน เมื่อแก่ตัวเข้าจะชักใยหุ้มตัวของมันเอง และตัวไหมจะอาศัยอยู่ภายในนั้น ชาวบ้านจะเอาใบหม่อนที่หั่นเป็นฝอยๆ ให้ตัวไหมกินและเฝ้าดูแลตัวไหมชักใย ตัวไหมและใบหม่อนสามารถเลี้ยงและปลูกได้ทุกบ้าน ชาวบ้านจะเอารังไหมมาสาวเพื่อจะเอาเส้นไหม ต่อจากนั้นก็นำเส้นไหมมาฟอก โดยนำมาต้ม ฟอกด้วยด่างเพื่อขับให้สีเส้นไหมเดิมนอก แล้วนำมาตากไว้เพื่อทำให้เส้นใยไหมติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกันตลอด หลังจากนั้นก็นำมาย้อมสี แล้วจึงนำไปทอเป็นผืนผ้าตามที่ต้องการ เส้นใยไหมมีคุณสมบัติคือ ลื่น มัน และยืดหยุ่นได้ดี

1.3 เส้นใยสังเคราะห์ในปัจจุบันใช้กันมากในทุกภูมิภาคส่วนหนึ่งเกิดจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีทำให้ สามารถผลิตเส้นใยชนิดนี้ขึ้นมาใช้ เส้นใยสังเคราะห์ดังกล่าวมีคุณสมบัติที่ดีในการทอ เช่น มีความเหนียวทำให้ทอได้ง่ายย้อมสีติดดี สีไม่ตก เมื่อทอเป็นผืนผ้าแล้วมีลักษณะคล้ายไหม ชักรีดและเก็บรักษาง่ายไม่ยับ มีความทนทาน หาซื้อได้ง่ายมีหลายประเภท หลายยี่ห้อ หลายขนาด ราคาไม่แพง ดังนั้นหน่วยงานราชการที่ทำหน้าที่ส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน ซึ่งเข้าไปสอนการทอผ้าให้แก่ชาวบ้านมักจะใช้เส้นใยประดิษฐ์ หรือเส้นใยสังเคราะห์ ทำให้เกิดผ้าทอที่ใช้เส้นใยชนิดนี้ขึ้นมากมาย และได้รับความนิยมจากผู้ที่มีความรักงานหัตถกรรมด้วยเหตุที่ราคาถูกกว่าซื้อผ้าไหมหรืออาจจะเห็นว่าผ้าไหมนำมาใช้สมบุกสมบันไม่ได้ จึงหันมาใช้ผ้าจากใยสังเคราะห์ดังกล่าวแทน

2. แบ่งตามกรรมวิธีในการทอผ้า กรรมวิธีในการทอผ้า คือการกระทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่ซับซ้อนและไม่ซับซ้อน แต่กรรมวิธีการทอลวดลายนั้นมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่

2.1 ฝ้ามัดหมี่ มีกรรมวิธีการทำให้เกิดลวดลายโดยการย้อมเส้น และทอเป็นหลักโดยการย้อมเส้นไหมหรือฝ้ายให้ต่างโดยการผูกมัดให้เกิดช่องว่าง สีไม่ติด การทอมัดหมี่ แต่ละผืนต้องใช้เวลาและความประณีต จัดเรียงเส้นไหมและฝ้ายให้สม่ำเสมอคงที่ และกรรมวิธีต้องเรียงลำดับก่อนหลังเพื่อให้เกิดลวดลายสวยงาม ถูกต้อง ลวดลายก็จำสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ

2.2 ฝ้ายจก กรรมวิธีการทอจกเป็นการทอและปักผ้าไปพร้อมๆ กัน การทอลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการเพิ่มด้วยเส้นพุ่งพิเศษเข้าเป็นช่วงๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า การกระทำโดยใช้ไม้หรือชนมนหรือนิ้วมือยกขึ้น กล่าวง่ายๆ คือ การทอผสมปักกลายแต่แทนที่จะใช้เข็มปักก็ใช้ชนมนหรือไม้แหลมๆ ค่อยๆ ทำลวดลายไหมสอดสลับสั้ต้าย

2.3 ชิด เป็นผ้าทอด้วยกรรมวิธีใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดซ้อนเส้นด้ายยืนขึ้นแล้วสอดเส้นพุ่งไปตามแนวเส้นยืนที่ถูกจัดซ้อนขึ้นนั้น จึงหว่านการสอดเส้นด้ายพุ่งทำให้เกิดลวดลายเป็นรูปแบบต่างๆ

2.4 ผ้าแพรวา เป็นผ้าทอมือกรรมวิธีการทอผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายเป็นลักษณะ ผสมกันระหว่างลายขีดกับลายจก การทำผ้าแพรวาต้องมีหลายๆลายอยู่ในผืนเดียวกัน

2.5 ผ้ายกดอก มีกรรมวิธีการทอให้เกิดลวดลายโดยการยกตะกอแยกด้ายเส้นยืนแต่ ไม่ได้เพิ่มเส้นด้ายยืนหรือเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปในผืนผ้า และในบางครั้งการยกดอกจะมีการเพิ่มด้าย เส้นพุ่งจำนวนสองเส้นหรือมากกว่านั้นเข้าไป

ลวดลายที่ทอจะเป็นลายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต สิ่งแวดล้อม และความเชื่อทางศาสนา ซึ่ง ได้แก่ ปราสาท ลายธรรมาสน์ ลายสัตว์ ลายพืช ลายจากสิ่งของเครื่องใช้และลายเรขาคณิต ผ้าทอ อาจจะเรียกตามสถานที่ทอก็ได้ เช่น ผ้าทอเกาะยอ ผ้าทอนาหมื่นศรี ผ้าทอพุมเรียง ผ้ายก นครศรีธรรมราช ผ้าทอบ้านไร่ เป็นต้น

เครื่องมือและอุปกรณ์ทอผ้า

เครื่องมืออุปกรณ์ทอผ้า แบ่งออกเป็น 2 จำพวก คือ อุปกรณ์การเตรียมด้าย และเครื่องทอผ้า

1. อุปกรณ์การเตรียมด้าย ประกอบด้วยส่วนต่างๆ คือ ดอกหวี (หรือดอกสวิง) ในหลอดคั่น (หรือลูกคั่น) รางคั่น หลักคั่น ฟืม ตะขอเกี่ยวด้วยเครื่องรองตอนเข้าฟืม ลูกหัด เพื่อส่งด้ายเวลาทอ ไม่นัด มีไว้เพื่อกรอเข้าไม้ขัดด้ายหรือไม้ค้ำ และเครื่องมือ้วนด้าย

2. เครื่องทอผ้าที่ใช้กันมี 2 ชนิด ก็กระตุกและกิโบราณ หรือเรียกว่า กี่มือหรือทูกพื้นเมือง แต่ที่นิยมใช้กันมากเป็นก็กระตุกเพราะทอได้เร็ว ส่วนกิโบราณใช้สำหรับทอผ้ายกที่ต้องการประดิษฐ์ ลวดลายพิถีพิถัน ก็กระตุกหรือกิโบราณเป็นโครงสร้างที่ใหญ่ของเครื่องมือที่ใช้ทอทั้งหมดประกอบด้วย ฟืม (พื้นหวี) เขาหูก (ตะกอหรือตระกอ) กระจสวย รางกระจสวย ไม้แกนม้วนผ้า หลักม้วนผ้า คานเหยียบ (ตีนเหยียบ) สายกระตุก(เชือกดึง) ด้ายยืน หลอดด้ายพุ่ง ระเบิดักด้าย ผังและเครื่องมืออื่นๆ ที่แยก จากเครื่องทอผ้า มีปั่นด้าย ใช้สำหรับปั่นด้ายเข้ากระจสวย และกงล้อปั่นด้าย ใช้สำหรับปั่นด้ายยืน เข้าระเบิดักด้าย

วิธีการทอผ้า

วิธีการทอผ้าแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือขั้นตอนการเตรียมเส้นก่อนทอ และขั้นตอนการทอ

1. ขั้นตอนการเตรียมเส้นก่อนทอ เส้นด้ายหรือไหมที่ใช้ทอ แบ่งเป็น 2 ชนิด พวกที่ซึ่งตั้งไปตาม ความยาวของผ้าเรียกว่า “ด้ายยืน” หรือ “ไหมยืน” ส่วนที่ใช้ขัดเส้นด้ายหรือไหมยืนเป็นมุมฉากไปตาม ความกว้างของผืนผ้า เรียกว่า “ด้ายพุ่ง” หรือ “ไหมพุ่ง” การเตรียมเส้นทอทั้ง 2 ชนิด จึงมีวิธีการที่ แตกต่างออกไป คือ

1.1 การเตรียมเส้นยืน เส้นไหมที่ใช้เป็นเส้นยืนส่วนใหญ่จะใช้เส้นไหมจาก ต่างประเทศเพราะไหมพื้นเมืองเส้นไม่เรียบเวลาทอจะติดพื้นหวีทำให้ขาดง่าย ส่วนเส้นด้ายที่ใช้เป็น เส้นยืนก็จะมีขนาดใหญ่กว่าด้ายพุ่ง กระบวนการเตรียมเส้นยืน แบ่งเป็นขั้นๆ คือ การลงแป้งและการ เข้าหลอด การเดินด้าย การหวีดด้าย และการเก็บตะกอ

1.2 การลงแป้งและเข้าหลอด เส้นไหมที่ฟอกขาวหรือย้อมสีแล้วจะถูกชุบด้วยน้ำแป้ง แล้วบิดให้แห้ง กระตุกให้เส้นไหมกระจายแล้วเอาไปผึ่งแดดให้แห้ง เพื่อให้เส้นไหมมีสีเรียบจากนั้นก็ เอาเส้นไหมไปกรอเข้าหลอดสำหรับการกรอ

1.3 การเดินด้ายเครื่องเดินด้ายประกอบด้วยรางสำหรับบรรจุหลอดด้ายและแคร่สำหรับเดินด้าย มีขนาดใหญ่ เมื่อการเดินด้ายเสร็จแล้วไหมเส้นยืนจะถูกปลดออกจากแคร่ขมวดให้เป็นลูกโซ่เพื่อป้องกันไม่ให้เส้นไหมพันกันแล้วนำไปเก็บสำหรับการหรีต่อไป

1.4 การหรีหรือด้าย คือการแผ่เส้นด้ายจากลักษณะเป็นกำให้กระจายออกสม่ำเสมอ แล้วม้วนเก็บเข้าแกนองกงพัดสำหรับตั้งบนกี่โดยเอาปลายข้างหนึ่งของเส้นไหมยืนสอดเข้าไปในไม้อัดด้าย การหรีด้ายใช้คนจำนวน 2 คน คนหนึ่งทำหน้าที่ม้วนองกงพัด อีกคนหนึ่งหรีด้ายให้เรียบสม่ำเสมอ เมื่อยืนถูกม้วนเข้าองกงพัดแล้วนำไปติดตั้ง และชิงบนกี่สำหรับเก็บตะกอกต่อไป

1.5 การเตรียมเส้นพุ่งการทอผ้าไหมจะใช้เส้นไหมพื้นเมืองเป็นเส้นพุ่ง ส่วนเส้นด้ายพุ่งจะมีขนาดเล็กกว่าเส้นด้ายยืน การเตรียมเส้นด้ายพุ่งเริ่มด้วยการกรอเส้นด้ายที่ฟอกและย้อมสีแล้ว (กลุ่มหนึ่งเท่ากับเส้นไหม 15 ใจ ใจหนึ่งคือการหมุนงงไป 80 รอบ) แล้วกรอเส้นไหมบนสวิงเข้าอีก (อีกเป็นเครื่องสำหรับตัดด้ายหรือไหมมีรูปคล้ายระวง สำหรับหมุนพันด้ายหรือไหมเป็นตอนๆตามลำดับเส้นใหญ่เล็ก) กรอจากอีกเข้าหลอดด้ายพุ่งสำหรับใช้ทอต่อไป

2. ขั้นตอนการทอผ้ามีลำดับขั้นการทอ คือ

ขั้นที่ 1 ลับตะกอกให้ด้ายยืนแยกออกจากกัน โดยมีที่เหยียบอยู่ข้างล่าง (ใช้เท้าเหยียบ) เป็นการเปิดช่องว่างสำหรับให้ “ด้ายพุ่ง” ผ่านเข้าไปได้

ขั้นที่ 2 ใช้มือพุ่งกระสวยด้ายพุ่งให้สอดไปตามหว่างด้ายโดยมีช่องสอดกระสวยซึ่งทำด้วยไม้

ขั้นที่ 3 ปลอยเท้าที่เหยียบเครื่องบังคับตะกอก เพื่อให้ด้ายพุ่งรวมเป็นหมู่เดียวตามเดิม กระทบพันหรีโดยแรง พันหรีจะพาด้ายพุ่งให้เข้ามาชิดกันเป็นเส้นตรง

ขั้นที่ 4 เหยียบที่บังคับตะกอกอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งตรงกันข้ามกับขั้นที่ 1 กระทบโดยแรงอีกครั้งหนึ่ง จึงหุงด้ายพุ่งเส้นที่สองจะทำให้ได้ผ้าเนื้อแน่นขึ้น

การกระแทกพันหรีอย่างแรงหรือเบา มีผลต่อความยาวของผ้าที่ทอได้และทำให้ผ้าเนื้อแน่นหนาหรือบางได้ (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 5. 2529-2153)

จากการศึกษากระบวนการทอผ้า สรุปได้ว่าวัตถุดิบในการทอผ้านั้นแต่เดิมจากอดีตจะใช้เส้นใยฝ้าย และเส้นใยไหม ที่เป็นวัตถุดิบธรรมชาติแต่ในปัจจุบันนี้ วัตถุดิบจากธรรมชาติเริ่มหายากมากขึ้น จึงหันมาใช้เส้นใยสังเคราะห์แทน แต่ก็มีคุณสมบัติที่ดีในการทอมีความทนทานหาซื้อได้ง่าย หนีหลายประเภทและราคาไม่แพง รูปแบบการทอนั้นส่วนใหญ่มีวิธีการและชื่อที่เรียกต่างกันไป ตามลักษณะท้องถิ่น เช่น ผ้ามัดหมี่ ผ้าจก ผ้าขิด ผ้าแพรวา ผ้ายกดอก เป็นต้น เครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้าเป็นเครื่องมือที่ทำได้จากวัสดุธรรมชาติ เครื่องมือที่สำคัญ เช่น กี่มือ หรือหูก นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอดกันมา และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

รูปแบบการออกแบบลวดลายผ้า

พินาสิน สาริยา (2549:85-90) ได้กำหนดรูปแบบของการออกแบบลวดลายผ้าไว้ดังนี้ การออกแบบลวดลายผ้าทั่วไปมี 4 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบของลวดลายผ้าประยุกต์จากของจริง (Applied Objective) หมายถึงการออกแบบลวดลายซึ่งได้รับแรงดลใจจากความจริง ของจริง ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ของผู้ออกแบบด้วย

วิธีการลด เพิ่ม ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แต่ลวดลายนั้นๆ ยังคงทำให้ผู้ดู บอกได้ว่าเป็นลวดลายอะไร เช่น ลวดลายดอกไม้ ลวดลายสัตว์ ลวดลายมนุษย์

2. รูปแบบลวดลายผ้าเรขาคณิต (Geometric) หมายถึง การออกแบบลวดลายผ้าซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากรูปทรง รูปทรง ที่เกิดขึ้นตามกฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นรูปร่าง รูปทรงที่ง่ายต่อการจดจำ เช่น ลวดลายวงกลม ลวดลายวงรี ลวดลายสามเหลี่ยม ฯลฯ

3. รูปแบบลวดลายผ้าจากความคิด (Idealistic) หมายถึง การออกแบบลวดลายผ้า ซึ่งได้รับแรงดลใจจากความคิด จินตนาการสิ่งแวดล้อม ความเชื่อ หรือภาพที่ประกอบกันเป็นเรื่องราวต่างๆ เช่นลวดลายประจำชาติ (ลายไทย) ลายจีน ฯลฯ ลวดลายวัฒนธรรมประเพณี (ลวดลายที่บันทึกเรื่องราวกิจกรรมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาของแต่ละท้องถิ่นแต่ละสังคม)

4. รูปแบบลวดลายผ้าจากนามธรรม (Abstract) หมายถึง การออกแบบลวดลายซึ่งได้รับแรงดลใจจากความรู้สึกนึกคิด ในการถ่ายทอดของผู้ออกแบบลวดลายเพียงเพื่อให้ผู้ดูเกิดความรู้สึกรับรู้ด้วยความคิดคำนึงลวดลายนั้นๆ ไม่สามารถทำให้ผู้ดูบอกได้ว่า เป็นลวดลายอะไร เช่น ลวดลายที่ดูวุ่นวายสับสน ลวดลายที่ดูราบเรียบ

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลวดลาย สรุปได้ว่า ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้านั้นมีอิทธิพลมาจากธรรมชาติและวัฒนธรรมการเลียนแบบจากพืช สัตว์ จินตนาการ หรือ อิทธิพลทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ทำให้มนุษย์รังสรรค์ลวดลายต่างๆ ขึ้นมาได้อย่างสวยงาม มีการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสม และดีขึ้นตามลำดับ

8. ทฤษฎีการออกแบบผลิตภัณฑ์

การออกแบบ (Design) หมายถึง การถ่ายทอดรูปแบบจากความคิดออกมาเป็นผลงานหรือวิธีการที่ผู้อื่นสามารถมองเห็น รับรู้ หรือสัมผัสได้ เพื่อให้มีความเข้าใจในผลงานหรือวิธีการร่วมกัน การออกแบบจึงไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะผลงานหรือชิ้นงาน แต่จะเน้นถึงวิธีในการทำงานต่างๆด้วย การออกแบบจึงเป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ลักษณะ คือ ความคิดริเริ่ม ความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด และความคิดละเอียดลออ โดยเฉพาะความคิดริเริ่มนั้นจะมีส่วนสำคัญในการสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูงกลายเป็นนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ

การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) คือการออกแบบสิ่งของเครื่องใช้เพื่อนำมาใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยเน้นการผลิตจำนวนมากในรูปสินค้าไปสู่ผู้บริโภค (Consumer) ในวงกว้างโดยรูปแบบและคุณภาพของผลิตภัณฑ์จะเป็นปัจจัยสำคัญในการจูงใจผู้บริโภคให้เกิดความต้องการและยินดีที่จะจ่ายเงินเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์นั้น การออกแบบผลิตภัณฑ์มีปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง 4 ประการ ดังนี้

1. การออกแบบที่สัมพันธ์กับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ต้องพิจารณาถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์เป็นประการแรก เพื่อจะได้ออกแบบให้ได้ความคงทน ถาวร และเหมาะสมกับการใช้งานผลิตภัณฑ์นั้น เพราะการออกแบบจะต้องคำนึงถึงวัสดุที่ใช้ อายุการใช้งาน และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ไปพร้อมกัน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์นั้นมีคุณภาพตามเป้าหมายของการผลิต

2. การออกแบบที่สัมพันธ์กับวัสดุและกระบวนการผลิตการออกแบบผลิตภัณฑ์ประเภท

สิ่งของเครื่องใช้เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์จำนวนมากมีความจำเป็นที่ต้องใช้เครื่องมือเครื่องจักรกล หรือ เครื่องทุนแรงอื่นๆ ดังนั้น ในการออกแบบจึงต้องพิจารณาถึงวัสดุและกระบวนการผลิตไปพร้อมกัน เพราะวัสดุอย่างหนึ่งอาจจะต้องใช้เครื่องมือเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

3. การออกแบบที่สัมพันธ์กับความต้องการของผู้บริโภค หน้าที่ใช้สอยของผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ออกแบบจะต้องพิจารณาและทำความเข้าใจโดยเฉพาะหน้าที่ใช้สอยหลักของผลิตภัณฑ์นั้นๆ โดยพิจารณาใน 2 ประเด็น ดังนี้

- ความต้องการที่สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่เป็นความต้องการที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมและรสนิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์นั้นๆ
- ความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ ในกรณีที่ สภาพทางเศรษฐกิจอยู่ในสภาวะต่ำกว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงจะกลายเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย หรือเน้นความงามทางการออกแบบมากเกินไป ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นมีราคาสูง เป็นการออกแบบที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในภาวะดังกล่าว

4. การออกแบบที่มีคุณค่าทางความสวยงาม ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์นอกจากจะมีความคิดสร้างสรรค์เป็นประการสำคัญแล้ว ยังต้องตระหนักถึงความสวยงาม ความทันสมัยของชิ้นงานด้วย ดังนั้นการออกแบบชิ้นงานแต่ละชิ้นจะต้องมีความประณีตบรรจง ผลิตภัณฑ์ที่ได้จึงจะมีคุณค่าทางด้านความสวยงาม

การออกแบบมีหลักการพื้นฐานคือ การใช้องค์ประกอบศิลป์ได้แก่ จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง น้ำหนักสี และพื้นผิว นำมาจัดวางเพื่อให้เกิดความสวยงาม โดยมีหลักการจัดวาง ดังนี้

1. ความเป็นหน่วย (Unit) ในการออกแบบชิ้นงานแต่ละชิ้นงาน ผู้ออกแบบจะต้องคิดภาพรวมของงานทั้งหมดให้อยู่ในหน่วยเดียวกัน เป็นกลุ่มเป็นก้อน หรือมีความสัมพันธ์กันแล้วพิจารณาส่วนย่อยลงไปตามลำดับ

2. ความสมดุล (Balancing) ความสมดุลหรือความถ่วงเป็นหลักการทั่วไปของงานศิลปะ ความรู้ทางสมดุลของงานเป็นความรู้สึกและความคิดในเรื่องของความงามของสิ่งนั้นๆซึ่งหลักของความสมดุลแบ่งออกได้ 4 ประการ คือ

- ความสมดุลในลักษณะเท่ากัน (Symmetry Balancing) คือมีลักษณะเป็นซ้าย ขวา หรือบน-ล่าง เป็นความสมดุลที่มองดูแล้วเข้าใจง่าย
- ความสมดุลในลักษณะไม่เท่ากัน (Non-Symmetry Balancing) คือมีลักษณะสมดุลกันในตัวเองโดยไม่จำเป็นต้องเท่ากัน แต่มองแล้วเกิดความรู้สึกสมดุลกัน ความสมดุลแบบนี้ผู้ออกแบบจะต้องทดลองดูให้แน่ใจในความรู้สึกของผู้พบเห็นอื่นๆ ได้แก่ ความสมดุลที่เกิดในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น ใช้ความสมดุลตัวผิว แสง-เงา หรือสี เป็นต้น

- จุดศูนย์ถ่วง (Gravity Balance) การออกแบบวัสดุสิ่งของที่จะต้องใช้งานประเภทต้องการการทรงตัว ผู้ออกแบบจะต้องคำนึงถึงจุดศูนย์ถ่วงคือ ไม่โยกเอียงหรือรู้สึกไม่มั่นคงแข็งแรง ดังนั้น สิ่งใดที่ต้องมีจุดศูนย์ถ่วง ผู้ออกแบบจะต้องระมัดระวังให้มาก เช่น การออกแบบโต๊ะและเก้าอี้จะต้องตั้งตรง ขาทั้งสี่ต้องมั่นคงเท่าๆกัน เป็นต้น

- ความสัมพันธ์ทางศิลปะ (Relativity of arts) เป็นความรู้สึกที่สัมพันธ์กันจึงต้องพิจารณาขั้นตอนดังต่อไปนี้

- การเน้นหรือจุดสนใจ ผู้ออกแบบจะต้องมีจุดเน้นให้เกิดสิ่งที่ประทับใจแก่ผู้พบเห็น จุดเด่นจึงควรมีเพียงจุดเดียว

- จุดสำคัญรอง มีลักษณะคล้ายกับจุดเน้นแต่มีความสำคัญรองลงไปซึ่งอาจจะเป็นรองส่วนที่ 1 หรือส่วนที่ 2 จุดสำคัญรองจะช่วยให้เกิดความลดหล่นของผลงานที่ออกแบบจนกลายเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ

3. จังหวะ (Rhythm) จากหลักการที่ว่าสิ่งใดที่สัมพันธ์กันสิ่งนั้นๆย่อมมีจังหวะมีระยะความถี่ห่างในตัวมันเอง หรือในสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กัน อยู่ การเกิดจังหวะในการออกแบบจะใช้เส้น สี เงา ช่วงจังหวะของการตกแต่งแสงไฟ ลวดลายที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดคุณค่าทางความงาม

4. ความแตกต่าง (Contrast) ความรู้สึกแตกต่างจะช่วยให้มีการเคลื่อนไหวไม่ซ้ำซากเกินไป หรือเกิดความเบื่อหน่าย จำเจ ผู้ออกแบบ ยุคใหม่มักจะหาทางให้เกิดความรู้สึกขัดกันหรือตัดกัน เพื่อเพิ่มรสชาติจากความขัดกันในจุดใดจุดหนึ่ง

5. ความกลมกลืน (Harmonies) เป็นการพิจารณาในภาพรวมของผลงานทั้งหมดแม้จะมีบางอย่างที่แตกต่างกัน เช่น การใช้สี การใช้ผิว การใช้เส้นที่ขัดกัน เป็นต้น ความรู้สึกส่วนน้อยนี้ถ้าไม่ทำให้ส่วนรวมเสียหายก็ถือว่าเกิดความกลมกลืนกันในส่วนรวม ความกลมกลืนที่เป็นพื้นฐานทางศิลปะ ได้แก่ เส้น แสง เงา รูปทรง ขนาด ผิว และสี

แนวคิดในการออกแบบ

สินีนาด เลิศไพรวิน (2549: 11-13) กล่าวถึงแนวคิดในการออกแบบหรือแรงบันดาลใจในการออกแบบได้มาจาก 3 ประเด็นใหญ่ๆ คือ

1. แนวคิดที่สืบเนื่องจากธรรมชาติ (Inspiration by Nature) หมายถึง สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตธรรมชาติเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถกำหนดได้แต่จะเกิดขึ้นเองตามวัฏจักรของมันเอง ปัจจุบันความเจริญของเทคโนโลยีมีมากขึ้น มนุษย์จึงแสวงหาสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ ด้วยการใช้เวลาว่างท่องเที่ยวกับธรรมชาติ หลีกหนีจากตัวเมือง ห่างไกลความเจริญและตึกอาคารบ้านช่องที่แข่งกันสูงตระหง่านอยู่ในเมือง ทำให้มนุษย์หันมาใช้วัสดุธรรมชาติเพื่อลดความตึงเครียดสำหรับการดำเนินชีวิตที่เคร่งเครียดดังนี้

- วัสดุทางธรรมชาติ ได้แก่ ไม้สามารถแยกได้เป็น ต้นไม้ ท่อนไม้ แผ่นไม้ กิ่งไม้ ไม้อัด ด้วยการนำมาประยุกต์ใช้กับเครื่องมือเครื่องจักรต่อไป

- วัสดุประเภทกึ่งธรรมชาติ คือ โลหะ ได้แก่ ทอง เงิน ทองขาว เหล็ก ดีบุก ทองเหลือง ทองแดง อลูมิเนียม สแตนเลส ซึ่งเป็นผลผลิตที่มาจากธรรมชาติ ที่เป็นวัตถุดิบประยุกต์ใช้กับการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยใช้เครื่องจักรอุตสาหกรรมแทนแรงงานในการผลิต

- วัสดุประเภทประยุกต์ คือ วัสดุที่ไม่ได้เกิดจากธรรมชาติ เช่น พลาสติก นำไปหลอมแล้วหล่อเป็นรูปร่างได้ตามต้องการ

องค์ประกอบทางการออกแบบ (Element of design) ที่มีอยู่ในบรรยากาศภายนอกที่อยู่อาศัย ท้องฟ้าเป็นสิ่งที่มนุษย์สัมผัส โดยเปรียบได้กับบริเวณว่าง (Space) รูปทรง (Form) ที่มีในธรรมชาติ ได้แก่ ทรงกลมของดวงอาทิตย์ หรือทรงอิสระของก้อนเมฆ หรือสี (Color) ที่อยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนในธรรมชาติที่มีความสวยงามสดชื่นและให้ความสดชื่น การนำลวดลาย (Pattern) ที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมาใช้ ได้แก่ ดวงดาวบนท้องฟ้า ร่องน้ำไหลบนพื้นทราย แขนงของกิ่งไม้

ลายของเปลือกไม้ นักออกแบบได้นำความเป็นธรรมชาติสู่แรงบันดาลใจในการออกแบบซึ่งจะสามารถเห็นได้ถึงความสมดุล (Symmetry) ในเรื่องต่างๆในการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ ได้แก่ สี รูปร่าง ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ การส่องกล้องจุลทรรศน์มักจะพบความสมดุลที่เสมอภาค (Bilateral Symmetry) ซึ่งเป็นสมดุลที่มนุษย์คุ้นเคย หรือการมองเห็นและรับรู้เกี่ยวกับความสมดุลที่เป็นไปตามรัศมีของวงกลม (Radial Symmetry) ที่ได้จากการผ่าเห็นตัดภาพตัด (Cross Section) ในพืชบางชนิดพบว่า มีรูปทรงเกลียว (Spiral Form) โดยเกิดจากการพันกันของกิ่งก้านสาขาของต้นไม้ หรือรูปทรงเรขาคณิต (Geometrical Form) ที่ได้จากโครงสร้างของดอกไม้ที่ประกอบด้วยกลีบดอกที่มีลักษณะซ้ำกัน กลีบดอกที่มีลักษณะซ้ำกันเป็นร้อยเป็นพันมาของลวดลายทางคณิตศาสตร์ และนำไปสู่โครงสร้างของงานออกแบบที่เป็นแบบอย่างในการยึดเหนี่ยวและเกาะเกี่ยวกันของธรรมชาติ ได้แก่ โครงสร้างที่ได้จากต้นไม้ ไยแมงมุม หรือการรวมตัวกันของเซลล์ในร่างกายมนุษย์เมื่อมองผ่านกล้องจุลทรรศน์ ในขณะเดียวกัน สีของแมลง ผีเสื้อ ที่ธรรมชาติสร้างสรรค์ให้แมลงนี้ต้องซ่อนตัว ป้องกันศัตรู หรือการที่มีสีสดใสเพื่อเรียกร้องความสนใจจากเพศตรงข้าม

1. แนวความคิดที่สืบเนื่องมาจากงานออกแบบพื้นบ้าน (Inspiration by Vernacular Design) งานออกแบบพื้นบ้าน หมายถึงงานออกแบบชั้นเบื้องต้น ได้แก่รูปแบบผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในระยะแรกๆซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านั้น อาจได้จากธรรมชาติ และต่อมามนุษย์นำมาปรับปรุงและพัฒนา งานออกแบบพื้นบ้านจึงรวมหมายถึงงานออกแบบที่ทำอยู่เป็นประจำ หรือเป็นงานออกแบบจากภูมิปัญญาไทยที่ได้มีการพัฒนาต่อกันมาเรียกได้ว่างานหัตถศิลป์คือการทำให้รูปแบบไปไม่มีการวางแผนที่ชัดเจน งานประเภทนี้ผู้ออกแบบและผู้ผลิตเป็นคนคนเดียวกัน แก้ปัญหาในการประดิษฐ์ไปเรื่อยๆ ทำให้สามารถแยกออกได้ว่าขั้นตอนใดเป็นขั้นตอนออกแบบและขั้นตอนใดเป็นขั้นตอนผลิต ทักษะของการออกแบบมาจากความเคยชินและถูกสอนด้านเทคนิคจากบรรพบุรุษต่อกันมา เมื่อเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปการออกแบบขั้นพื้นฐานก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ผู้ผลิตก็ดำเนินการเปลี่ยนไป รูปแบบก็ผิดเพี้ยนไปจากงานเดิม งานออกแบบพื้นบ้านได้ถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยต่อกันมา การเปลี่ยนแปลงบางอย่างมีสาเหตุมาจากการแบ่งระดับของผู้ใช้มากขึ้น ระดับฐานะมีระยะตั้งแต่จนถึงรวย ผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ได้รับการออกแบบจะมีผู้บริโภคต่างกลุ่มกันตามฐานะและพฤติกรรมความเป็นอยู่ต่างๆงานออกแบบพื้นบ้านนั้นกลายเป็นวัตถุโบราณ (Antique)

2. แนวความคิดที่สืบเนื่องมาจากเทคโนโลยี (Inspiration by Technology) เทคโนโลยีเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และการนำพัฒนาการมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดกับสิ่งประดิษฐ์หรืองานปรับปรุง แนวคิดประเภทนี้มีรากฐานจากสิ่งที่พิสูจน์ได้จากข้อมูลและหลักฐานทางการวิจัยอย่างมีระเบียบแบบแผนและขั้นตอน ทุกครั้งที่เริ่มต้น นักออกแบบจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ได้แก่ วิศวกร นักการตลาด นักเขียนแบบ เพื่อช่วยกันสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยสามารถสรุปได้ว่า งานออกแบบที่สืบเนื่องมาจากเทคโนโลยีจะต้องทำงานกันเป็นทีม นักออกแบบจะสร้างสรรค์ผลงานให้มีเสน่ห์ น่าสนใจ และนำไปใช้ได้ ดั้งนั้นการออกแบบเกี่ยวข้องโดยตรงกับการตลาด การแข่งขันกับคู่แข่ง งานออกแบบโดยสืบเนื่องมาจากเทคโนโลยีจะถูกวางแผนและเก็บบันทึกอย่างมีระบบ จะต้องมีการพิมพ์เขียว หรือแพทเทิร์นเก็บไว้เป็นหมวดหมู่พร้อมที่จะผลิตเป็นจำนวนมากๆ ได้โดยไม่มีข้อบกพร่องใดๆ และเมื่อจะหันมาผลิตใหม่ก็นำมาใช้ได้ทันที การ

เก็บบันทึกจะบันทึกจะบันทึกรูปทรง ขนาด วัสดุ และรายละเอียดต่างๆ วิธีการต่อประกอบกันเพื่อให้เข้าใจในการผลิตเป็นเรื่องสำคัญ

งานออกแบบที่สืบเนื่องมาจากเทคโนโลยี ในยุคต้นๆทำขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยที่เรียกกันว่า สิ่งประดิษฐ์ (Invention) ต่อมาเมื่อสิ่งประดิษฐ์ถูกผลิตในระบบอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากขึ้นเพื่อให้เหมาะกับคนในหลายๆกลุ่ม หลายระดับฐานะและความเป็นอยู่ ทำให้การตกแต่งมีมากขึ้น ได้แก่ เรื่อง สี สัน องค์กรประกอบทางศิลปะ สีน้า เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายก็เช่นเดียวกัน มีวิวัฒนาการในด้านรูปแบบจะ เป็นไปเป็นระยะๆ โดยอาศัยความต้องการใช้งานเป็นหลัก เมื่อมีการใช้งานนอกบ้านมากขึ้น ต้องถือ กระเป๋าไปไหนมาไหนจึงต้องมีสายสะพายเพื่อความปลอดภัย สาเหตุของความเปลี่ยนแปลงในช่วง ปลายศตวรรษที่ 8 จะสืบเนื่องมาจากขนาดของธนบัตรและเศษสตางค์ เครื่องสำอาง กุญแจ ผ้าเช็ดหน้า สมุดบันทึกขนาดเล็ก ปากกา และเมื่อปลายคริสต์ศตวรรษที่ 1990 สีน้ายี่ห้อ พราดา (Prada) ได้ทำการออกแบบกระเป๋าถือสตรีแบบใส มองเห็นทะลุข้างใน ซึ่งต่อมายี่ห้อชาแนล(Chanel) ก็ผลิตกล่องใสมีโซ่เป็นส่วนประกอบ จากนั้นมาการออกแบบกระเป๋า ก็เริ่มทำกันแพร่หลายขึ้น เพื่อไว้ เก็บสัมภาระและเป็นการโชว์ไปในตัวโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการแต่งกาย ต้องให้เข้ากันได้กับทั้ง รูปแบบของเสื้อผ้าด้วย (สินีนาน เลิศไพรวิน . 2549 : 11-13)

กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา

ในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจมีกระบวนการที่แตกต่างจากการ ออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ในช่วงต้นทางการออกแบบที่มุ่งเน้นรายละเอียดที่แตกต่างกันโดย การออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น จะมุ่งหาอัตลักษณ์ ตะหนักถึงคุณค่าของชุมชนหรือ ท้องถิ่นเป็นสำคัญ โดยมีกระบวนการดังนี้

8. การสร้างแรงบันดาลใจจากภูมิปัญญาท้องถิ่น (Inspiration & Appreciation) ซึ่งเป็น การศึกษาคุณค่าเชิงรูปธรรม (Tangible) ได้แก่ เส้นสาย ลวดลาย รูปลักษณะรูปทรงสี สัน ตลอดจน พื้นผิวและวัสดุ และคุณค่าเชิงนามธรรมของผลิตภัณฑ์ (Intangible) ได้แก่ ความซาบซึ้งในเรื่องราว คุณค่าและ ความหมาย จิตวิญญาณที่แฝงอยู่ในภูมิปัญญา ปรัชญาแนวคิด การแก้ปัญหาเชิงความคิด และเชิงช่างอาจจัดรวบรวมอยู่ในลักษณะของผังภาพแสดงอารมณ์หรือ Mood board

9. การร่างภาพเพื่อศึกษาสัญลักษณ์รูปทรงจากมุมมองต่างๆ (Study & Sketch) ซึ่งขั้นตอนนี้ ถือเป็นการมุ่งเน้นการศึกษารูปธรรมของผลิตภัณฑ์ (Tangible) จากภูมิปัญญา

10. การตัดทอนรายละเอียด พื้นผิว ลวดลายของรูปทรง ให้เข้าสู่โครงสร้างรูปทรงที่มีความ เรียบง่าย (Simplicity Form) โดย พิจารณาใช้โครงสร้างเรขาคณิต (Geometry Form) เป็นพื้นฐาน เบื้องต้นก่อนจะใช้รูปทรงอิสระ(Abstract Form) ในรูปแบบอื่นๆ เพื่อสร้างทางเลือก (Solution) ให้ รูปทรง ในขั้นตอนนี้อย่างลด บทบาทสัญลักษณ์ของรูปทรงรูปธรรม (Tangible) ให้มีความเรียบง่ายมากขึ้น เท่าไหร่ จะเป็นการเพิ่มบทบาทและความหมาย ให้แนวความคิดของผลิตภัณฑ์ใหม่ให้โดดเด่นมากขึ้น เท่านั้น และยังช่วยเพิ่มทางเลือกในการออกแบบสร้างสรรค์รูปลักษณะรูปทรง ในกระบวนการถัดไปให้มีความ หลากหลาย และมีความเป็นสากล ขึ้นอีกด้วยความเรียบง่ายของรูปทรงนี้เอง จะช่วยให้ผลงาน ออกแบบผลิตภัณฑ์อยู่ได้นาน หลุดพ้นจากช่วงเวลาในอดีต สู่ปัจจุบันและสามารถคงอยู่ได้ยาวนานถึง อนาคต

11. การถ่ายทอดสัญลักษณ์รูปทรงสู่การจัดการรูปทรงองค์ประกอบต่างๆ (Elements Design

And Principles) โดยถอดองค์ประกอบต่างๆจากรูปทรงใหม่ เป็นลวดลายหรือเป็นพื้นผิว เปรียบเสมือนการเรียบเรียง องค์ประกอบเสียใหม่ ปรับสัดส่วนใหม่ ประกอบสร้างรูปลักษณะ รูปทรง ขึ้นใหม่ ให้เกิดความรู้สึกใหม่ บรรยากาศใหม่ เพื่อสร้างความแตกต่าง ความเป็นปัจเจกหรือความมีอัตลักษณ์ในขั้นตอน นี้จะเพิ่มศักยภาพให้กับงานออกแบบและช่วยขยายกรอบการออกแบบจากงานออกแบบผลิตภัณฑ์สู่งานออกแบบประเภท อื่นๆที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ในขั้นตอนนี้อาจไม่จำเป็นต้องพอใจกับการตัดทอนรูปทรงก่อนหน้าแล้วขั้นตอนนี้จะ ปรับเปลี่ยนสัญญาะรูปทรงและก้าวผ่านบรรยากาศเดิมๆ สู่นวัตกรรมการออกแบบสิ่งอื่นๆได้อีกมากมายซึ่งถือเป็นการจัดเตรียมองค์ประกอบขั้นสูง เพื่อใช้ในการออกแบบ ทางกายภาพได้อย่างกว้างขวางซึ่งถือเป็นการขยายขอบเขต ใน การทำงานออกแบบสู่งานออกแบบประเภทอื่นๆต่อไปอย่างไร้ขอบเขตจำกัด เช่น การออกแบบกราฟฟิกการออกแบบอัตลักษณ์ องค์การการออกแบบลวดลายผ้า

12. การออกแบบเพื่อประสานพฤติกรรมและประโยชน์ใช้สอยในรูปแบบใหม่ (Functional) จะเป็นขั้นตอนที่เน้นการวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้จำเป็นต้องพิจารณาจาก ความสอดคล้องของรูปทรงกับการใช้สอยด้วยโดยขั้นตอนนี้ อาจใช้การพิจารณา ในประเด็นของ Osborn's Checklist เพื่อกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การเปลี่ยนวิธีใช้การพลิกมุมมอง การเพิ่มคุณสมบัติ การลดคุณสมบัติการแทนที่ด้วยสิ่งใหม่การลำดับรูปแบบใหม่ การพลิกกลับและการผสมผสาน

13. การผลิตต้นแบบ (Prototype) เพื่อตรวจสอบประเมินและ คุุผลลัพท์ของการออกแบบในด้านต่างๆ ได้แก่ รูปลักษณ์ ความสวยงาม ความสอดคล้องกับพฤติกรรม ความเหมาะสม ของวัสดุการผลิต ต้นทุนการผลิต

เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา การตรวจสอบและวิเคราะห์ด้วยแนวคิด Osborn's checklist ซึ่งเป็นแนวคิดสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์หรือผลงานให้น่าสนใจโดยการสร้างหัวข้อคำถามให้นักคิดได้นำไปประกอบการสร้างสรรค์หรือพัฒนา

1. เอาไปใช้อย่างอื่น ได้หรือไม่
2. ดัดแปลง ได้หรือไม่
3. ปรับเปลี่ยน ได้หรือไม่
4. เพิ่ม หรือขยาย ได้หรือไม่
5. ลด-หด ได้หรือไม่
6. ทดแทน ได้หรือไม่
7. จัดใหม่ ได้หรือไม่
8. สลับใหม่ ได้หรือไม่
9. ผสม รวมใหม่ ได้หรือไม่

9. เครื่องมือ และวัสดุ อุปกรณ์ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง

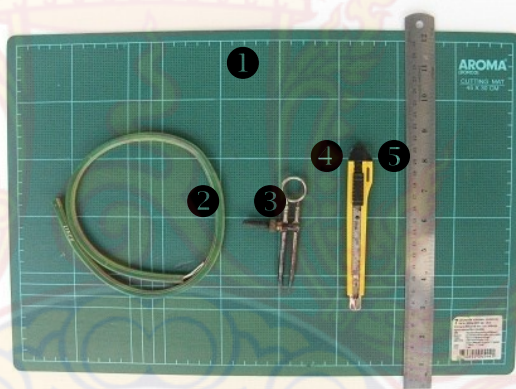
การใช้เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนังมีความจำเป็นมากเครื่องมือเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานเครื่องหนังจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการใช้ให้ถูกวิธี เพราะเครื่องมือที่ใช้ปฏิบัติงานเครื่องหนังบางชนิดมีลักษณะพิเศษของการใช้ เมื่อผู้ปฏิบัติงานเครื่องหนังมีความรู้ในการใช้เครื่องมือแล้วจะทำให้การปฏิบัติงานได้รวดเร็ว และได้ผลงานที่มีความสวยงาม

เครื่องมือที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง

1. วงเวียน วงเวียนที่ใช้ในงานเครื่องหนังมีลักษณะเป็นปลายแหลมทั้งสองขา มีน็อตล็อกเพื่อมิให้เลื่อนได้ง่ายใช้สำหรับการวัดระยะความกว้างของหนังเพื่อให้ขนานกันโดยรอบ หรือเพื่อที่ใช้วัดระยะต่างๆ ให้มีขนาดเท่ากัน

2. กระจุกงู มีลักษณะเป็นเส้นสามารถหักได้ งอได้ มีขนาดบอกเป็นเซนติเมตร นิ้ว ด้านบน ด้านล่าง ใช้ในการทำส่วนโค้งของกระเป๋าในการตัดแพทเทริน

3. แผ่นรองตัด ใช้สำหรับการรองตัดแบบกระดาษ แผ่นรองตัดหนังมีหลายขนาด มีตารางบอกระยะมีหน่วยเป็นเซนติเมตร เส้นตรงตามตารางสามารถใช้วัด กำหนดขนาด และทำเป็นมุมฉาก 90° ได้

ภาพที่ 2.12 เครื่องมือที่ใช้ในการทำกระเป๋า 1

1.แผ่นรองตัด 2.กระจุกงู 3.วงเวียน 4. คัทเตอร์ 5.ฟุตเหล็ก

ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

4. คัทเตอร์ ใช้ในการตัดแพทเทริน ใช้ในการตัดหนัง มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก จะมีปลาย 45° เหมาะสำหรับการใช้การตัดหนัง ขนาดปลาย 30° เหมาะสำหรับการใช้การตัดกระดาษ ข้อควรระวังในการใช้คัทเตอร์ คือ ความคมของคัทเตอร์และเศษใบคัทเตอร์ที่หักแล้วควรเก็บไว้ในที่ปลอดภัยเพื่อป้องกันอันตรายจากความแหลมคมของเศษใบคัทเตอร์

5. แปรงทากาว ใช้สำหรับการทากาว ลักษณะด้านหน้าจะเป็นขน แปรงคล้ายฟูกัน มีหลายชนิด ขนาดเล็กใช้สำหรับทาพื้นที่เล็กๆ หรือใช้ทาประกอรูปทรงของกระเป๋าหลังจากการใช้งานแล้วควรเช็ดให้สะอาด แล้วแช่ในน้ำมันเบนซินเพื่อขนแปรงจะได้อ่อนนุ่ม

6. ฟุตเหล็ก ใช้ในการวัด ขนาด มีหน่วยเป็นนิ้วและเซนติเมตร ความยาวของฟุตเหล็กที่นิยมใช้มี 3 ขนาด คือ 12 นิ้ว 24 นิ้ว และ 36 นิ้ว ใช้คู่กับคัทเตอร์ การตัดกระดาษ การตัดหนังที่เป็นเส้นตรง

7. กรรไกรตัดหนัง ใช้ในการตัดหนัง ลักษณะของกรรไกรตัดหนังมีลักษณะพิเศษด้านหน้าเป็นส่วนที่โค้งงอ อีกด้านหนึ่งไม่ได้โค้งงอ เวลาจับกรรไกรใช้หัวแม่มือกดด้านที่ไม่ได้โค้งงอให้น้ำหนักเวลาตัด เวลาตัดควรตั้งกรรไกรให้ตั้งฉากกับพื้น

ภาพที่ 2.13 เครื่องมือที่ใช้ในการทำกระเป่า 2

1. คัทเตอร์ 2. กรรไกรตัดหนัง 3.ค้อนเหล็ก 4. แปรงทากาว 5. วงเวียน
6. ปากกาวาดหนัง 7.ฟุตเหล็ก
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

8. ค้อนเหล็ก มีลักษณะหัวมนนูน ส่วนอีกด้านปลายจะเรียว ด้ามเป็นไม้ ค้อนเหล็กสำหรับงานเครื่องหนังถูกจำกัดไม่ให้ใช้งานหนักมากนัก จึงมีน้ำหนักไม่มาก ค้อนเหล็กสำหรับงานหนังใช้ในการทุบ เพื่อพับหนังให้แน่นใช้ตอกอุปกรณ์ และอะไหล่ต่างๆ เกี่ยวกับงานเครื่องหนัง

9. เหล็กดุนลาย มีลักษณะปลายแหลมคมด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งแบนคล้ายเท้าเหยียบด้านปลายแหลมใช้ลอกกลดลาย และใช้จุดหาตำแหน่งต่างๆ ด้านแบนใช้ดุนหนังเพื่อให้ได้ภาพที่ต้องการให้นูนขึ้นมา

10. ชุดตอกกระดุมก๊ีบ มีลักษณะเป็นแท่งกลม ส่วนที่เป็นแป้นรองตอกด้านหัวกระดุมก๊ีบจะเป็นรอยบุ้มรูปทรงกลม ชุดตอกกระดุมก๊ีบ 1 ชุด จะมี 3 ตัว ชุดตอกก๊ีบตัวผู้ ชุดตอกก๊ีบตัวเมีย และแป้นรองตอก

วัสดุ-อุปกรณ์ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง

วัสดุ อุปกรณ์ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนังมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ดีมีความเหมาะสมกับงาน ทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องหนังสำเร็จรูป มีความสวยงาม มีความคงทน และสามารถนำไปใช้สอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนังมีดังนี้

1. หนังฟอกฝาด เป็นหนังสัตว์ที่เหมาะสมสำหรับการทำงานประเภทหัตถกรรม การตอกลาย การดุนลาย การปั้มลาย หนังฟอกฝาดมีเนื้อแน่น และมีความนุ่ม การตอกลายควรใช้หนังที่มีความหนากว่าการดุนลาย และการปั้มลาย

ภาพที่ 2.14 ลักษณะของหนังฟอกผาด
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

2. หนังฟอกโครม เป็นหนังสัตว์ที่เหมาะสมสำหรับการทำงานประเภทงานอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น การทำผลิตภัณฑ์กระเป๋า รองเท้า เบาะเฟอร์นิเจอร์ ปัจจุบันหนังฟอกโครมมีหลายชนิด ขึ้นอยู่กับกรรมวิธีการฟอก และการค้า สามารถทำงานได้ทุกชนิดมีหลากหลายสีให้เลือก ราคาค่อนข้างสูง ซื่อขายเป็นตารางเซนติเมตร และตารางฟุต

ภาพที่ 2.15 ลักษณะของหนังฟอกโครม
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

3. การดาษาเทา-ขาว ใช้สำหรับในการตัดแพทเทรินในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง แพทเทรินมีส่วนสำคัญในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนังอย่างมาก โดยเฉพาะในส่วนของคุณภาพ สัดส่วนส่วนประกอบต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ ความพอดีของแบบมีส่วนทำให้เกิด ความประหยัดในการใช้หนัง ทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง

4. ปากกาวาดหนัง ใช้ในการวาดหนัง ปากกาวาดหนังมีลักษณะพิเศษ คือ สามารถวาดลงบนหนังแล้วสามารถลบออกได้ สีที่วาดลงบนหนังจะมีสีเทา-เงิน ปากกาวาดหนังหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปากกาคาร์บอน

5. กาว ที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนังมี 2 ประเภท คือ กาวในหรือเรียกกันว่าซังกาว มีส่วนประกอบของยางพารา และน้ำมันเบนซิน คุณสมบัติติดได้แต่ไม่คงทน กาวนอกหรือกาวยาง เป็นกาวที่ติดแน่นทนทานมีส่วนผสมของสารเคมีต่างๆ กับทินเนอร์ การใช้งานควรเลือกใช้กาวที่เหมาะสมกับงาน

6. ด้าย ด้ายที่ใช้ในการเย็บจักร และการเย็บมือ ขนาดของด้านมีความแตกต่างกัน ด้ายที่ใช้ในการเย็บมือจะมีขนาดใหญ่กว่าประมาณด้ายเบอร์ 6 สำหรับด้ายเย็บจักรส่วนใหญ่ใช้ด้ายไนลอน มีหลายสีให้เลือก ส่วนเบอร์ด้ายที่ใช้ในการเย็บจักรที่นิยมใช้เย็บงานต่างๆ ไป คือ เบอร์ 30 เบอร์ 20 เบอร์ 15 และเบอร์ 8

ภาพที่ 2.16 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง

1. ซิป 2. กาว 3. ด้าย 4. หัวเข็มขัด

ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

7. ซับใน ซับในที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนังโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์กระเป๋า นิยม ใช้ผ้ากำมะหยี่ ผ้าไนลอน หนังเทียมชนิดบาง หรือผ้าฝ้าย ซับในจะอยู่ส่วนภายในของกระเป๋า ผ้าซับในมีหลากหลายสี

8. ซิปที่ใช้ในการทำงานผลิตภัณฑ์เครื่องหนังกระเป๋ามี 2 ชนิด คือ ฟันซิปที่ทำมาจากโลหะ และฟันซิปที่ทำมาจากไนลอน ซิปโดยทั่วๆ ไป มี 2 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ คือ เบอร์ 5 ขนาดเล็กคือ เบอร์ 3 ควรเลือกใช้ซิปให้มีความเหมาะสมกับการใช้งาน

9. สีทาขอบ เป็นสีที่ใช้ในการทาหน้าตัดของหนังให้สวยงามและเรียบร้อย ส่วนใหญ่นิยมทาสีขอบให้ตรงกับสีผิวของหนัง ปัจจุบันมีสีทาขอบมีหลากหลายสีให้เลือกใช้ตามลักษณะของสีที่เป็นสีของผลิตภัณฑ์เครื่องหนังกระเป๋า

10. วัสดุ-อุปกรณ์ ที่ใช้ในการตกแต่งหรือติดส่วนต่างๆ ของกระเป๋า (Accessories) ซึ่งอาจประกอบไปด้วย กระดุมก๊ีบ กระดุมแม่เหล็ก หมุดย้าขนาดต่างๆ หัวเข็มขัดขนาดต่างๆ วัสดุ-อุปกรณ์เหล่านี้จะนำมาติดในผลิตภัณฑ์เครื่องหนังกระเป๋าขึ้นอยู่กับการออกแบบของการตกแต่ง และการออกแบบเพื่อประโยชน์ใช้สอย (ธวัชชัย เทียนประทีป.2555:49-51)

เครื่องเจียนหนัง (Skiving Machine)

เครื่องเจียนหนังหรือในโรงงานผลิตกระเป๋า ผลิตรองเท้า อาจเรียกว่า เครื่องปอกหนัง เครื่องเจียนหนังมีความสำคัญอย่างมากในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง เพราะปกติหนังแต่ละชนิดมีความหนาบางไม่เท่ากัน เครื่องเจียนหนังสามารถทำให้หนังมีความหนาบางเท่าโดยตลอด

การเจียนหนัง คือ การทำหนังให้บางตามที่ต้องการเพื่อประโยชน์ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง เครื่องเจียนหนังในปัจจุบันมี 2 ขนาด คือเครื่องเจียนหนังขนาดเล็ก เครื่องเจียนหนังขนาดใหญ่ หรือเครื่องผ่าหนัง

เครื่องเจียนหนังขนาดเล็ก ใช้ระบบไฟฟ้าเป็นตัวขับเคลื่อน ใช้มอเตอร์ระบบคลัทช์ และไม่ใช้ระบบคลัทช์ ใช้เจียนหนังที่มีขนาดเล็ก เจียนทั้งแผ่นซึ่งมีขนาดไม่ใหญ่มาก เจียนลาดเพื่อการพับริม เพื่อการเย็บ เพื่อการทาบต่อหนัง หรือเจียนเฉพาะส่วนที่จะเจียนหนัง เช่นเจียนเฉพาะตรงกลางของหนัง เฉพาะด้านริมด้านเดียว และเจียนหนังทั้งแผ่น

ภาพที่ 2.17 เครื่องเจียนหนังหรือเครื่องปอกหนัง
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

เครื่องเจียนหนังขนาดใหญ่หรือเครื่องผ่าหนัง (Splitting Machine) ใช้ระบบไฟฟ้าเป็นตัวขับเคลื่อน ใช้มอเตอร์ขนาดใหญ่ที่เป็นคลัทช์ ใช้เจียนหนังหรือผ่าหนังที่มีขนาดใหญ่ได้ที่มีหน้ากว้าง 40-50 เซนติเมตร เมื่อเจียนแล้วหนังจะมีความหนา-บางเท่ากันทั้งแผ่นโดยตลอดเหมาะสำหรับทำกระเป๋าใหญ่ และกระเป๋าขนาดเล็กที่ต้องการความเรียบร้อยและคุณภาพสูง ถ้าต้องการใช้ในการเจียนลาด เจียนทั้งแผ่น หรือเจียนเฉพาะจุดต้องทำแบบวางซ้อนบนหนัง แล้วเจียนหนังไปครั้งเดียวจะได้ทั้งหมด เครื่องเจียนหนังขนาดใหญ่จะมีอยู่ตามโรงงานหรือบริษัทที่มีขนาดใหญ่ที่ผลิตเครื่องหนังจำนวนมาก ผลิตเครื่องหนังที่มีคุณภาพสูง

จักรเย็บหนัง (Sewing Machine)

การเย็บหนังในปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้เป็นแบบจักรอุตสาหกรรม ใช้ระบบไฟฟ้ามีมอเตอร์แบบคลัทช์ จักรเย็บหนังมีความสำคัญต่อการทำงานผลิตภัณฑ์เครื่องหนังอุตสาหกรรม ช่างเย็บหนังจำเป็นต้องรู้ถึงเทคนิคการใช้จักรเย็บหนังอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดีเสมอ และคงทนถาวร การเรียนรู้วิธีการใช้จักรอุตสาหกรรม นอกจากจะรักษาจักรอุตสาหกรรมให้อยู่ในสภาพที่คงทนถาวรแล้วยังทำให้การเย็บหนังได้ผลดีอีกด้วย

ชนิดของจักรเย็บหนังแบบอุตสาหกรรม

1. จักรอุตสาหกรรมแบบพื้น มีลักษณะเป็นพื้นสี่เหลี่ยมฐานเรียบ ใช้ขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้าแบบระบบคลัทช์ ใช้ในการเย็บหนังที่เป็นเส้นตรง เส้นโค้งได้ดีและเหมาะสำหรับการประกอบรูปทรงที่ไม่สลับซับซ้อนมาก มีแบบตีนผีเดี่ยว และแบบตีนผีตะกรุย ซึ่งมีลักษณะของตีนผี 2 ชั้น ช่วยการผลักและส่งหนังแบบตีนผีตะกรุยสามารถใช้ในการเย็บหนังที่มีความหนาได้ดี

ภาพที่ 2.18 จักรอุตสาหกรรมแบบพื้น
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

2. จักรอุตสาหกรรมแบบกระบอก สำหรับจักรอุตสาหกรรมแบบกระบอก มีแบบกระบอกตั้งและแบบกระบอกนอนขึ้นอยู่กับลักษณะของการใช้งาน การประกอบรูปทรงของผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง จักรอุตสาหกรรมแบบกระบอกสามารถประกอบรูปทรงแบบสลับซับซ้อนได้ ทำให้ผลงานผลิตที่ออกมามีประสิทธิภาพและมีความสวยงาม

ภาพที่ 2.19 จักรอุตสาหกรรมแบบกระบอก
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

10. ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภค เป็นการศึกษาถึงการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคแต่ละคน แต่ละกลุ่มว่าใช้เหตุผลอะไรเป็นเครื่องตัดสินใจในการแสวงหาสินค้ามาสนองความต้องการและได้รับความพึงพอใจมากที่สุดทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี ได้แก่

1. ทฤษฎีอรรถประโยชน์เป็นทฤษฎีที่ศึกษาประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการบริโภคโดยการศึกษาความพอใจของผู้บริโภคที่เกิดจากการบริโภคสินค้าและบริการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในระยะเวลาหนึ่ง โดยตั้งสมมุติในการวัดความพึงพอใจออกมาเป็นตัวเลข

2. ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน เป็นทฤษฎีที่อธิบายความพึงพอใจของผู้บริโภคด้วยการเปรียบเทียบบอกได้แต่เพียงว่าชอบสินค้าหรือบริการนั้นๆ มากกว่าน้อยกว่าหรือเท่ากับสินค้า หรือบริการชนิดอื่นๆโดยไม่สามารถระบุความแตกต่างออกมาเป็นตัวเลขได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค (Customer Behavior)

มีผู้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคไว้หลายท่านด้วยกันได้แก่

เสรี วงษ์มณฑา (2548 : 32-46) กล่าวว่า พฤติกรรมบริโภคคือพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลแต่ละบุคคลในการค้นหา การเลือกซื้อ การใช้ การประเมินผล หรือการจัดการกับสินค้าและบริการ ซึ่งผู้บริโภคคาดว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการของตนเอง

ธงชัย สันติวงษ์ (2546: 4) ได้ให้ความหมายของ พฤติกรรมผู้บริโภค (Customer Behavior) หมายถึง การบริโภคการแสดงออกของคนในฐานะผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมต่างๆคือการ จัดหา การบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ รวมถึงการกำจัดหรือทิ้งสิ่งที่ใช้แล้ว ทั้งนี้ การศึกษาจะมุ่งสนใจที่จะสืบค้นให้ทราบถึงเหตุผลว่า ทำไมและเพราะอะไร ผู้บริโภคจึงเลือกซื้อสินค้าและบริการนั้นๆ หรือตราสินค้า

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค (Customer Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริโภคทำการค้นหา การซื้อ การใช้ การประเมินผล การใช้สอยผลิตภัณฑ์ และการบริหารซึ่งคาดว่าจะสนองความต้องการของเขา

นที บุญพราหมณ์ (2546: ออนไลน์) กล่าวว่า การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภค ทำให้สามารถสร้างกลยุทธ์ทางตลาดที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภคและความสามารถในการค้นหาทางแก้ไขพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในสังคมได้ถูกต้องและสอดคล้องกับความสามารถในการตอบสนองของธุรกิจมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญจะช่วยในการพัฒนาตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของคุณให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ประโยชน์ของการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค

1. ช่วยให้นักการตลาดเข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค
2. ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถหาหนทางแก้ไขพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในสังคมได้ถูกต้องและสอดคล้องกับความสามารถในการตอบสนองของธุรกิจมากยิ่งขึ้น
3. ช่วยในการพัฒนาตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์สามารถทำได้ดีขึ้น
4. เพื่อประโยชน์มีการแบ่งส่วนตลาด เพื่อการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ตรงกับชนิดของสินค้าที่ต้องการ
5. ช่วยในการปรับปรุงกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจต่างๆ เพื่อความได้เปรียบคู่แข่ง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค

จันทิมา พรหมเกษ (2548: 4) กล่าวว่า การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคทำให้ทราบถึงสิ่งกระตุ้นที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งมีประโยชน์สำหรับนักการตลาด เพื่อที่จะจัดส่วนผสมทางการตลาดต่างๆ ให้สามารถกระตุ้นและสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างถูกต้องซึ่งสามารถแยกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค เป็นประเภทต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (Culture Factor) เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานในการกำหนดความต้องการและพฤติกรรมของมนุษย์ วัฒนธรรม หมายถึง รูปแบบหรือวิถีการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมส่วนใหญ่ยอมรับ วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น วัฒนธรรมพื้นฐาน วัฒนธรรมย่อยและชั้นของสังคมโดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 วัฒนธรรมพื้นฐาน (Culture) เป็นลักษณะพื้นฐานของบุคคลในสังคมซึ่งประกอบไปด้วยค่านิยม การแสดงออก การใช้สิ่งของ

1.2 วัฒนธรรมย่อย (Subculture) หมายถึงวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน ซึ่งมีอยู่ภายในสังคมที่สลับซับซ้อนเป็นตัวกำหนดการจำแนกลักษณะและกระบวนการทางสังคมเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสมาชิกในสังคมนั้นๆ

1.3 ชั้นทางสังคม (Social Class) เป็นการแบ่งสมาชิกทางสังคมออกเป็นระดับฐานะที่แตกต่างกันโดยสมาชิกทั่วไปถอดเกณฑ์รายได้ ฐานะทรัพย์สิน หรืออาชีพ ในแต่ละชั้นทางสังคมจะมีลักษณะอย่างเดียวกัน และสมาชิกในชั้นทางสังคมที่แตกต่างลักษณะต่างกันซึ่งการแบ่งชั้นทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

2. ปัจจัยด้านสังคม (Social Factor) เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันและอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อลักษณะทางสังคมประกอบไปด้วยกลุ่มอ้างอิง ครอบครัวบทบาทและสถานะของผู้ซื้อ

2.1 กลุ่มอ้างอิง (References Group) คือกลุ่มที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยกลุ่มนี้จะมีอิทธิพลต่อบุคคลในกลุ่มทางด้านทางเลือกพฤติกรรมและการดำรงชีวิตรวมถึงทัศนคติและแนวคิดของ

บุคคลความคิดเห็นและค่านิยมของบุคคลในกลุ่มอ้างอิงนักการตลาดใช้กลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค

2.2 ครอบครัว (Family) บุคคลในครอบครัวถือว่ามีอิทธิพลมากที่สุดต่อทัศนคติความคิดเห็น ค่านิยมของบุคคล สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของครอบครัว

2.3 บทบาทและสถานะ (Roles and Statuses) บุคคลจะเกี่ยวข้องกับหลายกลุ่ม เช่น ครอบครัว กลุ่มอ้างอิง และสถาบันต่างๆ บุคคลจะมีบทบาทและสถานะที่แตกต่างกัน ในแต่ละกลุ่มซึ่งต้องวิเคราะห์ว่าใครเป็นผู้ริเริ่ม ผู้ตัดสินใจซื้อ และผู้ใช้

3. ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors) การตัดสินใจของผู้ซื้อจะได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคลทางด้านต่างๆ ประกอบด้วย อายุ เพศ ขนาดครอบครัว สถานภาพครอบครัว รายได้ อาชีพ การศึกษา

4. ปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological Factor) การเลือกซื้อของบุคคลทางด้านจิตวิทยาถือว่าเป็นปัจจัยภายในของผู้บริโภค ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อและการใช้สินค้าโดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 แรงจูงใจ (Motivation) และทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's Theory of Motivation) การจูงใจเกิดขึ้นจาก แรงจูงใจหมายถึง ความต้องการที่ได้รับการกระตุ้นจากภายในบุคคลที่ต้องการแสวงหาความพอใจด้วยพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย หรือ อาจหมายถึงพลังสิ่งกระตุ้นที่อยู่ภายในบุคคลซึ่งกระตุ้นให้บุคคลปฏิบัติ

4.2 การรับรู้(Perception) เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลได้รับการเลือกสรรจัดระเบียบ และตีความหมายข้อมูลเพื่อสร้างภาพที่มีความหมาย

4.3 ความเชื่อถือ (Beliefs) และทัศนคติ (Attitudes) ความเชื่อถือ หมายถึงความเข้าใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งและลักษณะของเหตุการณ์ทางกายภาพและสังคม ส่วนทัศนคติเป็นความโน้มเอียงในการเรียนรู้ ที่ตอบสนองในลักษณะความพอใจหรือไม่พอใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

4.4 การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมหรือความเข้าใจ ซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์ที่ผ่านมาการเรียนรู้ของบุคคลเกิดจากบุคคลได้รับสิ่งกระตุ้น ซึ่งผ่านเข้ามาตามความรู้สึกนึกคิดและทำให้เกิดการตอบสนองซึ่งทฤษฎีนี้เรียกว่าทฤษฎีสิ่งกระตุ้น-การตอบสนอง

4.5 ทฤษฎีความเข้าใจ (Cognitive Theory) มีหลักเกี่ยวกับกระบวนการข้อมูล การแก้ปัญหาการให้เหตุผลเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ทฤษฎีความเข้าใจมุ่งที่กระบวนการภายใน โดยเชื่อว่าความเข้าใจของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้

4.6 แนวความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Concept) หมายถึง ความคิดหรือความเข้าใจที่เกิดขึ้นภายในของบุคคลหนึ่ง

4.7 บุคลิกภาพ (Personality) เป็นลักษณะด้านจิตวิทยาที่อยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งกำหนดและกระทบถึงวิธีการที่บุคคลตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมของเขา

บทบาทผู้บริโภคเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

นที บุญพราหมณ์ (2546: ออนไลน์) กล่าวว่า ผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจซื้อ มีบทบาทที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. ผู้ริเริ่ม เป็นผู้เสนอความคิดที่จะซื้อผลิตภัณฑ์เป็นคนแรก

2. ผู้มีอิทธิพล เป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะให้คำแนะนำว่าควรซื้อหรือไม่ควรซื้อ
3. ผู้ตัดสินใจซื้อ เป็นผู้ที่ทำการตัดสินใจซื้อขั้นสุดท้ายว่าจะซื้อหรือไม่ซื้อสินค้า
4. ผู้ซื้อ เป็นผู้ที่ทำการซื้อสินค้า
5. ผู้ใช้เป็นผู้บริโภคที่ใช้สินค้าหรือการบริการนั้น

พฤติกรรมอื่นทั่วไป ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมอื่นที่ต้องนำมาเป็นข้อสังเกตอย่างไรบ้างบางกลุ่มอาจมีความเชื่อที่แตกต่างกันซึ่งการเก็บข้อมูลตามทฤษฎีสามารถทำได้หลายวิธี คือ

1. การสัมภาษณ์ คือการที่เราคุยกับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายของเราโดยตรง
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ การที่เราคุยกับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายของเราโดยตรง
3. การสังเกต คือ การดูพฤติกรรมโดยทั่วไป พฤติกรรมการซื้อ

จากการศึกษาผู้วิจัย สรุปได้ว่า ผู้บริโภค คือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ใช้ประโยชน์จากสินค้าขั้นสุดท้าย เพื่อตอบสนองความต้องการโดยตรงของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้นั้น

การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคทำให้เข้าใจกระบวนการและกิจกรรมต่างๆ ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการเสาะแสวงหา การเลือก การซื้อ การใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาด สร้างความพอใจให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ถ้าสามารถทำให้ผู้บริโภคมีความเชื่อว่าผลิตภัณฑ์ของตนมีคุณภาพดีเกินกว่าผลิตภัณฑ์ของคู่แข่ง ถ้าสามารถทำให้ผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ตนได้ ผลิตภัณฑ์นั้นย่อมมีจินตภาพที่ดีอยู่ในหัวใจของผู้บริโภค โอกาสที่ผลิตภัณฑ์จะขายได้ย่อมมีมากด้วย ซึ่งสามารถแยกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางด้านจิตวิทยา

11.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องตั้งแต่การเริ่มต้นการใช้ภูมิปัญญา การออกแบบ ผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การศึกษาพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้แกะสลักเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ กรณีศึกษา : หมู่บ้านแกะสลักบ้านหลุก ตำบลนาครี อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค และคณะ (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักของชุมชนบ้านหลุก มีศักยภาพด้านการผลิตสินค้ามีความประณีตและสวยงาม มีจุดเด่น แกะสลักด้วยช่างที่มีความชำนาญ แต่สินค้าไม้แกะสลักกลับไม่เป็นที่น่าสนใจ และไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จึงเกิดแนวความคิดความตระหนักและมองเห็นแนวโน้มของการต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักโดยอาศัยทักษะภูมิปัญญาเชิงช่าง ที่มีความประณีตในชุมชนเป็นทุนเดิม เพื่อเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เพื่อนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักบ้านหลุก การสร้างรายได้และเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวมทั้งสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักบ้านหลุกให้เป็นที่รู้จักในตลาดกว้างอีกด้วยการออกแบบมีความมุ่งหมายเน้นถึงเรื่องราวและภาพลักษณ์ที่น่าจดจำ โดยเน้นไปที่

ความหายาก ทักษะช่างฝีมือและคุณค่าดั้งเดิม การสร้างมูลค่าจากความเรียบง่ายเป็นการออกแบบเพื่อใช้แนวทางทักษะที่ดั้งเดิมในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อคงเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะตัว ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ออกมามีคุณค่าและมูลค่าสะท้อนขั้นตอนการผลิตผลงานที่เป็นทักษะชั้นยอด การใช้ศิลปะให้น้อยลงแต่คงมีคุณค่าในการจดจำ มีการเปลี่ยนแปลง มาสู่รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงามและเน้นประโยชน์ใช้สอย โดยใช้พื้นผิวและสวดลายจากเครื่องมือแกะสลักให้เกิดความหายาบกระด้างและนุ่มนวลผสมผสาน เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึกจากตัววัสดุกรอบแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์

1. Rustic-Modern คือ ความเรียบง่าย ความเป็นชนบท ไม่มีความแตงแต่มีความเป็นธรรมชาติ และความเป็นสมัยใหม่
2. มีคุณค่าของธรรมชาติหรืองานหัตถกรรมมีเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ยึดถือแนวทาง เทคนิค ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการสร้างสรรค์งานเป็นสำคัญ
3. วัสดุและกรรมวิธีการผลิตของท้องถิ่น
4. ผลิตได้จริง ใช้สอยดี เหมาะสมกับวัสดุท้องถิ่น
5. มีความสวยงามและความน่าสนใจ รูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา

การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝกเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: กลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝกจังหวัดพะเยามีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก ประเมินประสิทธิภาพการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้านการตลาด เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่สามารถนำไปผลิตได้จริงในงานหัตถกรรมของกลุ่มถอดองค์ความรู้เป็นต้นแบบวิธีการ ส่งเสริมการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน และพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝกจังหวัดพะเยา เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การสืบค้นเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ต้นแบบผลิตภัณฑ์ ประกอบแบบสอบถาม แบบประเมิน การประชุม การอบรม การทดลองปฏิบัติ โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่นการจัดเวทีประชุมชี้แจง การวางแผนกำหนดแนวทางพัฒนา การทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบ และสรุปขยายผลสู่สาธารณะ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ผลิตการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์สังเคราะห์เป็นกรอบแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานผลการวิจัยที่สำคัญมีดังนี้ 1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก มีกรอบแนวปฏิบัติคือ การสร้างผลิตภัณฑ์ต้องอยู่บนความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน 2. ผลการประเมินความต้องการตลาดพบว่า ผู้บริโภคสนใจซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านและเครื่องประดับสตรีมากที่สุดจึงได้มีพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 9 แนวทาง โดยคำนึงถึงหลักการ 6 ด้าน คือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์สะท้อนถึงภูมิปัญญาเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาหรือเทคโนโลยีท้องถิ่น
2. ด้านทรัพยากร คือใช้วัตถุดิบทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่า
3. ด้านบริบท/วัฒนธรรม คือ ดำเนินการไปพร้อมกับวัฒนธรรมของชุมชน
4. ด้านภูมิสังคม คำนึงถึงภูมิสังคม สภาพทางภูมิศาสตร์ วิถีปฏิบัติของชุมชน ควบคู่กับการพัฒนา

พัฒนา

5. ด้านศักยภาพการผลิต อยู่บนศักยภาพการผลิตของคน สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้

6. ด้านประโยชน์การใช้งาน ใช้งานได้ดี คุ่มค่า ส่วนขั้นตอนการออกแบบและพัฒนา มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) การกลั่นกรองความคิด 3) การพัฒนาแนวความคิดและทดสอบแนวความคิด 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5) การทดสอบตลาด 6) ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบได้สะท้อน เอกลักษณ์ บริบทวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ธรรมชาติของวัสดุ และเป็นไปตามความต้องการของตลาด (รจนา จันทราสา. 2556 : บทคัดย่อ)

สุภาพร ชาววัง (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาเครื่องจักสานเชิงพาณิชย์ จังหวัดนครราชสีมา พบว่าในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานมีการพัฒนาด้านวัตถุดิบที่หาได้ในพื้นที่ มีการผลิตอย่างต่อเนื่องมีการนำเทคนิคในด้านต่างๆ มาใช้ในกระบวนการผลิต เช่น การคัดเลือกต้นผักตบชวา การย้อมสี มีการพัฒนาเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์วัตถุดิบที่ทำให้มีคุณภาพ ผู้ผลิตต้องมีความรู้ในการคัดเลือกคุณภาพของวัตถุดิบ ส่วนการแปรรูปผลิตภัณฑ์เน้นความประณีต สวยงาม ความเหมาะสมกับการใช้งาน มาตรฐานผลิตภัณฑ์กระบวนการผลิตตลอดจนการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ ปรับปรุงพัฒนากระบวนการผลิตเครื่องจักสานให้มีจุดเด่น มีเอกลักษณ์ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการส่งเสริมการผลิตเครื่องจักสานให้มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์ โดยผลิตเครื่องจักสานที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนดังนั้นการพัฒนาเครื่องจักสานหวาย ผักตบชวาให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน ได้แก่ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย และสามารถพัฒนางานหัตถกรรมเพื่อการส่งออก และแนวทางในการพัฒนางานหัตถกรรม โดยผลจากการศึกษาพบว่า ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานมุ่งเน้นที่ประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก สามารถใช้ได้กับการดำรงชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องใช้ต่างๆ ภาชนะบนโต๊ะอาหาร ของประดับตกแต่งบ้าน แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานยังคงเน้นรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่ผสมผสานกัน คือ แบบเรียบง่ายและมีรูปแบบที่มีแนวคิดทางด้านศิลปะ แต่ยังคงสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมเกษตรกรรม โดยรูปแบบของผลิตภัณฑ์จากเส้นใยพืช ได้แก่ หวาย ผักตบชวา กระจูด ไม้ไผ่ กก ป่าหนัน ลาน โดยนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ใช้สอยโดยทั่วไป เช่น กล้อง รองเท้า กระเป๋าถือ เป็นต้น

เพ็ญนิภา อินทรตระกูล. (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าทอกลุ่มทอผ้าบ้านก้างปลา ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพัฒนาคุณภาพวัตถุดิบ และกระบวนการผลิตผ้าทอให้มีมาตรฐานชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ร่วมเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ รากของชุมชนอย่างยั่งยืน และไม่ส่งผล กระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วมใช้ได้ กระบวนการวิจัย ที่มีวิธีการรวบรวมข้อมูลหลากหลายวิธี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่ม ได้แก่ การ จัดเวทีชุมชน การศึกษาดูงาน การวิเคราะห์ชุมชน วิเคราะห์กลุ่มด้วยเทคนิค SWOT การสัมภาษณ์กลุ่ม การสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่าง นักวิจัยและสมาชิกกลุ่มจำนวน 60 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์จากการจัดเวที กระบวนการคืนข้อมูลให้กับชุมชน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มได้พัฒนาคุณภาพวัตถุดิบโดยเลือกซื้อวัตถุดิบที่มีคุณภาพผู้นำกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีคุณภาพโดยแก้ไขการ

ยอมสละไม่ให้เกิดสิ่งที่ไม่ชัดเจน และมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เป็นสัญลักษณ์ของตนเอง เพื่อยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถผสมผสานภูมิปัญญา ท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านการยอมสละ การทอที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ผลการวิจัย ยังพบว่าการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ ของกลุ่มส่งผลต่อเศรษฐกิจของกลุ่มในภาพรวม และนำไปสู่ความเข้มแข็งของกลุ่มได้

สินีนารถ เลิศไพโรวัน. (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวโน้มแฟชั่นที่นักธุรกิจสตรีไทย พิจารณาการเลือกใช้และเลือกซื้อกระเป๋าหนังครอบคลุมทั้งด้านรูปแบบ วัสดุ กรรมวิธีการผลิตและราคาโดยวิธีการผลิตและราคา โดยวิธีการเชิงสำรวจ การวิเคราะห์เอกสารเพื่อหาแนวโน้ม แฟชั่นด้านรูปแบบพื้นฐานและการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามนักธุรกิจสตรีไทยในย่านธุรกิจ อันดับแนวหน้าของกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สตรีนักธุรกิจของไทยนิยมในการเลือกซื้อสินค้าที่มีรูปแบบทันสมัยโดยไม่เน้นที่ตราสินค้าต่างประเทศ แต่มีความเห็นว่าการออกแบบเครื่องหนังของไทยควรให้ความสำคัญใช้วัสดุที่ทนทานและไม่ลอก ด้านประโยชน์ใช้สอยสตรียุคนี้ ให้ความสำคัญเป็นพิเศษเกี่ยวกับช่องใส่ของที่มีความจำเป็นต้องหยิบใช้สะดวก ได้แก่ ช่องใส่ โทรศัพท์มือถือ เครื่องสำอางและเศษสตางค์ เรื่องราคาไม่ได้เป็นอุปสรรคการตัดสินใจเลือกซื้อ

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2554 : 69) ได้ทำการสรุปแนวทางที่ใช้ในการพัฒนาสินค้ากระเป๋าของแบรนด์ “ลาบัว” (La Bua) ซึ่งเป็นแบรนด์สินค้ากระเป๋าสตรีที่ผลิตโดยคนไทย โดยเริ่มต้นด้วยการมองหาวางขายอะไร แล้วสังเกตและกลั่นกรองจึงได้กลุ่มที่เป้าหมายน่าจะเป็นผู้หญิงที่มีรายได้ เพราะซื้อของง่ายซื้อบ่อย และผู้หญิงทุกคนที่ซื้อกระเป๋า จากนั้นจึงเริ่มสอบถามเก็บข้อมูลถึงเหตุผล และวัตถุประสงค์ที่ใช้กระเป๋า ปีหนึ่งๆ ซื้อมากี่ใบ ส่วนใหญ่เป็นแบบไหน เช่น กระเป๋าสะพายไหล่ ที่หิ้วติดตัวใช้เก็บของมีค่า เช่น ใส่กระเป๋าสตางค์ โทรศัพท์มือถือ กุญแจรถ ใส่เอกสาร หนังสือ เครื่องสำอาง หลังจากนั้นจึงตรวจสอบสินค้าว่ากระเป๋าแบบไหนที่น่าจะตรงความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้งกระเป๋าแบรนด์เนม กระเป๋าทั่วไปในงานแสดงสินค้า หรือกระเป๋าราคาถูกตามตลาด เพื่อตลาดกระเป๋าถือผู้หญิงว่ามีตลาดต่างกันอย่างไร จากนั้นจึงมาถึงการสร้างตราสินค้า (Brand Name) ให้กับกระเป๋าให้ออกแนวทันสมัย ขณะเดียวกันก็มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง จึงใช้ชื่อ “ลาบัว” (La Bua) ฟังดูออกฝรั่งเศสซึ่งเป็นเพศหญิงก็จะใช้คำนำหน้าว่า La ดังนั้น กระเป๋าถือผู้หญิงจึงใช้คำนำหน้าว่าลาส่วนBua มาจากภาษาไทย คือ ใบบัวและดอกบัวมีความหมายเป็นดอกไม้ไทยที่ใช้บูชาพระ จากนั้นศึกษาว่าทำอย่างไรให้สินค้าที่ผลิตออกมาดูมีคุณค่ามีความหมาย น่าสนใจ มีจุดขายหรือ มีเรื่องราวที่จะสื่อถึงเล่าถึงได้กระเป๋า “ลาบัว” (La Bua) จึงมีรุ่นหรือคอลเล็กชั่น สื่อถึงแบบ ความหมาย และจะผลิตเพียงรุ่นเดียวไม่ผลิตซ้ำ เวลาพูดถึงรุ่นหรือคอลเล็กชั่นของกระเป๋า ลูกค้าน่าจะคิดว่าทำมานาน เป็นวิธีการที่มีผลทางด้านจิตวิทยา วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ต้องเป็นของดีมีคุณภาพ คือ ภาพลักษณ์ดูดี นามบัตร โบรชัวร์ ภาพลักษณ์ของสินค้า คือ สิ่งสำคัญที่เราต้องลงทุนเพราะกระเป๋าถือเป็นงานที่มีราคาแพง ทุกอย่างที่เป็นองค์ประกอบต้องการความดีงาม ด้วยเหตุผลของความดูดีจึงมีการทำบรรจุภัณฑ์เป็นรูปพิมพ์ตราสินค้า (Logo) “ลาบัว” (La Bua) ให้ลูกค้าสำหรับเก็บกระเป๋าด้วย เป็นการหวังผลในแง่ภาพลักษณ์ ความประทับใจ และการจดจำจากลูกค้า

การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่นในส่วนของการแสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่นนั้น เรวัต สุขสีกาญจน์ ได้กล่าวไว้ว่า ในส่วนของการแสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของรูปแบบและวัสดุเป็นสิ่งที่ต้องทำการศึกษาและนำมาพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะ

เป็นตัวบ่งชี้ถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอีกชั้นหนึ่งวัสดุจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการรู้จักสร้างสรรค์งานหัตถกรรมให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์และการใช้งาน ความสวยงาม ทุกอย่างล้วนมีเหตุผลต่อกันโดยเฉพาะจากวิถีชีวิตความเป็นภูมิปัญญาที่สืบสานในการออกแบบที่มีมาช้านาน ความหลากหลายของทรัพยากรในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยการเลือกใช้อย่างเหมาะสม (เรวัต สุขสิลาญจน์. 2549 : 80-81)

การเพิ่มมูลค่าและการแสดงคุณค่าทางความงามนั้น จะแสดงออกมาในรูปแบบการใช้ประโยชน์ความแตกต่างจากที่มีอยู่ การประยุกต์เพื่อนำมาผนวกกับแนวคิดใหม่ให้สอดคล้องโดยไม่เสียคุณค่าเดิม การบูรณาการความคิด และรูปแบบกลายเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ลงตัว ดังเช่นงานวิจัยของ สุรเชษฐ์ ไชยอุปละ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของช่างผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้สนใจผลิตภัณฑ์ในการพัฒนารูปแบบโดยการประยุกต์เส้นผัดบขวกกับวัสดุอื่น ที่มีอยู่ในแผนกหัตถกรรม ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรพบว่าวัสดุที่เป็นที่ต้องการนำประยุกต์ร่วม คือหนึ่งในสัดส่วนของการผสมผสานผัดบขวก ร้อยละ 55 : หนึ่งร้อยละ 45 นำไปสู่ความลงตัวของการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี (สุรเชษฐ์ ไชยอุปละ. 2546 : บทคัดย่อ)

โครงการวิจัยถ่ายทอดความรู้ด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมท้องถิ่น มีลักษณะวิธีการที่ใกล้เคียงกันในเรื่องของกระบวนการ คือเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนแรกการสำรวจข้อมูลรูปแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาคุณภาพของวัสดุ การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ขั้นตอนการอบรมถ่ายทอดความรู้ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นการประมวลผลเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้แก่สาธารณชน หน่วยงานหรือผู้สนใจ เพื่อการสืบสานในอนาคตดังเช่น โครงการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปกรรมในงานหัตถกรรมท้องถิ่น ดำเนินการโดยคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2543-2544) มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา วัสดุกระบวนการพัฒนากดาษสาให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์จำหน่ายในประเทศและต่างประเทศให้เข้าใจถึงปัญหาการพัฒนาแบบสินค้าเพื่อใช้องค์ความรู้ด้านศิลปกรรมและการออกแบบผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การออกแบบพัฒนาและสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค (คณะมัณฑนศิลป์. 2543.-2544 : บทคัดย่อ)

การศึกษาค้นคว้างานหัตถกรรมในประเทศไทยส่วนใหญ่ใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น อาศัยองค์ความรู้ที่ได้จากภูมิปัญญา มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว กระบวนการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ปัญหางานหัตถกรรมบางอย่างเริ่มสูญหายเนื่องจากขาดผู้สืบทอด เพราะต้องใช้ความชำนาญ ความประณีต ความอดทน ประกอบกับวัสดุในท้องถิ่นเริ่มหายาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนางานผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากวัสดุธรรมชาติมาบูรณาการโครงการผสมผสานวัสดุแต่ละท้องถิ่น มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่โดยการพัฒนาแบบต่างๆ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม ด้านการนำไปใช้เป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่มีความแตกต่างจากของเดิม การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการผสมผสานวิถีชีวิตวิถีการออกแบบกระบวนการผลิตและการนำไปจำหน่ายการพัฒนาควรมีการถ่ายทอดความรู้ด้านการออกแบบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติมาบูรณาการเข้าด้วยกันโดยอาศัยชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

สุภาภรณ์เมียร์แมน (2556: บทคัดย่อ)ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิจัยพัฒนารูปแบบและคุณค่าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านเมืองกุ้งโดยการต่อยอดเทคนิคภูมิปัญญาท้องถิ่นและฟื้นฟูเอกลักษณ์ในการออกแบบมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการต่อยอดเทคนิคการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาเมืองกุ้งอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยนำมาประยุกต์กับเทคนิคงานเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัย เพื่อให้

เกิดการตกแต่งรูปลักษณะใหม่ที่มีความโดดเด่นหลากหลาย และมีคุณค่าทางงานเครื่องปั้นดินเผา สามารถสร้างตลาดและมูลค่าเพิ่มจากนั้นจึงทดลองสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ให้สนองประโยชน์ใช้สอยของผู้บริโภคปัจจุบันได้มากยิ่งขึ้นโดยเน้นเอกลักษณ์ท้องถิ่นและเทคนิคภูมิปัญญาที่นำมาต่อยอด ท้ายที่สุดจึงนำแนวทางที่ได้มาถ่ายทอดสู่ชุมชนด้วยการจัดสัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการ และนิทรรศการแสดงผลผลิตภัณฑ์ของโครงการวิจัยร่วมกับผลิตภัณฑ์ของสภาเมืองกุงที่เป็นผลจากการฝึกอบรมงานวิจัยใช้เวลาทั้งสิ้น 24 เดือน โดยประชากรที่เข้าร่วมการวิจัยฝึกอบรม ประกอบด้วยสมาชิกและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านเมืองกุง จำนวน 37 คน เก็บข้อมูลโดยวิธีการ สังเกต สัมภาษณ์ เจาะลึก สนทนากลุ่มย่อย และการทดลองในห้องปฏิบัติการ การวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพผลการวิจัยพบว่าแนวทางที่เหมาะสมในการต่อยอดเทคนิคตกแต่ง และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ 1. พื้นฟูเอกลักษณ์ของรูปทรง ลวดลาย และเรื่องราว 2. ต่อยอดภูมิปัญญาเทคนิคการตกแต่ง ด้วยเทคนิคการกลายารมควัน และใช้เคลือบเป็นส่วนเสริม 3. พัฒนารูปแบบโดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยร่วมสมัย ส่งเสริมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น สนับสนุนการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และใช้คุณสมบัติพิเศษของดินเผาโดยทั้ง 3 แนวทางนี้ เป็นแนวทางที่ต่อเนื่องสนับสนุนซึ่งกันและกัน ควรใช้ร่วมกันโดยปรับสัดส่วนให้เหมาะสมกับประเภทของผลิตภัณฑ์และกลุ่มผู้บริโภค แนวทางที่ชาวเมืองกุงตอบรับและพบว่าทำได้ง่ายที่สุด คือแนวทางการฟื้นฟูเอกลักษณ์ของรูปทรง โดยที่แนวทางการพัฒนารูปแบบและแนวทางการต่อยอดภูมิปัญญาเทคนิคการตกแต่งนับเป็นเรื่องใหม่ชาวบ้านยังต้องการให้มีการอบรมเพิ่มเติมและต่อเนื่อง เพื่อให้เข้าใจแนวคิดและเกิดความชำนาญมากพอแต่ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ที่ชัดเจน คือการจุดประกายแนวคิดในการ “ต่อยอด” และ “พัฒนา” ให้แก่ส่ลารุ่นใหม่ของหมู่บ้านได้จากผลงานที่ร่วมส่งเข้าแสดงนิทรรศการที่จัดขึ้นเพื่อแสดงผลงานที่ได้จากโครงการวิจัยนี้

ทัศนพร ประภัสสร(2553: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์และศักยภาพธุรกิจชุมชน ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของกลุ่มอาชีพต่างๆ ในการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ การศึกษาศักยภาพของธุรกิจชุมชนและเพื่อศึกษากลวิธีในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนในการผลิตทัศนคติ สภาพแวดล้อม ต้นทุนทางธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ รวมถึงเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านการตลาด และการดำเนินงานด้านธุรกิจของกลุ่มอาชีพในชุมชนบนฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อพัฒนาชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วยกระบวนการจัดการความรู้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานกันระหว่าง วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพกับวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผลจากการวิจัยทำให้ได้โครงการจัดการความรู้เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพในด้านการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อมุ่งสู่มาตรฐานสินค้าชุมชน และพบว่าชุมชนมีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจบนฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ยังพบว่าสมาชิกของกลุ่มอาชีพมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นต่อไปด้วยความภาคภูมิใจผลการวิจัยโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ พบว่า สมาชิกในกลุ่มอาชีพทุกกลุ่มมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาประสิทธิภาพและศักยภาพในการปฏิบัติงานของตนเพิ่มขึ้น มีการบันทึก

องค์ความรู้ด้านการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ในรูปแบบเอกสาร และ วีซีดี เพื่อใช้เป็นเรื่องเล่าในการจัดการความรู้ต่อไป นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มอาชีพมีการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันโดยร่วมกับเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้ทำงานวิจัยในชุมชนซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงที่นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาการเรียน การทำงานและการพัฒนาหมู่บ้านของตน

สุกัญญา ดวงอุปมาและคณะ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะการทอเสื่อกก โดยทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการศึกษาภาคสนาม (field study) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ชาวบ้านคำผา อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 30 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากการศึกษาพบว่าองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกในอดีตจนถึงปัจจุบัน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ด้านกระบวนการทอเสื่อกก ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการอนุรักษ์ลวดลายการทอเสื่อกก ควรให้มีการส่งเสริมให้ความรู้และพัฒนาทักษะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมความรู้และพัฒนาทักษะให้มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน สังคม ชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี ตลอดจนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอเสื่อกกต่อไป

จักรพันธ์ โสมเกษตริน (2559 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้าเพื่อใช้กิจการภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแบบแผนการทอผ้าขาวม้า ประโยชน์ใช้สอย และวิเคราะห์ความงามของผ้าขาวม้าทอมือในจังหวัดศรีสะเกษ ศึกษากรรมวิธีการผลิตผ้าทอมือในจังหวัดศรีสะเกษในด้านกระบวนการผลิต การออกแบบลวดลาย และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ผ้าขาวม้าทอมือ ในจังหวัดศรีสะเกษ และเพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้าทอมือ สำหรับใช้ในกิจการภายในมหาวิทยาลัยศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้แยกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับผ้าทอมือและการทอผ้า จำนวน 30 คน ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายหัตถกรรมจากผ้าทอมือ จากกลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมผ้าทอมือโดยตรงจำนวน 30 คน และประยุกต์ใช้ผ้าทอมือในงานหัตถกรรมต่างๆ จำนวน 60 คน ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงผลการวิจัยพบว่า

1. แบบแผนการทอผ้าขาวม้า ประโยชน์ใช้สอย และวิเคราะห์ความงามของผ้าขาวม้าทอมือในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การทอผ้าที่กำหนดแบบแผนที่สืบทอดกันมาแต่บรรพกาลตั้งแต่ลักษณะนิสัย แนวความคิด ค่านิยม และภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมกันมา การทอผ้าจึงมีลวดลายสีอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะแม้ว่าวัฒนธรรมจากสังคมสมัยใหม่จะเปลี่ยนไปตามกระแสเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคม แต่ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านก็ยังคงมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตเป็นเสมือน การบันทึกเรื่องราวถ่ายทอดแก่ชนรุ่นหลังให้ได้เห็นคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมที่แท้จริง ผ้าไม่เพียงแต่จะใช้สวมใส่เป็นอาภรณ์ปกปิดร่างกายได้เท่านั้น ยังสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆได้อีกมากมายไม่ว่าจะเป็น กระเป๋า เข็มกลัด พวงกุญแจ ดอกไม้ประดิษฐ์ ผ้าพันคอ หรือแม้กระทั่งประโยชน์ในการตกแต่ง สิ่งห่อหุ้มเฟอร์นิเจอร์หรือเครื่องเรือน

2. กรรมวิธีการผลิตผ้าทอมือในจังหวัดศรีสะเกษ ในด้านกระบวนการผลิต การออกแบบ ลวดลาย และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ผ้าขาวม้าทอมือในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ความผูกพันจาก ตันรากประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างไทยลาว ไทยเขมรทำให้ทั้งสองชาติพันธุ์มีการ ยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมลาวที่มีความต่อเนื่องยาวนานและ เข้มข้นทำให้ลาวเป็นผู้ถ่ายทอดมากกว่าเป็นผู้รับ รูปลักษณ์ของปัจเจกที่สื่อออกทางวัฒนธรรมการแต่ง กายผ้าทอในกลุ่มตระกูลไทมีลักษณะสามารถแบ่งแยกแยะออกเป็นกลุ่มๆจากความแตกต่างของ ลวดลายและสีสันทของผ้า ฉะนั้นลวดลายจึงเป็นเครื่องมือในการจัดประเภทกลุ่มชาติพันธุ์และ วัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ปรากฏการณ์สากลของสงครามมนุษย์ตั้งแต่ระดับของสังคมดั้งเดิมจนถึง สังคมระดับเมือง คือ นับถือสัตว์ บางสังคมยกย่องสัตว์เป็นบรรพบุรุษ เป็นสัญลักษณ์ประจำตระกูล หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของไทยลาวปรากฏผลิตผลทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับบุง สัญลักษณ์สำคัญใน สังคมลาวที่ปรากฏอยู่ดาษดื่นในพื้นที่วัฒนธรรม นาคเป็นความหมายของสังคมโดยเฉพาะศรัทธา ดั้งเดิมของวัฒนธรรมถูกสร้างบนพื้นฐานสุนทรียะทางศิลปกรรมศรัทธาของสังคมและอุดมการณ์ของ มนุษย์ที่มีความหมายสังคมแห่งความบริบูรณ์ เทคนิคการทอ การออกแบบลวดลายผ้าเป็นการสร้าง ภาพในบริบททางสังคม เป็นสื่อความหมายที่ต่อกัย้ความเจริญทางสังคม ลวดลายแต่ละลายถูกจัด อยู่บนผืนผ้าที่เน้นน้ำหนักความสำคัญแตกต่างกัน ขนาดของลวดลายแสดงถึงความแตกต่างทางอายุ และคุณค่าความดีทางสังคม หญิงสาวจะนุ่งผ้าชิ้นที่ลายตีนใหญ่ ส่วนคนแก่จะนุ่งลายเล็ก คุณค่าของ หญิง วัดขนาดจากขนาดลวดลายบนผืนผ้าถ้าผลิตลวดลายมากแสดงว่าเป็นผู้หญิงชั้นจากที่กล่าวมา การผลิตผ้าทอล้วนอยู่บนพื้นฐานความคิดในเรื่อง ความงาม คุณค่า และประโยชน์ใช้สอยซึ่งเกิดจาก อิทธิพลและความเชื่อต่างหล่อหลอมให้เกิดกระบวนการซึ่งได้รับการพัฒนาจากบรรพกาลจนเกิดเป็น เทคนิควิธีที่หลากหลายตอบสนองความต้องการของคุณค่าประโยชน์ใช้สอย

3. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้าทอมือ สำหรับใช้ในกิจการภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษพบว่า วัตถุประสงค์ประเภทเส้นใยที่นำมาผลิตเป็นผ้าขาวม้า นั้นมีคุณสมบัติ การต้านทานแรงดึงสูง เมื่อนำมาทอเป็นผืนทำให้สามารถนำมาแปรรูปเป็นสินค้าได้ทุกชนิดจึงทำให้ ผู้วิจัย ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีการ ดำรงชีวิตของคนในมหาวิทยาลัย และการประดับตกแต่งอาคารของฝาก ของใช้ ของที่ระลึกแล้ว แล้ว เกิดจากคุณสมบัติของผ้าที่ผ่านการพัฒนา ทั้งเส้นใย เทคนิคการย้อม เทคนิคการทอ และการ ออกแบบผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ สอดคล้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้าเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ชุมชนบ้านม่วง จังหวัดอุดรธานี แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้ามีความจำเป็นอย่าง ยิ่งที่จะต้องศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับผ้าขาวม้า ทั้งการวิเคราะห์ รูปแบบ ลวดลาย สีสันท

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นสรุปได้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมแบบชนบทมีการอยู่ ร่วมกันแบบชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรมและประเพณีร่วมกัน มีการถ่ายทอดทางสังคมใน ครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เกิดจากภูมิปัญญาของมนุษย์ในอดีต ที่สะสมกันมาทำเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันทำในเวลาว่างจาก การทำอาชีพหลัก ทำได้จำนวนมากๆจึงเกิดการซื้อขายและพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยหน่วยงานภาครัฐและ เอกชน มาช่วยประยุกต์การออกแบบเพื่อให้ได้รูปแบบของผลิตภัณฑ์ตรงกับความต้องการของผู้ จำหน่ายและผู้บริโภค เกิดการเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ สร้างสรรค์ผลงานพัฒนารูปแบบให้มี

ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคเป็นแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอุตสาหกรรมชาติ
และสร้างรายได้เพิ่มให้กับชุมชนต่อไป

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ กระเป่าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิจัยเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือผลิตภัณฑ์กระเป่า

กลุ่มตัวอย่าง ผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ โดยการออกแบบร่าง (Sketch Design) จำนวนแบบละ 6 แบบร่าง การพัฒนารูปแบบ (Idea development) จากแบบร่าง 3 รูปแบบ การเขียนแบบเพื่อการผลิต (Working drawing) สรุปรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ได้กลุ่มสถานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนังตำบลบ้านแห เพื่อนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรี เป็นชิ้นงานต้นแบบ จากนั้นสร้างแบบสอบถาม ความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระเป่าจากวัสดุธรรมชาติ ด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การศึกษารูปแบบการสานผลิตภัณฑ์เดิม ของกลุ่มสถานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนังบ้านแห วิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่อง วิเคราะห์ปัญหา การออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสุภาพสตรีที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ นำข้อมูลที่ได้มาสู่การร่างแบบ การออกแบบ การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์กระเป่าสุภาพสตรีที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ และการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

การประเมินแบบร่าง ผู้วิจัยได้ประเมินแบบร่าง ร่วมกับ กลุ่มสถานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนังบ้านแห แบบมีส่วนร่วมโดยการสัมภาษณ์ การสนทนา การสอบถามข้อคิดเห็น ความเหมาะสมที่จะนำแบบร่างมาสู่กระบวนการผลิต โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ด้านการออกแบบ ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป่าโดยการหารูปแบบที่เหมาะสมเพื่อนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบจริง และสร้างแบบสอบถามความ

คิดเห็นความพึงพอใจต่อการออกแบบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ ในด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์

การสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรี

2. ศึกษาการสร้าง รูปแบบ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรี สร้างแบบสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจ ต่อการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากวัสดุธรรมชาติสำหรับสุภาพสตรี ในด้านการผสมผสานวัสดุด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์

3. การออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติโดยยึดหลักกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์เดิม วัสดุธรรมชาติ รูปแบบ การสาน วิเคราะห์ปัญหา สอบถาม สัมภาษณ์ กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแห เพื่อนำไปสู่การออกแบบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ

2. การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากวัสดุธรรมชาติของกลุ่ม OTOP รูปแบบ รูปร่าง รูปทรง การสาน เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีเป็นต้นแบบ

3. ผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ

4. ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านความรู้ ด้านการออกแบบ ด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ ให้กับ กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแห

5. สอบถามความคิดเห็นความพึงพอใจของผู้ผลิต ผู้บริโภค หรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์ ที่มี ต่อ การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติในด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ทำการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการรวบรวมข้อมูล การออกแบบผลิตภัณฑ์ แหล่งที่ผลิตผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติ เพื่อนำไปสู่การออกแบบ

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม การลงพื้นที่สำรวจ การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ กับ กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแห

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนวิธีการผลิต การผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล แหล่งผลิตผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติ กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนังตำบลบ้านแห เพื่อจัดการฝึกอบรม การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านความรู้ ด้านการออกแบบ ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป่าสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ

5. ขอความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถาม ผู้ผลิต ผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์ ที่เข้ามาเยี่ยมชมและซื้อสินค้าในสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ กลุ่มOTOP ของจังหวัดอ่างทอง ของกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนังตำบลบ้านแห

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์วัสดุ รูปแบบการสานผลิตภัณฑ์เดิมของกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนังตำบลบ้านแห เพื่อหาข้อดีข้อบกพร่อง วิเคราะห์ปัญหาออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติโดยการสังเกต การสนทนาการสัมภาษณ์ กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนังตำบลบ้านแห แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การออกแบบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ

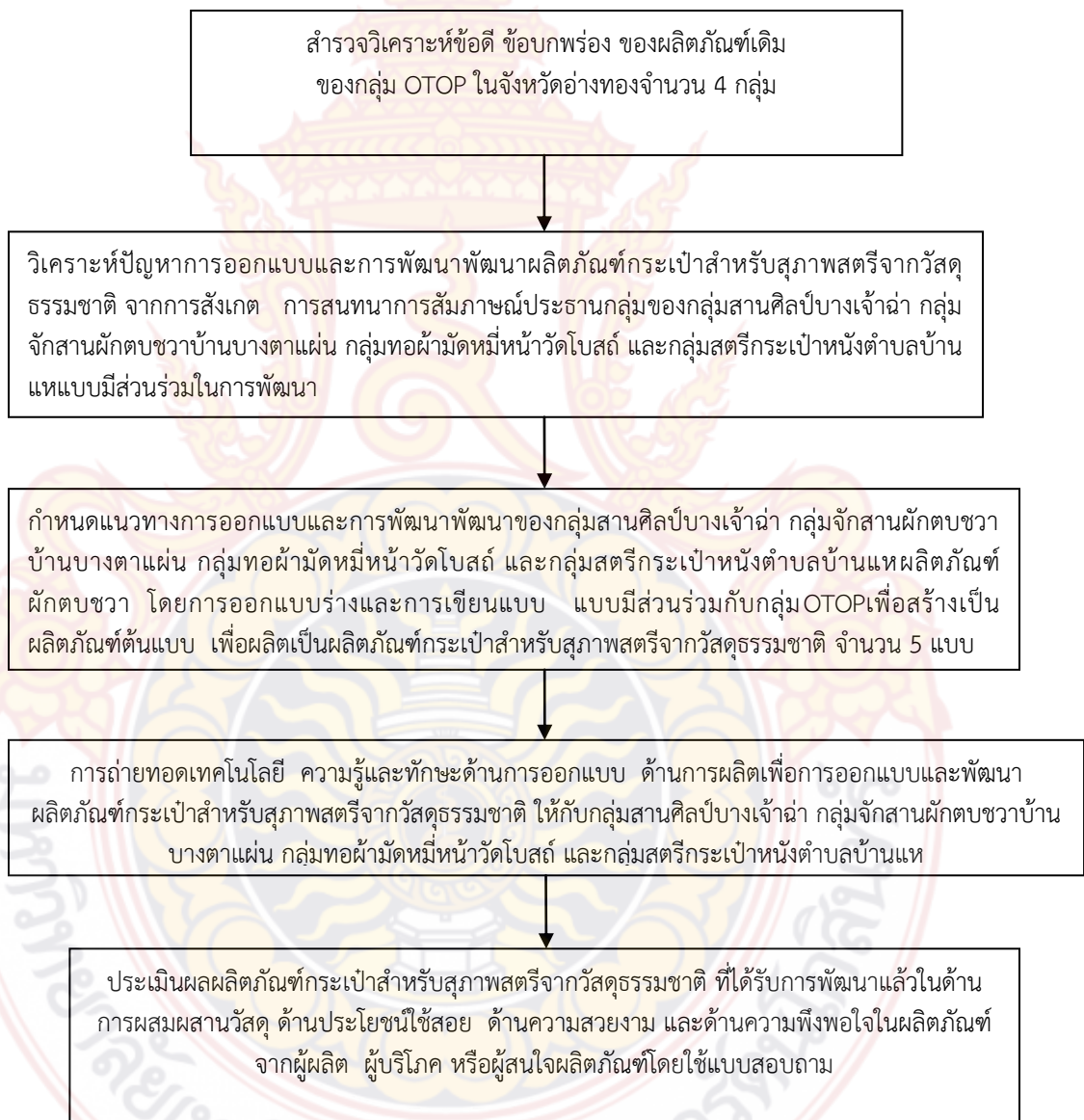
2. ออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป่าหนังสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมโดยผู้วิจัย ออกแบบและผลิตภัณฑ์ร่วมกับกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนังตำบลบ้านแห จำนวน 5 แบบ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นความพึงพอใจ ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในแต่ละด้าน รวม 4 ด้าน คือ ด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย(Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation)เปรียบเทียบความคิดเห็นความพึงพอใจต่อการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติของกลุ่มผู้ผลิตกับกลุ่มผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์ในแต่ละด้าน รวม 4 ด้าน ด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์วิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้ ที-เทสต์(t-test) โดยระดับความคิดเห็นความพึงพอใจทำเป็นรายด้าน และภาพรวมทุกด้านนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง โดยแบ่งเกณฑ์ค่าระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50-5.00	หมายถึง	ความพึงพอใจระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50-4.49	หมายถึง	ความพึงพอใจระดับมาก

ค่าเฉลี่ย	2.50-3.49	หมายถึง	ความพึงพอใจระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50-2.49	หมายถึง	ความพึงพอใจระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.49	หมายถึง	ความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองจำนวน 4 กลุ่ม โดยมีขั้นตอนในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติดังนี้

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋า
สำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

อ่างทองเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีพื้นที่อยู่ในบริเวณภาคกลางมีประวัติยาวนาน ตั้งแต่เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ อ่างทองเป็นเมืองโบราณสมัยทราวดี เดิมชื่อแขวงเมืองวิเศษชัยชาญ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน้อยปลายสมัยกรุงธนบุรี ได้ย้ายที่ตั้งมาอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยาที่บ้านบางแก้วเรียกชื่อใหม่ว่า “อ่างทอง” เพราะเป็นที่ลุ่ม เป็นอู้น้ำ อู่น้ำ เสมือนขุมทรัพย์ ตราประจำจังหวัดอ่างทอง เป็นรูปรวงข้าวอยู่ในอ่างน้ำเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารและเป็นอู้น้ำ อู่น้ำ เชื่อกันว่าชื่อของจังหวัดอ่างทองนี้มาจาก สภาพทางภูมิศาสตร์เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่ม มีลักษณะคล้ายแอ่งคล้ายอ่าง ปราศจากภูเขาและป่าไม้เต็มไปด้วยท้องนาที่มีรวงข้าว สีสุกราวกับสีทอง จึงเป็นที่มาของคำว่า “อ่างทอง” ต้นไม้ประจำจังหวัดอ่างทอง ชื่อต้นมะพลับหรือตะโก สวนพลับ มะพลับใหญ่ คำขวัญของจังหวัดอ่างทองคือ “ พระนอนองค์ใหญ่ วีรไทยใจกล้า ตุ๊กตาชาววัง โด่งดังจักสาน ถิ่นฐานทำกลอง” จังหวัดอ่างทอง มีเนื้อที่ 981 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองอ่างทอง อำเภอป่าโมก อำเภอวิเศษชัยชาญ อำเภอแสวงหา อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอไชโย และอำเภอสามโก้

ผู้วิจัยได้พบนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองนายสุรเชษ นิมกุล ท่านได้ให้ข้อมูลในการวิจัย การคัดเลือกกลุ่ม OTOP ของจังหวัดอ่างทอง ที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชน แบบบูรณาการเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลับให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า โดดเด่นในด้านการจักสานไม้ไผ่ ซึ่งมี นายพรชัย บุญยืน เป็นประธานกลุ่มตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 77 หมู่ที่ 8 ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง กลุ่มจักสานผักตบชวา บ้านบางตาแมน มีทักษะฝีมือ โดดเด่น ในด้านการจักสานผักตบชวา มีนางปราณี จันทวร เป็นประธานกลุ่ม ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 19/2 หมู่ที่ 1 ตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ มีทักษะฝีมือโดดเด่น ในด้านการทอผ้าขาวม้ามี นางละเอียด จิตต์กระจ่าง เป็นประธานกลุ่มตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 2 ตำบลสามโก้ อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง และกลุ่มสตรีกระเป๋าท่าบบางแห มีทักษะฝีมือ โดดเด่นในด้านการตัดเย็บกระเป๋าท่าบบางแห มีนางบุญมาก วิริยะพันธ์ เป็นประธานกลุ่ม ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 3/2 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแห อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ได้สนทนาในเรื่องวิสาหกิจชุมชน ภูมิปัญญาของกลุ่มพื้นฐานความสามารถเดิมของกลุ่มได้ผลสรุป โครงการนำวิสาหกิจชุมชนของกลุ่ม OTOP แต่ละกลุ่ม มาผสมผสาน เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลับ โดยให้แต่ละกลุ่มร่วมมือกันกับผู้วิจัยสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลับ โดยการผสมผสานวิสาหกิจชุมชน และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 4.1 ประธานกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า นายพรชัย บุณยรินทร์
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.2 ประธานกลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแฝน นางปราณี จันทวร
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.3 ประธานกลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ นางละเอียด จิตต์กระจ่าง
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.4 ประธานกลุ่มสตรีกระเป๋านั่งตำบลบ้านแห นางบุญมาก วิริยะพันธ์
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ขั้นตอนการศึกษาวิจัย การออกแบบและการพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง

1. ขั้นตอนการศึกษาวิจัยผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP จากวัสดุธรรมชาติ

1. ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋าท่งตำบลบ้านแห

2. สสำรวจทักษะ ความสามารถ ลักษณะที่โดดเด่นของกลุ่ม OTOP แต่ละกลุ่ม ผลิตภัณฑ์ที่ทำอยู่เดิม โดยการสังเกต สัมภาษณ์ เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ ข้อดี ข้อบกพร่อง นำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาวัสดุธรรมชาติ เพื่อสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง

3. วิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่ม โดยการสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ ประธานกลุ่ม OTOP และสมาชิกกลุ่ม OTOP จำนวน 4 กลุ่ม โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วม

4. กำหนดแนวทางในการพัฒนาวัสดุธรรมชาติ เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง โดยการออกแบบร่างผ่านการเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP จากวัสดุธรรมชาติแบบผสมผสานวัสดุ ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP จำนวน 5 แบบ

5. การถ่ายทอดเทคโนโลยี แบบเฉพาะทางให้กับกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านการออกแบบ และด้านทักษะการผลิตให้กับกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่ม

6. สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ที่ได้รับการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP ในด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ผลิต ผู้บริโภคหรือผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการในแต่ละด้าน

การสำรวจทักษะ ความสามารถ การวิเคราะห์ ข้อดี ข้อบกพร่องของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสามารถสรุปในภาพรวมได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อดีของผลิตภัณฑ์ ของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋าท่งตำบลบ้านแห

1. ใช้วัสดุธรรมชาติ ที่มีในท้องถิ่น หรือจังหวัดใกล้เคียงสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุธรรมชาติได้

2. ผลิตภัณฑ์กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง มีความหลากหลายสามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายประเภท ประเภทของใช้ในชีวิตประจำวัน ของตกแต่งบ้าน และเครื่องประดับตกแต่งร่างกาย

3. สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ เป็นรายได้หลัก รายได้เสริมให้กับครอบครัวและชุมชน หลังจากทำอาชีพเกษตรกรรม และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สามารถทำให้เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้น

4. ผลិតภัณฑ์ของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง เกิดจากภูมิปัญญาของมนุษย์ ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีเอกลักษณ์ มีทักษะเฉพาะมีประโยชน์ใช้สอยมีความสวยงาม และสามารถใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน

5. ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ สามารถสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนในจังหวัดอ่างทอง เป็นที่รู้จักภายในประเทศและต่างประเทศ

ผลการวิเคราะห์ข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และ กลุ่มสตรีกระเป๋านึ่งตำบลบ้านแห

1. ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองเคยทำมาอย่างไรก็ตามมาเรื่อยๆ ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง

2. ผลิตภัณฑ์กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ส่วนใหญ่ทำตามที่ถูกคำสั่งทำ ลูกค้าเป็นผู้กำหนดราคา ทำให้กลุ่ม OTOP มีผลกำไรต่ำมากเพราะกลัวจะไม่มียานทำ สินค้าที่ถูกคำสั่งผลิตบางรายการไม่กำไรเลยเพราะต้นทุนการผลิตสูง มีผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นไปตามที่ถูกคำสั่งกำหนด

3. ผลิตภัณฑ์กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง มีผลิตภัณฑ์เหมือนกับผลิตภัณฑ์ OTOP จังหวัดอื่นๆ วัสดุเหมือนกัน รูปแบบไม่มีความแตกต่าง ทำให้มีราคาในการจำหน่ายไม่สูงเพราะลูกค้าสามารถเลือกสินค้าและต่อรองราคาได้

4. ผลิตภัณฑ์กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ขาดการรวมตัวกลุ่มในการผลิตสินค้า ขาดการผสมผสานวัสดุของแต่ละกลุ่ม OTOP เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่มีจุดเด่น ไม่มีจุดขาย ขาดเอกลักษณ์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ในกลุ่ม OTOP

การวิเคราะห์ปัญหา ข้อดี ข้อบกพร่อง ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และ กลุ่มสตรีกระเป๋านึ่ง ตำบลบ้านแห โดยการสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชาติ เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP โดยมีข้อมูลดังนี้

1. ค้นหาความโดดเด่นของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่ม เพื่อร่วมมือกันผลิตสินค้าใหม่ๆ จากวัฒนธรรมชาติที่มีอยู่มาผสมผสานร่วมกัน ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP วัฒนธรรมชาติที่โดดเด่น มี การจักสานไม้ไผ่ การจักสานผักตบชวา การทอผ้าขาวม้า และการทำผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP

2. กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่ม ร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วม ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป การใช้วัสดุธรรมชาติผสมผสาน การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP และการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋ากลุ่ม OTOP

3. กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ส่วนใหญ่ไม่ค่อยยอมรับในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเปลี่ยนแปลงโดยมีข้ออ้างว่าทำไม่เป็น ทำยาก ทำแล้วจะจำหน่ายได้หรือไม่ ผู้วิจัยต้องอธิบาย ทำความเข้าใจ โดยความพยายามให้มีการเปลี่ยนแปลงทีละเล็ก ทีละน้อย โดยการให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัด

อ่างทองยอมรับ มีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสร้างผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปให้กลุ่มได้เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อเกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลง

4. กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองขาดวัสดุอุปกรณ์ ไม่มีผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ ผู้วิจัยต้องสนับสนุนในส่วนที่ขาดเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋า

5. กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ขาดการสนับสนุนของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน เข้ามาพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในด้านการผสมผสานวัสดุของแต่ละกลุ่ม OTOP การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และด้านการตลาด ผลิตผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภค หาดตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าให้กับกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วมของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองจำนวน 4 กลุ่ม มีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1 คือ นายนพดล นวลล่อ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังผสมผสานวัสดุธรรมชาติ มีประสบการณ์ในการทำผลิตภัณฑ์กระเป๋า 25 ปี ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2 คือ นายขวัญชัย สุธุขเมฆ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ด้านการผลิต และด้านการสอนการทำกระเป๋า มีประสบการณ์ในด้านการสอนและการทำกระเป๋า 35 ปี ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 3 คือ นายก้องนรา เสงี่ยมศักดิ์ เป็นเจ้าของกิจการโรงงานผลิตกระเป๋าหนังมีประสบการณ์ในการผลิตกระเป๋า 20 ปี

ภาพที่ 4.5 คุณนพดล นิลล่อ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ
ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังผสมผสานวัสดุธรรมชาติ
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.6 คุณขวัญไชย สุสุขเมฆ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ
ด้านการผลิตและด้านการสอนการทำกระเป๋า
ที่มา : รัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.7 คุณก้องนรา เสี่ยมศักดิ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง
เจ้าของโรงงานผลิตกระเป๋าหนัง
ที่มา : รัชชัย เทียนประทีป

ผู้วิจัยได้พบกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนัง ตำบลบ้านแห เพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติของกลุ่มวัสดุธรรมชาติประกอบด้วยจักสานไม้ไผ่ จักสานผักตบชวา ผ้าขาวม้า และกลุ่มผู้ผลิตกระเป่าหนัง ผู้วิจัยได้นำวัสดุธรรมชาติไปพบผู้เชี่ยวชาญ พุดคุยสนทนา สัมภาษณ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญมีส่วนร่วมในการออกแบบ การผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติ ไม้ไผ่ ผักตบชวา ผ้าขาวม้า เพื่อการออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป่าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ และสรุปผลไปสู่การออกแบบ การผลิตผลิตภัณฑ์กระเป่า มีผลสรุปดังต่อไปนี้

1. ควรมีการผสมผสานวัสดุธรรมชาติอย่างน้อย 2 ชนิด โดยการผสมผสานวัสดุธรรมชาติหลักจำนวนหรือปริมาณที่มากกว่า วัสดุรอง หรือผสมผสานวัสดุธรรมชาติ 3 ชนิด โดยให้กลุ่มสตรีกระเป่าหนังตำบลบ้านแหมีส่วนร่วมในการตัดเย็บผลิตภัณฑ์กระเป่า
2. ควรใช้หนังสัตว์ฟอกโครมสีน้ำตาลเข้ามาผสมผสานวัสดุธรรมชาติ โดยใช้หนังให้มีปริมาณน้อยที่สุด เข้ามาประกอบเพื่อการตกแต่ง
3. ควรทำกระเป่าสำหรับสุขภาพสตรีวัยทำงานที่มีรูปทรงใกล้เคียงกับผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่ม OTOP ทำเพราะจะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงจากการผสมผสานวัสดุ การออกแบบ และการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป่า
4. สีที่ใช้ในตัวผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ ผักตบชวาใช้สีธรรมชาติ เครื่องจักสานไม้ไผ่ใช้โทนสีร้อน สีของผ้าขาวม้าใช้โทนสีร้อน หรืออาจนำเศษวัสดุธรรมชาติที่ไม่ได้ใช้นำมาประยุกต์เพื่อการตกแต่งที่สวยงาม
5. การออกแบบการผลิต ควรคำนึงถึง การออกแบบที่เรียบง่ายดูหรูหรา มีความสวยงาม การผลิตควรคำนึงถึงการผสมผสานวัสดุการติดการประกอบชิ้นส่วนต่างๆ และการเย็บด้วยจักรอุตสาหกรรม
6. โครงสร้างภายในของผลิตภัณฑ์กระเป่า ควรใช้วัสดุผ้าขาวม้า ภายในควรออกแบบให้มีประโยชน์ใช้สอยมีที่ใส่สิ่งของที่ปลอดภัยโดยมีซิปด้านใน และมีช่องใส่สิ่งของ โทรศัพท์มือถือ
7. ควรมีการนำเสนอขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป่าจากวัสดุธรรมชาติ แบบการบูรณาการผสมผสานวัสดุธรรมชาติให้มีลำดับขั้นตอนการออกแบบ การผลิต เพื่อประโยชน์ต่อผู้สนใจ หรือผู้ผลิต มรุมชนต่างๆ ที่สนใจการผสมผสาน วัสดุธรรมชาติประเภทอื่นๆ
8. ควรมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีเฉพาะทางให้กับกลุ่ม OTOP ที่สนใจในการเรียนรู้ การทำผลิตภัณฑ์กระเป่าจากวัสดุธรรมชาติผสมผสานกัน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไปในอนาคต

เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบ การออกแบบและการพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป่าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ที่จำเป็นมีดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ทำเครื่องจักสานไม้ไผ่มีดังนี้ คือ มีดโต้ มีดตอก เลื่อยลันดา เลื่อยรอก เหล็กหมาด เครื่องชักเสียด ค้อนหงอน กรรไกร ค้อนเหล็ก คีมปลายแหลม มีด กรรไกร ไม้บรรทัด สายวัด กระบอกหรือขวดฉีดน้ำ กาวลาเท็กซ์ และแลตเตอร์เงา

เครื่องมือที่ใช้ทำเครื่องจักสานผักตบชวามีดังนี้ คือ หนุ่นไม้ เครื่องรีด ค้อนหัวเหล็ก คีม ปลายแหลม มีด กรรไกร ไม้บรรทัด สายวัด กระบอกหรือขวดฉีดน้ำ กาวลาเท็กซ์ และแลคเกอร์เงา

เครื่องมือที่ใช้ทอผ้าขาวม้า มีดังนี้ เครื่องทอผ้า

วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ทำเครื่องจักสานไม้ไผ่มีดังนี้ ไม้ไผ่สีสุก ไม้ไผ่ขาวนวล หวายหอม สีย้อม ตอก เกลือ กางลาเท็กซ์ กาวยาง กาวร้อน วานิช น้ำมันสน ลวด และยางรัดของ

เครื่องมือเครื่องจักรวัสดุ-อุปกรณ์ ที่ใช้ทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนังประกอบด้วย จักรอุตสาหกรรม เครื่องเย็บหนังหรือเครื่องปักหนัง แผ่นรองตัด วงเวียน คัทเตอร์ แปรงทากาว พู่ตเหล็ก กรรไกรตัดหนัง ค้อนเหล็ก กระดาษเทาขาว หนังแท้ ฝาซบใน กาวนอก เทปกาว ด้าย อะไหล่อุปกรณ์ ซิป หัวเข็มขัด และตัวเลื่อนห่วงสำหรับสายกระเป๋า

ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลจากกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่มและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ข้อสรุปในการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋า จากวัสดุเครื่องจักสานไม้ไผ่ เครื่องจักสานผักตบชวา และผ้าขาวม้า จำนวน 5 แบบ โดยการผสมผสานวัสดุ โดยมีวัสดุหลัก จำนวน 80% และวัสดุรองหรือวัสดุอื่นๆที่ใช้ร่วมด้วย 20% โดยการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจำนวน 5 แบบ ที่มีรูปทรงที่แตกต่างกันตามวัสดุธรรมชาติของกลุ่มOTOP ในจังหวัดอ่างทอง

2.ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 1

ใช้วัสดุของกลุ่มOTOP กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กับ กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน สรุปข้อที่เป็นประเด็นสำคัญของกลุ่ม OTOP และผู้เชี่ยวชาญแนะนำเพื่อการนำไปสู่การออกแบบและการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 1 ดังนี้

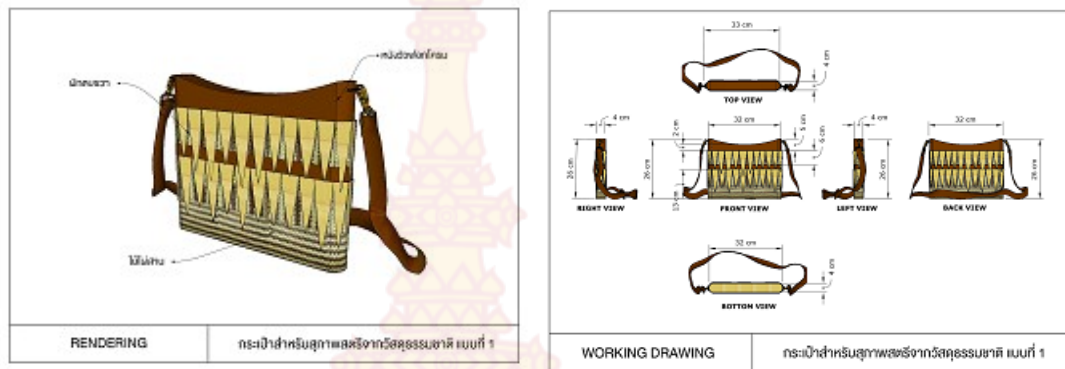
1. ใช้วัสดุเครื่องจักสานไม้ไผ่เป็นวัสดุหลัก 80% ใช้เศษวัสดุจากผักตบชวามผสมผสานกับวัสดุอื่นๆ 20%
2. ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีที่สามารถใช้ได้ 2 แบบ คือใช้สำหรับการสะพาย และใช้สำหรับการหนีบสามารถถอดสายสะพายเก็บได้ เหมาะสำหรับสุภาพสตรีวัยทำงาน
3. การสานเครื่องไม้ไผ่สานแบบละเอียด มีการย้อมสีเส้นสานไม้ไผ่เล็กน้อย มีความหนาเล็กน้อย
4. ใช้วัสดุหนังแท้สีน้ำตาล ที่ ปิด-เปิดเป็นแบบซิป ซบในกระเป๋าด้านในใช้ผ้าขาวม้าทำซบใน
5. การผลิต ประกอบรูปทรงแบบการใช้จักรอุตสาหกรรมเย็บซบในด้านในมีที่ใส่โทรศัพท์มือถือและใส่สิ่งของอื่นๆ

ภาพที่ 4.8 Idea Sketch ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 1
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.9 Idea Development ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 1
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

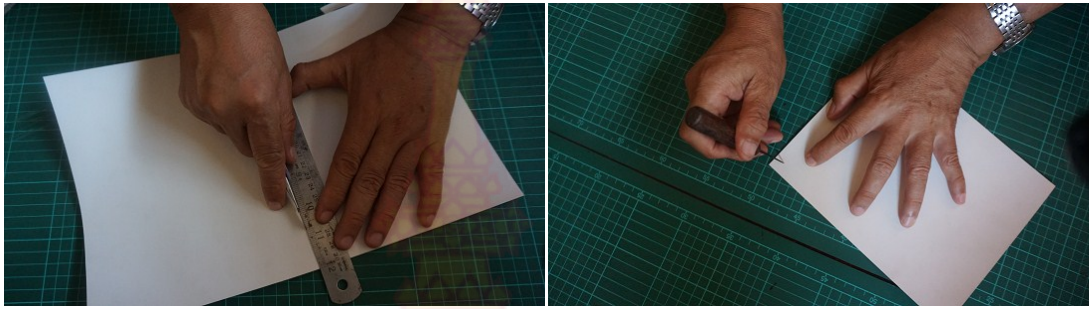
ภาพที่ 4.10 Working drawing ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 1
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

สรุป ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 1 โครงการออกแบบร่างจำนวน 6 แบบ คัดเลือกแบบร่างมาพัฒนารูแบบ จำนวน 3 แบบ คัดเลือกแบบร่างที่ได้พัฒนาแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านทำการคัดเลือก โดยการสนทนา สัมภาษณ์ สรุปผลโดยผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญ ได้ทำการคัดเลือกรูปแบบที่ 3 มาทำการเขียนแบบเพื่อการผลิตโดยมีขนาดกว้าง 32 × ยาว 4 × สูง 26 เซนติเมตร

ขั้นตอนในการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 1

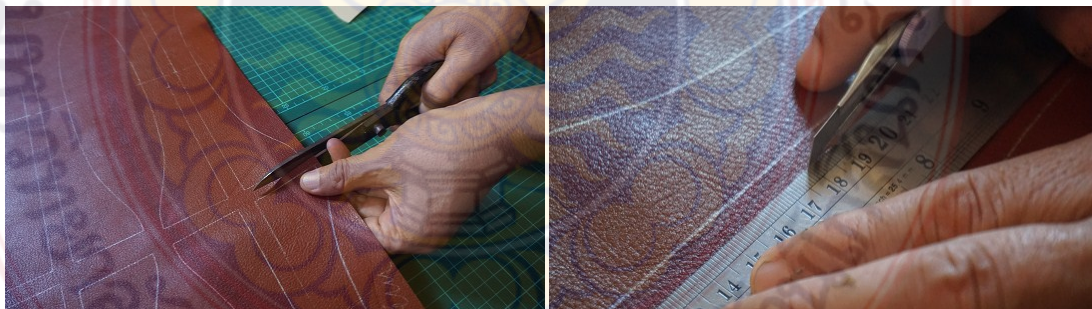
ภาพที่ 4.11 วัดขนาดเส้นรอบวงของเครื่องจักสานไม้ไผ่แบบที่ 1
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.12 การตัดแพทเทรินของกระเป๋าแบบที่ 1
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.13 การวาดหนัง และการวาดซิปในของกระเป๋า แบบที่ 1
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.14 การตัดหนังด้วยกรรไกร และการตัดหนังด้วยคัทเตอร์กระเป๋าแบบที่ 1
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.15 การเย็บหนังหรือการปกหนัง ชิ้นส่วนต่างๆ กระเป๋าแบบที่ 1
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.16 การตากาว การประกอบชิ้นส่วนตกแต่ง กระเป๋าแบบที่ 1
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.17 การเย็บชิ้นส่วน การประกอบรูปทรง กระเป๋าแบบที่ 1
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.18 การตกแต่งกระเป๋า การตัดด้าย การเข็ดกาว กระเป๋าแบบที่ 1
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.19 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 1
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

3.ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 2

ใช้วัสดุของกลุ่ม OTOP กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กับกลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ ผ้าขาวม้า สรุปลข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญของกลุ่ม OTOP และผู้เชี่ยวชาญแนะนำ เพื่อการนำไปสู่การออกแบบและการผลิต ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 2 ดังนี้

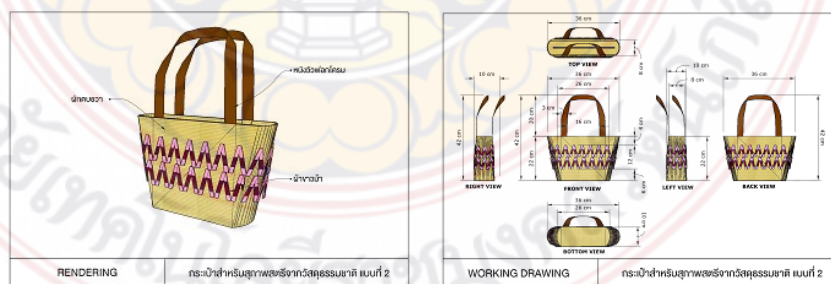
1. ใช้วัสดุเครื่องจักสานผักตบชวาเป็นวัสดุหลัก 80% ใช้ผ้าขาวม้าผสมผสานวัสดุอื่นๆ 20%
2. ออกแบบเป็นกระเป๋าถือสำหรับสุภาพสตรีมีสายจำนวน 2 เส้นด้านหน้าและด้านหลัง
3. การสานผักตบชวาใช้การสานแบบละเอียดด้านบนกับด้านล่าง ตรงกลางสานแบบหยาบๆ
4. ใช้วัสดุหนังแท้สีน้ำตาล ตกแต่งด้วยผ้าขาวม้าเป็นเส้นสลับพื้นปลา ชับในภายในกระเป๋า ทำด้วยผ้าขาวม้า ที่ปิด-เปิดด้านบนทำเป็นซิปล เพื่อความปลอดภัย
5. การผลิต ประกอบรูปทรงแบบการใช้จักรอุตสาหกรรมโครงสร้างภายในกระเป๋า ชับใน ทำเป็นซิปลด้านหนึ่ง และทำเป็นช่องสำหรับใส่สิ่งของ ใส่โทรศัพท์มือถืออีกด้านหนึ่ง

ภาพที่ 4.20 Idea Sketch ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 2
 ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.21 Idea Development ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 2
 ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

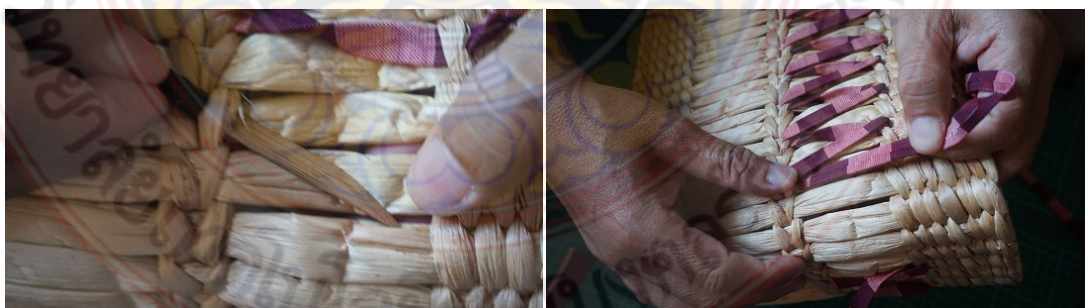
ภาพที่ 4.22 Working drawing ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 2
 ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

สรุป ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 2 โดยการออกแบบร่างจำนวน 6 แบบ คัดเลือกแบบร่างนำมาพัฒนารูปแบบจำนวน 3 แบบ คัดเลือกแบบร่างที่ได้พัฒนาแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ทำการคัดเลือกโดยการสนทนา สัมภาษณ์ สรุปผลโดยผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการคัดเลือกรูปแบบที่ 3 มาทำการเขียนแบบเพื่อการผลิต โดยมีขนาดกว้าง 36 X ยาว 10 X สูง 22 เซนติเมตร

ขั้นตอนในการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 2

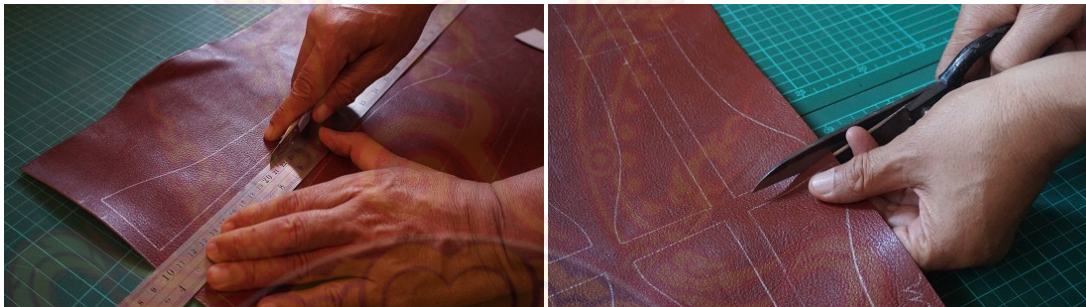
ภาพที่ 4.23 การวัดขนาด เส้นรอบวง ความสูง ความกว้าง ความยาว ของ เครื่องจักสานผักตบชวา แบบที่ 2
ที่มา : รัชชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.24 การตัดแพทเทริน ด้วยกระดาดเขาขาว กระเป๋าแบบที่ 2
ที่มา : รัชชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.25 การวาดหนัง และการวาดซ้ำใน การตัดซ้ำใน กระเป๋าแบบที่ 2
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.26 การตัดหนังด้วยกรรไกร และการตัดหนังด้วยคัทเตอร์ กระเป๋าแบบที่ 2
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.27 การเย็บหนังหรือการปักหนัง ชิ้นส่วนต่างๆ ของกระเป๋าแบบที่ 2
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.28 การทากาว การประกอบชิ้นส่วนต่างๆ กระเป๋าแบบที่ 2
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.29 การเย็บชิ้นส่วน การประกอบรูปทรง กระเป๋าแบบที่ 2
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.30 การตกแต่งกระเป๋า การขีดรอยปากกาวาดหนัง การขีดคิ้ว กระเป๋าแบบที่ 2
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.31 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 2
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

4.ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 3

ใช้วัสดุของกลุ่ม OTOP กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์เป็นผ้าขาวม้า กับกลุ่มจักสานผักตบชวา บ้านบางตาแผ่นดิน สรุปข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญของกลุ่มOTOP และผู้เชี่ยวชาญแนะนำ เพื่อนไปสู่การออกแบบและการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 3

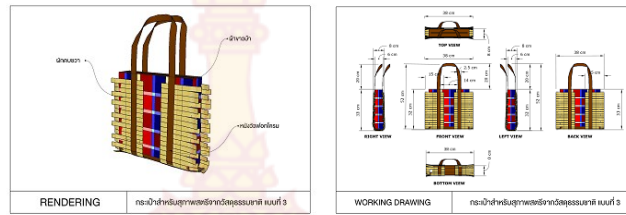
1. ใช้วัสดุผ้าขาวม้าเป็นวัสดุหลัก 80% ใช้เครื่องจักสานผักตบชวาผสมผสานกับวัสดุอื่นๆ 20%
2. ออกแบบเป็นกระเป๋าสะพายสำหรับสุภาพสตรีเพราะมีความหนาไม่มาก สามารถใช้สะพายได้ มีสายกระเป๋าจำนวน 2 สาย ด้านหน้ากับด้านหลัง
3. ใช้ผ้าขาวม้ารีดด้วยผ้าขาว โทนผ้าขาวม้าใช้สีโทนร้อนใช้ผักตบชวาสำหรับการตกแต่งโดยการรีดลำต้นผักตบชวาให้แบนเรียบใช้หนังแท้เป็นตัวประสานเย็บติดกับตัวกระเป๋า
4. ใช้วัสดุหนังแท้สีน้ำตาล ตกแต่งด้วยลำต้นผักตบชวารีดให้แบนเรียบ ซิปในภายในกระเป๋า ทำด้วยผ้าขาวม้า ด้านปากกระเป๋าด้านบนทำที่ปิด-เปิดด้วยซิป เพื่อความปลอดภัย
5. การผลิต เป็นกระเป๋าที่มียี่ดข้าง 2 ชั้นด้านซ้ายขวาประกอบรูปทรง โดยการใช้อักรูทสาหกรรมเย็บ ลักษณะของกระเป๋าจะมีลักษณะทรงนึ่งม รูปทรงสี่เหลี่ยม เหมาะสำหรับสุภาพสตรีใช้งานโดยการสะพายกระเป๋า

ภาพที่ 4.32 Idea Sketch ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 3
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.33 Idea Development ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 3
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.34 Working drawing ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 3
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

สรุป ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 3 โดยการออกแบบร่าง 6 แบบ คัดเลือกแบบร่างมาพัฒนารูปแบบ จำนวน 3 แบบ คัดเลือกแบบร่างที่ได้รับการพัฒนาแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านทำการคัดเลือก โดยการสนทนา สัมภาษณ์ สรุปผลโดยผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการคัดเลือกรูปแบบที่ 3 มาทำการเขียนแบบเพื่อการผลิตโดยมีขนาดกว้าง 38X ยาว 8 X สูง 32 เซนติเมตร

ขั้นตอนในการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 3

ภาพที่ 4.35 การตัดแพทเทิร์น ด้วยกระดาษเทาขาว กระเป๋าแบบที่ 3
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.36 การวาดหนัง การตัดหนังด้วยคัทเตอร์ - กรรไกร กระเป๋าแบบที่ 3
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.37 การรวดซัปโน การตัดซัปโนจากวัสดุผ้าขาวม้า กระเป๋าแบบที่ 3
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.38 การเจียนหนังหรือการลอกหนัง ชิ้นส่วนต่างๆ ของกระเป๋าแบบที่ 3
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.39 การทากาว การประกอบชิ้นส่วนต่างๆ ของกระเป๋าแบบที่ 3
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.40 การเย็บชิ้นส่วนต่างๆของกระเป๋า และการเย็บประกอบรูปทรง ของกระเป๋าแบบที่ 3
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.41 การตกแต่งกระเป๋ากการตัดด้ายการเช็ดรอยปากกาวาดหนัง การเช็ดรอยกาวกระเป๋าแบบที่ 3
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.42 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุขภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 3
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

5.ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 4

ใช้วัสดุของกลุ่ม OTOP กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กับ กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์เป็นผ้าขาวม้า วัสดุข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญของกลุ่มOTOPและผู้เชี่ยวชาญแนะนำ เพื่อนำไปสู่การออกแบบและการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 4

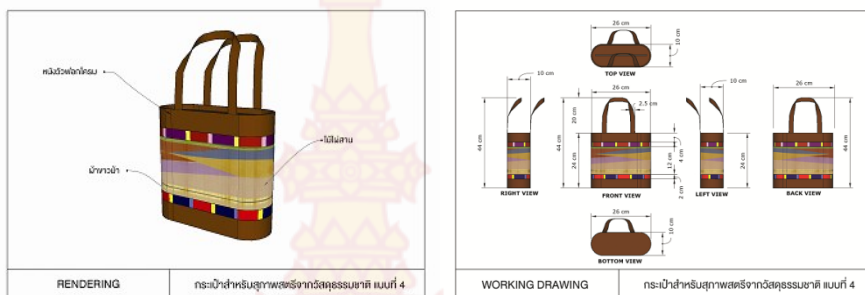
1. ใช้เครื่องจักสานไม้ไผ่เป็นวัสดุหลัก 80 % ใช้ผ้าขาวม้าผสมผสานวัสดุอื่นๆ 20%
2. ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีที่มีการใช้งานโดยการถือ มีสายกระเป๋า 2 สายด้านหน้ากับด้านหลัง
3. การสานเครื่องจักสานไม้ไผ่สานแบบละเอียดมาก มีการย้อมสีที่ตอกไม้ไผ่ ลวดลายที่สานเป็นลวดลายน้ำไหล การสานใช้การสานจากหุ่นไม้ที่มีเส้นรอบวงเป็นตัวกระเป๋า
4. ใช้วัสดุหนังแท้สีน้ำตาล ใช้ผ้าขาวม้าสำหรับการตกแต่งด้านบนกับด้านล่าง โดยการใช้หนังเชื่อมประสานวัสดุธรรมชาติ
5. การผลิต ลักษณะของกระเป๋ามียึดข้างแบบในตัวมีลักษณะโค้งมนเป็นรูปวงรี ด้านล่างกระเป๋าใช้หนังโดยมีหนังยึดกับตัวกระเป๋า การประกอบรูปทรงด้านล่างของกระเป๋ากับด้านปากกระเป๋าเหมือนกัน แตกต่างกันที่ปากของกระเป๋าด้านบนมีซิปปเพื่อการ ปิด-เปิด และใช้จักรอุตสาหกรรมเย็บประกอบรูปทรง

ภาพที่ 4.43 Idea Sketch ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 4
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

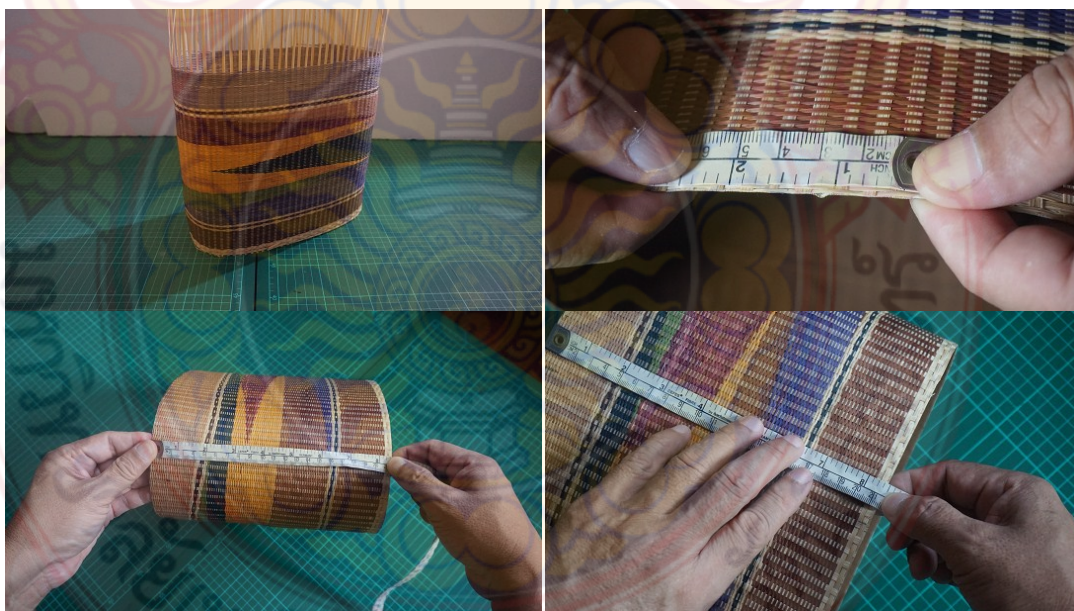
ภาพที่ 4.44 Idea Development ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 4
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

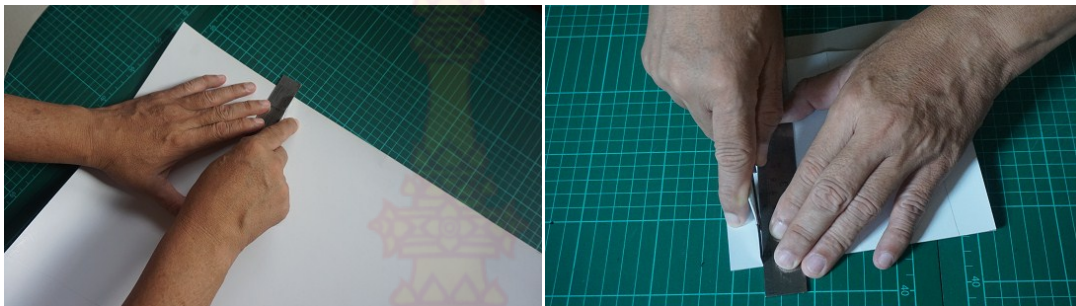
ภาพที่ 4.45 Working drawing ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 4
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

สรุป ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 4 โดยการออกแบบร่างจำนวน 6 แบบ คัดเลือกแบบร่างมาพัฒนารูปแบบจำนวน 3 แบบ คัดเลือกแบบร่างที่ได้พัฒนาแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ทำการคัดเลือก โดยการสนทนา สัมภาษณ์ สรุปผลโดยผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการคัดเลือกรูปแบบที่ 3 มาทำการเขียนแบบเพื่อการผลิต โดยมีขนาดกว้าง 26X ยาว 10 X สูง 24 เซนติเมตร

ขั้นตอนในการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋า สำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 4

ภาพที่ 4.46 การวัดขนาด เครื่องจักสานไม้ไผ่เพื่อใช้ทำตัวผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 4
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.47 การตัดแพทเทรินกระเป๋า ด้วยกระดาษเทาขาว กระเป๋าแบบที่ 4
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.48 การวาดหนัง การตัดหนังด้วยกรรไกร - คัทเตอร์ กระเป๋าแบบที่ 4
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.49 การวาดซับใน การตัดซับในจากวัสดุผ้าขาวม้า กระเป๋าแบบที่ 4
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.50 การเจียนหนังหรือการปกหนัง ชิ้นส่วนต่างๆ ของกระเป๋าแบบที่ 4
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.51 การทากาว การประกอบชิ้นส่วนต่างๆของกระเป๋าแบบที่ 4
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.52 การเย็บชิ้นส่วนต่างๆของกระเป๋าและการเย็บประกอบรูปทรงของกระเป๋าแบบที่ 4
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.53 การตกแต่งกระเป๋ากัดตัดด้วย การเข้ตรอยปากกาวาดหนึ่งการเข้ตรอยกาวของกระเป๋าแบบที่ 4
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.54 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 4
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

6.ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 5

ใช้วัสดุของกลุ่ม OTOP กลุ่มสานศิลปบางเจ้าฉ่า กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์เป็นผ้าขาวม้า และกลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน สรุปข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญของกลุ่ม OTOP และผู้เชี่ยวชาญแนะนำ เพื่อนำไปสู่การออกแบบและการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 5(แตกต่างกับรูปแบบที่ 4 ใช้วัสดุผักตบชวาทกแต่งผลิตภัณฑ์กระเป๋าพร้อมกับผ้าขาวม้า)

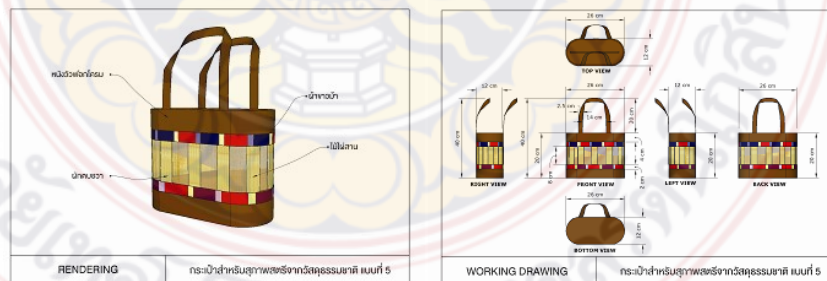
1. ใช้เครื่องจักสานไม้ไผ่เป็นวัสดุหลัก 60 % ใช้ผ้าขาวม้าและใช้ผักตบชวา 20%
2. ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีที่มีการใช้งานโดยการถือ มีสายกระเป๋า 2 สายด้านหน้ากับด้านหลัง
3. การสานเครื่องจักสานไม้ไผ่สานแบบละเอียดมาก มีการย้อมสีที่ตอกไม้ไผ่ ลวดลายที่สานเป็นลวดลายน้ำไหล การสานใช้การสานจากหุ่นไม้ที่มีเส้นรอบวงเป็นตัวกระเป๋า
4. ใช้วัสดุหนังแท้สีน้ำตาล ใช้ผ้าขาวม้าและผักตบชวาสำหรับการตกแต่งด้านบนกับด้านล่าง โดยการใช้หนังเชื่อมประสานกับวัสดุธรรมชาติ
5. การผลิต ลักษณะของกระเป๋ามียึดข้างแบบในตัวมีลักษณะโค้งมนเป็นรูปวงรี ด้านกันกระเป๋าใช้หนังโดยมีหนังยึดกับตัวกระเป๋า การประกอบรูปทรงด้านล่างของกระเป๋ากับด้านปากกระเป๋าเหมือนกัน แตกต่างกันที่ปากของกระเป๋าด้านบนมีซิปปเพื่อการ ปิด-เปิด และใช้จักรอุตสาหกรรมเย็บประกอบรูปทรง

ภาพที่ 4.55 Idea Sketch ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 5
 ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.56 Idea Development ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 5
 ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.57 Working drawing ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 5
 ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

สรุป ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 4 โดยการออกแบบร่างจำนวน 6 แบบ คัดเลือกแบบร่างมาพัฒนารูปแบบจำนวน 3 แบบ คัดเลือกแบบร่างที่ได้พัฒนาแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ทำการคัดเลือก โดยการสนทนา สัมภาษณ์ สรุปผลโดยผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการคัดเลือกรูปแบบที่ 3 มาทำการเขียนแบบเพื่อการผลิต โดยมีขนาดกว้าง 26 ยาว 12 X สูง 20 เซนติเมตร(มีความแตกต่างกับรูปแบบที่ 4 โดยการใช้ วัสดุผักตบชวาตกแต่งผลิตภัณฑ์กระเป๋าพร้อมกับผ้าขาวม้า)

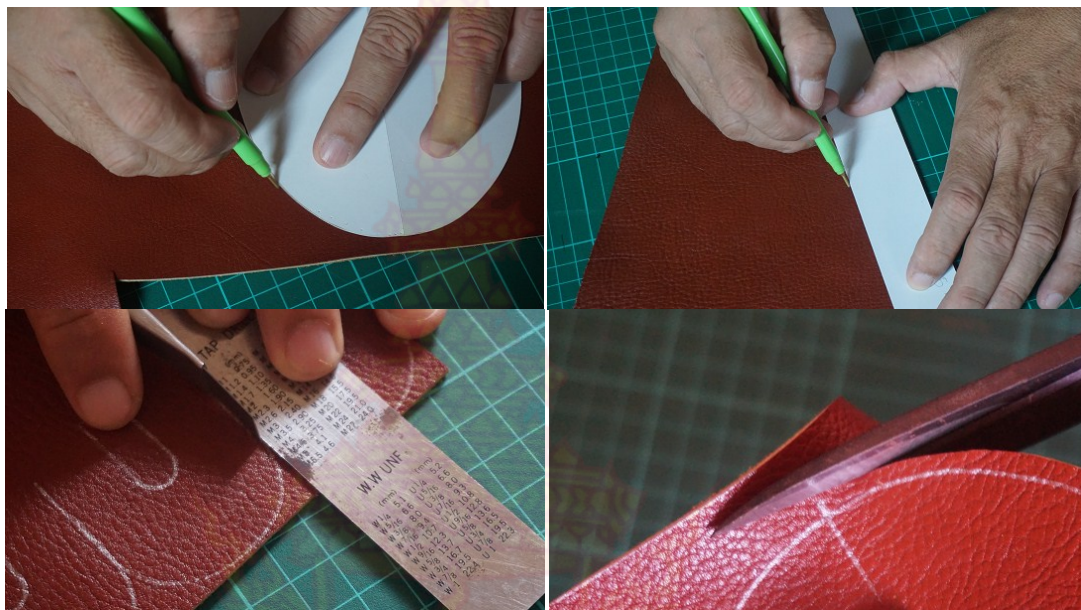
ขั้นตอนในการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋า สำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 5

ภาพที่ 4.58 การวัดขนาด เครื่องจักสานไม้ไผ่เพื่อใช้ทำตัวผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 5
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.59 การตัดแพทเทิร์นกระเป๋า ด้วยกระดาษเทาขาว กระเป๋าแบบที่ 5
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.60 การวาดหนัง การตัดหนังด้วยกรรไกร - คัทเตอร์ กระเป๋าแบบที่ 5
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.61 การวาดซับใน การตัดซับในจากวัสดุผ้าขาวม้า กระเป๋าแบบที่ 5
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.62 การเขียนหนังหรือการลอกหนัง ชิ้นส่วนต่างๆ ของกระเป๋าแบบที่ 4
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.63 การทากาว การประกอบชิ้นส่วนต่างๆตกแต่งด้วยผ้าขาวม้าและผักตบชวากระเป่าแบบที่ 5
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.64 การเย็บชิ้นส่วนต่างๆของกระเป่า และการเย็บประกอบรูปทรงของกระเป่าแบบที่ 5
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.65 การตกแต่งกระเป๋าการตัดด้าย การเข็ตรอยปากกาวาดหนัง การเข็ตรอยกาว กระเป๋าแบบที่ 5
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.66 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 5
ที่มา: ธวัชชัย เทียนประทีป

ภาพที่ 4.67 แบบสำเร็จผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ จำนวน 5 แบบ
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

7. การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน

การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน ด้านความรู้และทักษะด้านการออกแบบ ด้านการผลิต เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดอ่างทอง จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋าทรงตำบลด่านแท โดยมหาวิทยาลัยคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธวัชชัย เทียนประทีป และอาจารย์ธวัชชัย เทียงสัตย์ เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีแบบไม่เป็นทางการโดยในช่วงแรกถ่ายทอดให้กับกลุ่ม OTOP เป็นรายกลุ่ม ช่วงที่สองแนะนำเทคนิคเฉพาะทางเป็นรายบุคคล

ภาพที่ 4.68 การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านความรู้ ทักษะด้านการออกแบบ ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าทรงจากวัสดุธรรมชาติ
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

การถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านความรู้ ทักษะ ด้านการออกแบบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ วัสดุธรรมชาติ เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋า สำหรับกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า ได้ให้คำแนะนำการสานเครื่องจักสานไม้ไผ่ เส้นสานควรขนานกันโดยตลอดตั้งแต่ด้านบนสู่ด้านล่าง จุดเริ่มต้น จุดสิ้นสุด ควรมีการทากาวหรือติดกระดาษกาวเพื่อไม่ให้เกิดการเสียหายคือการหลุด การรื้อของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานก่อนที่จะนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดินได้ให้คำแนะนำการสานควรสานให้มีความสม่ำเสมอในการจักสานดึงน้ำหนักมือให้เท่าๆกัน ควรมีการย้อมสีผลิตภัณฑ์ผักตบชวาเพื่อให้เกิดความสวยงาม ด้านปากกระเป๋าควรสานให้มีความบางหรือใช้ผักตบชวาแบบซีก เพื่อการประกอบกระเป๋ายึดกันเมื่อทำเป็นกระเป๋าจะได้ทำได้ง่าย และควรมีการสานรูปทรงกระเป๋าแบบอื่นๆด้วย กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ได้ให้คำแนะนำ ควรมีลวดลายในการทอผ้าที่แปลกใหม่ การย้อมสีผ้าขาวม้าควรมีความหลากหลาย ควรมีสีธรรมชาติ โทนสีร้อน โทนสีเย็น

ผสมผสานกันสีของผ้าขาวม้าเพื่อสร้างความโดดเด่น ผ้าขาวม้าที่นำมาใช้ทำผลิตภัณฑ์กระเป๋าควรมีการวางลวดลายที่ตรงกันด้านซ้ายด้านขวา กลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแห ได้ให้คำแนะนำ การออกแบบกระเป๋าจากวัสดุธรรมชาติ การผสมผสานวัสดุธรรมชาติที่มีในจังหวัดอ่างทอง กระบวนการผลิต การตัดเย็บ ความประณีต ในการทำผลิตภัณฑ์กระเป๋า

ภาพที่ 4.69 ผลงานของกลุ่มกระเป๋าสตรีตำบลบ้านแหหลังจากได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากผ้าขาวม้า
ที่มา : ธวัชชัย เทียนประทีป

ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับกลุ่ม OTOP ของจังหวัดอ่างทอง

1. กลุ่ม OTOP ของจังหวัดอ่างทอง ไม่ค่อยให้ความสำคัญของการฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเท่าที่ควร
2. ผู้เข้ารับการอบรมมีเวลาว่างไม่ค่อยตรงกัน เนื่องจากการประกอบอาชีพหลักคือเกษตรกรรม ต้องใช้วิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปที่บ้านสมาชิก ใช้การพูดคุย แนะนำ อบรม และสอนเป็นรายบุคคลในบางครั้ง
3. กลุ่ม OTOP ของจังหวัดอ่างทองยังมีความคิดเดิมๆ ไม่ค่อยยอมรับการเปลี่ยนแปลงต้องใช้วิธีทำตัวอย่างของจริงมาให้ดูพร้อมทั้งอธิบาย สาธิต ขั้นตอนการผลิตให้เห็นจริง
4. กลุ่ม OTOP ของจังหวัดอ่างทอง ขาดแหล่งเงินทุนที่จะเป็นทุนในการซื้อวัสดุ-อุปกรณ์เครื่องมือในการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติ

8.ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาคำความคิดเห็น การออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง

ตารางที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้ผลิต	50	25.0
ผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์	150	75.0
รวม	200	100.0

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิต จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 และผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์ จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของผู้ตอบแบบสอบถามต่อความคิดเห็นการออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง

รายละเอียด	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. ด้านการผสมผสานวัสดุ			
1.1 ผลิตภัณฑ์มีการผสมผสานวัสดุมีความสวยงามเข้ากับรูปแบบกระเป๋า	4.55	.499	มากที่สุด
1.2 วัสดุที่ใช้ผลิตภัณฑ์มีความทนทานต่อการใช้งาน	4.08	.264	มาก
1.3 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 1 ใช้วัสดุไม้ไม่เป็นวัสดุหลัก ผักตบชวาเป็นวัสดุรอง	4.18	.381	มาก
1.4 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 2 ใช้วัสดุผักตบชวาเป็นวัสดุหลัก ผ้าขาวม้าเป็นวัสดุรอง	4.05	.208	มาก
1.5 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 3 ใช้วัสดุผ้าขาวม้าเป็นวัสดุหลัก ผักตบชวาเป็นวัสดุรอง	4.38	.485	มาก
1.6 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 4 ใช้วัสดุไม้ไม่เป็นวัสดุหลัก ผ้าขาวม้าเป็นวัสดุรอง	4.05	.218	มาก
1.7 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 5 ใช้การผสมผสานวัสดุไม้ ผ้าขาวม้าและผักตบชวา	4.19	.389	มาก
รวม	4.21	.269	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายละเอียด	\bar{X}	S.D.	แปลความ
2. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
2.1 ผลិតภัณฑ์มีรูปแบบการใช้งานที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค	4.40	.491	มาก
2.2 ผลิตภัณฑ์มีรูปร่าง รูปทรง มีประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสมกับการใช้งาน	4.42	.494	มาก
2.3 ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบภายในที่มีประโยชน์ใช้สอย และมีความปลอดภัย	4.06	.229	มาก
2.4 ผลิตภัณฑ์มีความสะดวกสบายในการใช้งาน	4.07	.247	มาก
2.5 ผลิตภัณฑ์มีการพัฒนารูปแบบมีความเหมาะสมต่อการใช้งานตรงกับความต้องการของผู้บริโภค	4.58	.496	มากที่สุด
รวม	4.30	.316	มาก
3. ด้านความสวยงาม			
3.1 รูปแบบผลิตภัณฑ์ออกแบบให้เหมาะสมตามสมัยนิยม	4.07	.256	มาก
3.2 ผลิตภัณฑ์มีการจัดวางวัสดุธรรมชาติที่มีความสวยงาม	4.63	.485	มากที่สุด
3.3 ผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้วัสดุหนังประกอบตกแต่งสวยงาม และมีความเหมาะสม	4.08	.272	มาก
3.4 ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบเหมาะสมกะทัดรัดสวยงาม	4.09	.280	มาก
3.5 ผลิตภัณฑ์มีการตกแต่งด้วยสี พื้นผิว วัสดุ มีความสวยงาม	4.46	.499	มาก
3.6 ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า มีความสวยงามในตัวผลิตภัณฑ์	4.48	.501	มาก
รวม	4.30	.299	มาก
4. ด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์			
4.1 ความพึงพอใจในการประยุกต์ใช้วัสดุธรรมชาติ ร่วมกับหนัง	4.07	.256	มาก
4.2 ความพึงพอใจในด้านความประณีตในการตัดเย็บ การผสมผสานวัสดุภายนอก-ภายในที่มีต่อผลิตภัณฑ์	4.50	.501	มากที่สุด
4.3 ความพึงพอใจในด้านคุณภาพของวัสดุที่นำมาผลิต เป็นผลิตภัณฑ์	4.06	.238	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายละเอียด	\bar{X}	S.D.	แปลความ
4.4 ความพึงพอใจในการประกอบรูปทรง การจัดวางวัสดุ ความสำเร็จของผลิตภัณฑ์	4.51	.501	มากที่สุด
4.5 ความพึงพอใจผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่ได้รับการพัฒนาแล้ว สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับชุมชน	4.65	.478	มากที่สุด
รวม	4.36	.317	มาก

จากตารางที่ 2 ความคิดเห็นต่อการออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกเป็นรายด้านพบว่า

1. ด้านการผสมผสานวัสดุมีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมากได้แก่ 1) วัสดุที่ใช้ผลิตภัณฑ์มีความทนทานต่อการใช้งาน 2) ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 1 ใช้วัสดุไม้ไผ่เป็นวัสดุหลัก ผักตบชวาเป็นวัสดุรอง 3) ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 2 ใช้วัสดุผักตบชวาเป็นวัสดุหลัก ผ้าขาวม้าเป็นวัสดุรอง 4) ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 3 ใช้วัสดุผ้าขาวม้าเป็นวัสดุหลัก ผักตบชวาเป็นวัสดุรอง 5) ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 4 ใช้วัสดุไม้ไผ่เป็นวัสดุหลัก ผ้าขาวม้าเป็นวัสดุรอง และ 6) ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 5 ใช้การผสมผสานวัสดุไม้ไผ่ ผ้าขาวม้าและผักตบชวา ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มีการผสมผสานวัสดุมีความสวยงามเข้ากับรูปแบบกระเป๋า

2. ด้านประโยชน์ใช้สอยมีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมากได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบการใช้งานที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค 2) ผลิตภัณฑ์มีรูปร่าง รูปทรง มีประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสมกับการใช้งาน 3) ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบภายในที่มีประโยชน์ใช้สอยและมีความปลอดภัย และ 4) ผลิตภัณฑ์มีความสะดวกสบายในการใช้งาน ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มีการพัฒนารูปแบบมีความเหมาะสมต่อการใช้งานตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

3. ด้านความสวยงามมีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมากได้แก่ 1) รูปแบบผลิตภัณฑ์ออกแบบให้เหมาะสมตามสมัยนิยม 2) ผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้วัสดุหนึ่งประกอบตกแต่งสวยงาม และมีความเหมาะสม 3) ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบเหมาะสมกะทัดรัดสวยงาม 4) ผลิตภัณฑ์มีการตกแต่งด้วยสี พื้นผิว วัสดุ มีความสวยงาม และ 5) ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่ามีความสวยงามในตัวผลิตภัณฑ์ ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มีการจัดวางวัสดุธรรมชาติที่มีความสวยงาม

4. ด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์มีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในด้านความประณีตในการตัดเย็บการผสมผสานวัสดุภายนอก-ภายในที่มีต่อผลิตภัณฑ์ 2) ความพึงพอใจในการประกอบ

รูปทรง การจัดวางวัสดุ ผลสำเร็จของผลิตภัณฑ์ และ 3) ความพึงพอใจผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่ได้รับการพัฒนาแล้ว สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับชุมชน ส่วนข้อที่มึ่ความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในการประยุกต์ใช้วัสดุธรรมชาติร่วมกับหนัง และ 2) ความพึงพอใจในด้านคุณภาพของวัสดุที่นำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองของผู้ผลิตและผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์

รายละเอียด	ผู้ผลิต n= 50		ผู้บริโภค n=150		t	sig
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการผสมผสานวัสดุ						
1.1 ผลิตภัณฑ์มีการผสมผสานวัสดุมีความสวยงามเข้ากับรูปแบบกระเป๋า	5.00	.000	4.40	.492	14.950	.000*
1.2 วัสดุที่ใช้ผลิตภัณฑ์มีความทนทานต่อการใช้งาน	4.30	.463	4.00	.000	4.583	.000*
1.3 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 1 ใช้วัสดุไม้ไผ่เป็นวัสดุหลัก ผักตบชวาเป็นวัสดุรอง	4.70	.463	4.00	.000	10.693	.000*
1.4 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 2 ใช้วัสดุผักตบชวาเป็นวัสดุหลัก ผ้าขาวม้าเป็นวัสดุรอง	4.18	.388	4.00	.000	3.280	.000*
1.5 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 3 ใช้วัสดุผ้าขาวม้าเป็นวัสดุหลัก ผักตบชวาเป็นวัสดุรอง	5.00	.000	4.17	.374	27.295	.000*
1.6 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 4 ใช้วัสดุไม้ไผ่เป็นวัสดุหลัก ผ้าขาวม้าเป็นวัสดุรอง	4.20	.404	4.00	.000	3.500	.000*
1.7 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 5 ใช้การผสมผสานวัสดุไม้ไผ่ ผ้าขาวม้า และผักตบชวา	4.74	.443	4.00	.000	11.809	.000*
รวม	4.59	.244	4.08	.109	14.229	.000*

ตารางที่ 3(ต่อ)

รายละเอียด	ผู้ผลิต n= 50		ผู้บริโภคร		t	sig
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
2. ด้านประโยชน์ใช้สอย						
2.1 ผลិតภัณท์มีรูปแบบการใช้งานที่หลากหลยสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคร	5.00	.000	4.20	.401	24.413	.000*
2.2 ผลิตภัณท์มีรูปร่าง รูปทรง มีประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสมกับการใช้งาน	5.00	.000	4.22	.416	22.984	.000*
2.3 ผลิตภัณท์มีรูปแบบภายในที่มีประโยชน์ใช้สอยและมีความปลอดภัย	4.22	.418	4.00	.000	3.718	.000*
2.4 ผลิตภัณท์มีความสะดวกสบายในการใช้งาน	4.26	.443	4.00	.000	4.149	.000*
2.5 ผลิตภัณท์มีการพัฒนารูปแบบมีความเหมาะสมต่อการใช้งานตรงกับความต้องการของผู้บริโภคร	5.00	.000	4.43	.497	13.959	.000*
รวม	4.70	.168	4.17	.234	17.232	.011*
3. ด้านความสวยงาม						
3.1 รูปแบบผลิตภัณท์ออกแบบให้เหมาะสมตามสมัยนิยม	4.28	.454	4.00	.000	4.365	.000*
3.2 ผลิตภัณท์มีการจัดวางวัสดุธรรมชาติที่มีความสวยงาม	5.00	.000	4.50	.502	12.207	.000*
3.3 ผลิตภัณท์ที่มีการใช้วัสดุหนังประกอบตกแต่งสวยงาม และมีความเหมาะสม	4.32	.471	4.00	.000	4.802	.000*
3.4 ผลิตภัณท์มีรูปแบบเหมาะสมกะทัดรัดสวยงาม	4.34	.479	4.00	.000	5.024	.000*
3.5 ผลิตภัณท์มีการตกแต่งด้วยสีพื้นผิว วัสดุ มีความสวยงาม	5.00	.000	4.27	.447	19.903	.000*

ตารางที่ 3(ต่อ)

รายละเอียด	ผู้ผลิต n= 50		ผู้บริโภค n=150		t	sig
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
3.6 ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่ามีความสวยงามในตัวผลิตภัณฑ์	5.00	.000	4.30	.460	18.646	.000*
รวม	4.66	.227	4.18	.212	13.53	.167
4. ด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์					6	
4.1 ความพึงพอใจในการประยุกต์ใช้วัสดุธรรมชาติร่วมกับหนัง	4.28	.454	4.00	.000	4.365	.000*
4.2 ความพึงพอใจในด้านความประณีตในการตัดเย็บการผสมผสานวัสดุภายนอก-ภายในที่มีต่อผลิตภัณฑ์	5.00	.000	4.33	.471	17.525	.000*
4.3 ความพึงพอใจในด้านคุณภาพของวัสดุที่นำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์	4.24	.431	4.00	.000	3.934	.000*
4.4 ความพึงพอใจในการประกอบรูปทรง การจัดวางวัสดุ ผลสำเร็จของผลิตภัณฑ์	5.00	.000	4.35	.478	16.757	.000*
4.5 ความพึงพอใจผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่ได้รับการพัฒนาแล้ว สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับชุมชน	5.00	.000	4.53	.501	11.418	.000*
รวม	4.70	.173	4.24	.266	14.174	.000*

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าของผู้ผลิต หรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์ และผู้บริโภคพบว่าโดยรวมและรายชื่อของด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ มีความแตกต่างกัน แต่ด้านความสวยงาม รายชื่อมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป่า รูปแบบที่หลากหลายมากกว่านี้ อาจมีสายสะพายกระเป่าเพื่อประโยชน์ใช้สอย
2. ควรมีผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพบุรุษด้วย
3. ควรใช้หนังที่มีความหลากหลายพื้นผิว หรืออาจใช้สีหนังสีต่างๆมาผสมผสานเพื่อความสวยงาม
4. ควรมีช่องสำหรับใส่สิ่งของด้านนอกของกระเป่าเพื่อประโยชน์ใช้สอย
5. รูปทรงกระเป่าควรมีรูปทรงที่นูนกว่านี้เพราะไม่ใฝ่ ผักตบชวา เป็นวัสดุที่ทรงตัวแข็ง
6. ควรผลิตผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับใส่ธนบัตรสำหรับสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี
7. วัสดุธรรมชาติผักตบชวาที่เป็นผลิตภัณฑ์กระเป่าควรมีการย้อมสีเพื่อความสวยงามในตัวผลิตภัณฑ์

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผล

การออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนการวิจัยสามารถสรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนา วัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการผสมผสานวัสดุธรรมชาติ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋า ให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองแบบมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญา การออกแบบการผลิต เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋า ที่มีรูปแบบแปลกใหม่ มีเอกลักษณ์เฉพาะ และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุธรรมชาติได้

2. เพื่อให้กลุ่ม OTOP ของจังหวัดอ่างทองคือประกอบด้วย กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแห ร่วมมือกันใช้วัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าจำนวน 5 ผลงาน ผลิตเพื่อการจำหน่ายให้ตรงกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภค

3. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี การบูรณาการใช้วัสดุธรรมชาติด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านการออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กับกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง

4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ผลิต ผู้บริโภค หรือผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติที่ได้รับการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าในด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ผลิต ผู้บริโภคหรือผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ในแต่ละด้านวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือผลิตภัณฑ์กระเป๋า

กลุ่มตัวอย่าง ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ โดยการออกแบบร่าง (Sketch Design) จำนวนแบบละ 6 แบบร่าง การพัฒนารูปแบบ(Idea development)จากแบบร่าง 3 รูปแบบ การเขียนแบบเพื่อการผลิต(Working drawing)สรุปรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ได้กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแห เพื่อนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรี เป็นชิ้นงานต้นแบบ จากนั้นสร้างแบบสอบถาม ความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากวัสดุธรรมชาติ ด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การศึกษาวัสดุธรรมชาติ รูปแบบ การสานผลิตภัณฑ์เดิมของกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนังบ้านแห วิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่อง วิเคราะห์ปัญหา การออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสุภาพสตรีที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม โดยให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ การประเมินแบบร่าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสนทนาสัมภาษณ์ ข้อคิดเห็น จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คนด้านการออกแบบ และด้านการผลิต ผู้วิจัยสรุป ความเป็นไปได้ในด้านการทำเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติที่มีความหลากหลายและมีการใช้วัสดุธรรมชาติที่มีความแตกต่าง มีความสวยงาม มีประโยชน์ใช้สอย มีความเป็นเอกลักษณ์ สำหรับแบบสอบถามได้สอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติในด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ

ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติโดยยึดหลักกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์เดิม วัสดุธรรมชาติ รูปแบบ การสาน วิเคราะห์ปัญหา สอบถาม สัมภาษณ์ กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนังตำบลบ้านแห เพื่อนำไปสู่การออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ
2. การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป่าจากวัสดุธรรมชาติของกลุ่ม OTOP รูปแบบ รูปร่าง รูปทรง การสาน เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีเป็นต้นแบบ
3. ผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ
4. ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านความรู้ ด้านการออกแบบ ด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ ให้กับ กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนังตำบลบ้านแห
5. สอบถามความคิดเห็นความพึงพอใจของผู้ผลิต ผู้บริโภค หรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์ ที่มีต่อ การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติที่ได้รับการพัฒนาแล้วในด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยเกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์แหล่งผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ เครื่องจักสานผักตบชวา และผ้าขาวม้า เพื่อนำไปสู่การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม การลงสำรวจพื้นที่ การสังเกตการณ์สนทนา การสัมภาษณ์ ขั้นตอนวิธีการผลิต การผลิตต้นแบบจากกลุ่มOTOPในจังหวัดอ่างทองและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

3. แบบสอบถามใช้วิธีการขอความร่วมมือผู้ตอบแบบสอบถามโดยให้ผู้ผลิต ผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์ ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง เวลาที่มาเยี่ยมชมหรือซื้อสินค้าในสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มOTOPในจังหวัดอ่างทอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิมของผลิตภัณฑ์OTOPในจังหวัดอ่างทองจำนวน 4 กลุ่ม เพื่อหาข้อดีข้อบกพร่อง วิเคราะห์ปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์OTOPในจังหวัดอ่างทองโดยการสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ กลุ่มOTOPในจังหวัดอ่างทองแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การออกแบบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์OTOPในจังหวัดอ่างทองเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋า

2. ออกแบบผลิตภัณฑ์OTOPในจังหวัดอ่างทองจำนวน 4 กลุ่ม เพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋า จากวัสดุธรรมชาติ ให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นโดยผู้วิจัยเป็นผู้สนทนา สัมภาษณ์แล้วสรุปรูปแบบที่ดีที่สุดเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าดั้งแบบ จำนวน 5 แบบ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSวิเคราะห์ข้อมูลการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยMEAN(\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานS.D.(Standard Deviations) เปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ ของกลุ่มผู้ผลิตกับกลุ่มผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์ในแต่ละด้านในด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์วิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้ ที-เทสต์ (t-test)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่ม OTOP จังหวัดอ่างทองจำนวน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่ามีผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น คือการจักสานไม้ไผ่ กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดินมีผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นคือการจักสานผักตบชวา กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์มีผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นคือ ผ้าขาวม้า และกลุ่มสตรีกระเป๋าหนัง ตำบลบ้านแห มีความโดดเด่นในด้านการทำกระเป๋าหนังโดยกลุ่ม OTOP จังหวัดอ่างทองมีความโดดเด่นในด้านการใช้วัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น มีความหลากหลายในการทำผลิตภัณฑ์ สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุธรรมชาติได้ โดยการใช้ภูมิปัญญาทักษะฝีมือสร้างผลิตภัณฑ์ที่ลดผลกระทบจากวัสดุธรรมชาติ ได้รับการยอมรับมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันในระดับจังหวัดอ่างทองและระดับประเทศ ข้อบกพร่องของกลุ่ม OTOP จังหวัดอ่างทอง 4 กลุ่มนี้ คือผลิตภัณฑ์ขาดการพัฒนาเคยทำกันมาอย่างไรก็ทำตามๆกันมาผลิตภัณฑ์ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงทำตามลูกค้าสั่ง ราคาไม่สามารถกำหนดเองได้ ผลิตภัณฑ์บางชนิดมีรูปแบบเหมือนกันภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ทำให้ราคาจำหน่ายไม่สูง ตัดราคาตัวเอง ลูกค้าสามารถเลือกสินค้าและต่อรองราคาได้ ขาดการร่วมมือการรวมกลุ่มชุมชนไม่ค่อยยอมรับการเปลี่ยนแปลงขาดการผสมผสานวัสดุทำให้ผลิตภัณฑ์ขาดจุดเด่น ขาดเอกลักษณ์ ไม่มีจุดขายในตัวผลิตภัณฑ์ และไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้ จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของกลุ่ม OTOP จำนวน 4 กลุ่ม ในการออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติของแต่ละกลุ่มประกอบไปด้วยเครื่องจักสานไม้ไผ่ เครื่องจักสาน

ผักตบชวา ผ้าขาวม้า โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ด้านการออกแบบ ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ กระเป๋าสวมผสมสานวัสดุธรรมชาติเป็นผู้ชี้แนะ แนะนำ สรุปรูปแบบ โดยผู้วิจัยสนทนาพูดคุย สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดีที่สุดสำหรับการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรี จำนวน 5 แบบประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ กลุ่ม OTOP ควรร่วมมือกันใช้วัสดุธรรมชาติของแต่ละ กลุ่มผสมผสานกันอย่างน้อย 2 ชนิด ใช้หนังสือตัวสีน้ำตาลเป็นส่วนประกอบในการประสานวัสดุ ธรรมชาติประกอบรูปทรงโดยการใช้อักรูตสาหกรรมโดยกลุ่มสตรีกระเป๋าหนังตำบลบ้านแห ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 1 ใช้วัสดุเครื่องจักสานไม้ไผ่ 80% วัสดุ จากผักตบชวาผสมผสานวัสดุอื่นๆ 20% ใช้ไม้ไผ่สานเป็นตัวกระเป๋าตกแต่งกระเป๋าด้วยผักตบชวาเป็น กระเป๋าที่สามารถใช้ได้สองแบบคือ ใช้เป็นกระเป๋าหนีบหรือใช้เป็นกระเป๋าสะพายได้ ผลิตภัณฑ์ กระเป๋าผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 2 ใช้วัสดุจากผักตบชวา 80% วัสดุจากผ้าขาวม้าผสมผสานวัสดุอื่นๆ 20% ใช้ผักตบชวาใช้ผักตบชวาสานเป็นตัวกระเป๋า รูปทรง สีเหลืองคางหมู ใช้ผ้าขาวม้าเป็นวัสดุตกแต่ง ลักษณะเป็นกระเป๋าถือสำหรับสุภาพสตรี ผลิตภัณฑ์ กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 3 ใช้วัสดุหลักผ้าขาวม้า 80% ผักตบชวา ผสมผสานวัสดุอื่นๆ 20% ผักตบชวาเป็นวัสดุตกแต่งแบบบริดเรียบ ลักษณะเป็นกระเป๋าถือหรือสะพาย สำหรับสุภาพสตรี ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 4 ใช้วัสดุจัก สานไม้ไผ่เป็นวัสดุหลัก 80% ผ้าขาวม้าผสมผสานวัสดุอื่นๆ 20% ผ้าขาวม้าเป็นวัสดุตกแต่งด้านบน ด้านล่าง ลักษณะเป็นกระเป๋าถือสำหรับสุภาพสตรีผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 5 ใช้วัสดุธรรมชาติผสมผสาน 3 ชนิด วัสดุหลักคือเครื่องจักสานไม้ไผ่ 60 % วัสดุรองคือ ผักตบชวา 20% และวัสดุรองอีกชนิดหนึ่งคือผ้าขาวม้า 20% การสานไม้ไผ่ใช้ลวดลายสานแบบลายน้ำ ไหลใช้การย้อมสี ใช้วัสดุผักตบชวาและผ้าขาวม้าเป็นวัสดุตกแต่งกระเป๋า ลักษณะเป็นกระเป๋าถือ สำหรับสุภาพสตรี ผลิตภัณฑ์กระเป๋าจำนวน 5 แบบ มีขั้นตอนการทำงานดังนี้ ออกแบบร่าง พัฒนา รูปแบบ เขียนแบบเพื่อการผลิต สรุปรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยการสนทนา สัมภาษณ์ สรุปรูปแบบ ที่ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ นำเสนอขั้นตอนการผลิตโดยละเอียดทุกขั้นตอน

การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านความรู้ ด้านการออกแบบ ด้านการผลิต เพื่อการออกแบบและ พัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบผสมผสานวัสดุธรรมชาติของกลุ่ม OTOP จำนวน 4 กลุ่ม เพื่อผลิตเป็น ผลิตภัณฑ์กระเป๋า มีการสอนแบบการสาธิต แนะนำการผสมผสานวัสดุธรรมชาติ การออกแบบ ผลิตภัณฑ์กระเป๋า การผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋า การใช้เครื่องมือ วัสดุ-อุปกรณ์ในการปฏิบัติงานจริง ถ่ายทอดเทคนิคเฉพาะทางให้ผู้สนใจเฉพาะกลุ่ม OTOP จำนวน 4 กลุ่มโดยให้ผู้เข้าร่วมอบรมปฏิบัติไป พร้อมๆ กับการสาธิต การสอน

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ผลิต ผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์ที่มีต่อการออกแบบและ พัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองที่ ได้รับการพัฒนาแล้วพบว่าด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้าน ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ มีความคิดเห็นในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่า ด้านการ ผสมผสานวัสดุข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์มีการผสมผสานวัสดุมีความสวยงาม เข้ากับรูปแบบกระเป๋า สำหรับข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 2 ใช้วัสดุ ผักตบชวาเป็นวัสดุหลัก ผ้าขาวม้าเป็นวัสดุรอง ด้านประโยชน์ใช้สอยข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมาก

ที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์มีการพัฒนารูปแบบมีความเหมาะสมต่อการใช้งานตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ข้อที่มึ่ความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์รูปแบบภายในมีประโยชน์ใช้สอยและมีความปลอดภัย ด้านความสวยงาม ข้อที่มึ่ความคิดเห็นในระดับมากที่สุดคือผลิตภัณฑ์มีการจัดวางวัสดุธรรมชาติที่มีความสวยงาม ข้อที่มึ่ความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ออกแบบให้เหมาะสมตามสมัยนิยม ด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ ข้อที่มึ่ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด คือ ความพึงพอใจผลิตภัณฑ์กระเป่าที่ได้รับการพัฒนาแล้วสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับชุมชน ข้อที่มึ่ความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ความพึงพอใจในด้านคุณภาพของวัสดุที่นำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นความพึงพอใจในแต่ละด้านพบว่า ด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ มีความแตกต่างกัน ด้านความสวยงาม รายชื่อมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. อภิปรายผล

การออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป่าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ได้ดำเนินการในแต่ละขั้นตอนที่มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

การคัดเลือกกลุ่ม OTOP ผู้วิจัยได้ข้อมูลเบื้องต้นจากนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง นายสุรเชษ นิมกุล แนะนำกลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองที่ใช้วัสดุธรรมชาติสามารถผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป่าได้ ประกอบด้วยกลุ่มสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่หน้าวัดโบสถ์ และกลุ่มสตรีกระเป่าหนังตำบลบ้านแห ซึ่งมีความพร้อมมากที่สุดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติแบบผสมผสานเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์กระเป่า ประธานกลุ่มมีความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วม ตามความต้องการของกลุ่ม OTOP สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญนิภา อินทรตระกูล(2542: บทคัดย่อ) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ และการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ไปในแนวทางที่ดีสุดอนาคตได้ การใช้วัสดุธรรมชาติผสมผสานกันในกลุ่ม OTOP เป็นการสร้างสรรค์ ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีคุณค่า ออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกันกับวัสดุธรรมชาติ เป็นการสร้างความแตกต่าง เพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ สามารถผลิตเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป่าซึ่งเป็นหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดี ดังที่วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร (2548: 16) กล่าวไว้ ผลิตภัณฑ์เดิมมีรูปแบบที่เหมือนเดิม ทำให้ราคาจำหน่ายไม่สูง ตัดราคาขายกันเอง อาจเป็นเพราะทำผลิตภัณฑ์กันมาตั้งแต่ในอดีต เคยทำมาอย่างไรก็ทำสืบทอดกันมาบางครั้งมีการลอกเลียนแบบซึ่งกันและกันอาจเป็นเพราะกลุ่ม OTOP ที่ออกไปจำหน่ายด้วยกันได้เห็นผลิตภัณฑ์ซึ่งกันและกัน รูปแบบซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม OTOP ด้วยกันเอง อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะสื่อเทคโนโลยี มีการค้าขายทางอินเทอร์เน็ตมีลูกค้าเข้าชมมากมีการซื้อขายเกิดขึ้น เห็นว่ามีการขายดีจึงเกิดการลอกเลียนแบบซึ่งกันและกัน จากปัจจัยข้อบกพร่องของกลุ่ม OTOP จึงเกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการนำวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่มาผสมผสานกัน หาผู้เชี่ยวชาญทำการชี้แนะควรให้ภาครัฐหรือภาคเอกชนมาช่วยพัฒนาโดยการจ้างนักออกแบบมาออกแบบให้จ้างที่ปรึกษา เรียนรู้จากกลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกันโดยการเข้าร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ จัดกิจกรรมอบรม สัมมนา การสร้างระบบการเรียนรู้ในชุมชนโดยทำเป็นกลุ่มทำให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิดร่วมกัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือนักออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นผู้ชี้แนะ

แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังที่ผู้วิจัยเข้าไปทำการวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่มOTOP ในจังหวัดอ่างทอง ผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำเพื่อนำไปสู่การออกแบบ และผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากวัสดุธรรมชาติสำหรับสุภาพสตรี จำนวน 5 แบบ ซึ่งมีข้อมูลดังต่อไปนี้ ใช้วัสดุธรรมชาติร่วมกันประกอบไปด้วยเครื่องจักสานไม้ไผ่ เครื่องจักสานผักตบชวา และผ้าขาวม้า การผสมผสานควรมีวัสดุหลักจำนวน 80% วัสดุรอง วัสดุอื่นที่ร่วมด้วย 20% โดยใช้หนังฟอกโครมสีน้ำตาล เข้ามาร่วมด้วยทุกแบบ เพื่อจะได้ประหยัดหนังใช้หนังได้อย่างมีคุณค่าจะได้มีเศษหนังเหลือน้อยที่สุด ประกอบกับจะได้เป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่เป็นเซทในจำนวน 5 แบบ การผสมผสานวัสดุธรรมชาติกับวัสดุรองหรือวัสดุอื่นๆในสัดส่วน 80: 20 เป็นการเพิ่มความสวยงาม เพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุ สร้างความแตกต่างเป็นการบูรณาการประยุกต์วัสดุสร้างความลงตัวในการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีผสมผสานวัสดุธรรมชาติ (สุรเชษฐ์ ไชยอุปละ. 2546: บทคัดย่อ)

การสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ การออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋า จากการพบผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ท่านได้ให้คำแนะนำ การผสมผสานวัสดุธรรมชาติควรมีความแตกต่างกัน โดยมีวัสดุหลักกับวัสดุรองอัตราส่วนโดยประมาณ วัสดุหลัก 80% วัสดุรองร่วมกับวัสดุอื่นๆ 20% ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ โดยการใช้วัสดุธรรมชาติของกลุ่มOTOPในจังหวัดอ่างทอง ซึ่งประกอบไปด้วย เครื่องจักสานไม้ไผ่ เครื่องจักสานผักตบชวา และผ้าขาวม้าโดยผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 1ใช้เครื่องจักสานไม้ไผ่ 80% ผักตบชวากับวัสดุอื่นๆ 20% โดยการสานตัวกระเป๋าด้วยไม้ไผ่รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าไม้ไผ่ที่ใช้สานมีสีธรรมชาติกับการย้อมสีน้ำตาลลวดลายที่ใช้สานเป็นลวดลายสองสำหรับผักตบชวาที่ใช้นำมาตกแต่งใช้เศษผักตบชวาที่ตัดทิ้งแล้วนำมาเข้าเครื่องรีดผักตบชวาให้แบนมีขนาดที่แตกต่างกันเชื่อมประสานโดยการใช้หนังฟอกโครมสีน้ำตาล ปากด้านบนติดซิปป มีสายกระเป๋าสามารถถอดเก็บได้ใช้งานได้ 2 ลักษณะ คือ กระเป๋านี้นับกับกระเป๋าสะพาย ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 2 ใช้ผักตบชวา 80% ผ้าขาวม้ากับวัสดุอื่นๆ 20% ใช้ผักตบชวาสานกับหุ่นรูปทรงเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู การสานใช้วิธีการสานแบบหยาบๆ ช่วงกลางหยาบมาก ตกแต่งสีเส้นของกระเป๋าด้วยผ้าขาวม้า ปากด้านบนของกระเป๋าใช้ซิปป ปิด-เปิดซิปในของกระเป๋าทำด้วยผ้าขาวม้าภายในมีช่องใส่สิ่งของโทรศัพท์มือถือ ลักษณะเป็นกระเป๋าถือมีสายกระเป๋าสำหรับถือสองเส้นด้านหน้ากับด้านหลัง กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 3 ใช้วัสดุผ้าขาวม้าเป็นวัสดุหลัก 80% วัสดุรองคือผักตบชวา 20% เป็นวัสดุสำหรับตกแต่งใช้หนังฟอกโครมเป็นตัวประสาน ลักษณะของกระเป๋าจะเป็นทรงไม่แข็งช่องภายในใช้ผ้าขาวม้า มีช่องสำหรับใส่สิ่งของและโทรศัพท์มือถือประกอบรูปทรงโดยการใช้อักรูตสาหกรรรมเย็บ การผสมผสานวัสดุธรรมชาติมีความลงตัวมาก มีความสวยงามและมีประโยชน์ใช้สอยสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติพงษ์ เกียรติวิภาค และคณะ (2558: บทคัดย่อ) การออกแบบใช้แนวทางทักษะเดิมสร้างสรรค์ผลงานโดยการใช้วัสดุผสมผสานให้เกิดความสวยงามจากตัววัสดุมีคุณค่า มีการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบเดิมมาสู่รูปแบบที่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความสวยงามและมีประโยชน์ใช้สอย กระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติ แบบที่ 4 ใช้วัสดุเครื่องจักสานไม้ไผ่เป็นวัสดุหลัก 80% วัสดุรองคือผ้าขาวม้า 20% เครื่องจักสานไม้ไผ่สานแบบละเอียดมากไม้ไผ่มีการย้อมสี การสานใช้ลวดลายลายน้ำไหล การสานสานบนหุ่นไม้ โขว์ลวดลายใช้ผ้าขาวม้าเป็นวัสดุตกแต่งด้านบนกับด้านล่าง เย็บประสานด้วยหนังฟอก

โครมสีน้ำตาลลักษณะเป็นกระเป่าถั่ว รูปทรงด้านบนกับด้านล่างเป็นรูปวงรี กระเป่าสำหรับสุภาพสตรีจากวัสดุธรรมชาติแบบที่ 5 ใช้วัสดุธรรมชาติผสมผสานประกอบด้วย เครื่องจักสานไม้ไผ่ วัสดุรองคือผักตบชวากับผ้าขาวม้า ซึ่งเป็นวัสดุตกแต่งใช้จักรอุตสาหกรรมเย็บประกอบรูปทรงลักษณะเป็นกระเป่าถั่วภายในมีช่องใส่สิ่งของ โทรศัพท์มือถือ ใส่เครื่องสำอางค์และเศษสตางค์ สอดคล้องกับ สินีนาถ เลิศไพโรจน์ (2549: บทคัดย่อ) ให้ความสำคัญกับกระเป่าหนังสำหรับสุภาพสตรีกับการออกแบบเครื่องหนังของนักออกแบบไทยควรให้มีความพิถีพิถันในการใช้วัสดุผสมผสาน ที่มีความคงทนสำหรับประโยชน์ใช้สอย สุภาพสตรีให้ความสำคัญเป็นพิเศษเกี่ยวกับช่องใส่ของที่จำเป็นในภายในกระเป่าเองใส่สิ่งของใส่โทรศัพท์มือถือ เครื่องสำอางและเศษสตางค์ ราคาไม่ได้เป็นอุปสรรคในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์กระเป่า

การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านความรู้ ด้านการออกแบบ ด้านการผลิต การพัฒนาวัสดุธรรมชาติเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป่าใช้การถ่ายทอดเทคโนโลยีแบบการสาธิต การปฏิบัติจริงตามความต้องการของกลุ่ม OTOP การถ่ายทอดไม่เน้นวิชาการ เน้นการปฏิบัติงานจริงการถ่ายทอดที่ดีควรทราบข้อมูลความต้องการของชุมชนก่อนเพราะผู้เข้ารับการอบรมอาจมีปัญหาความต้องการที่แตกต่างกัน การรับรู้ข้อมูลก่อนจะทำให้เกิดการถ่ายทอดที่ตรงใจ และเกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรม สุภาพรณ์เมียร์แมน (2556: บทคัดย่อ) ควรตรวจสอบข้อมูลด้านสถานที่วัสดุ-อุปกรณ์ ก่อนเพราะเป็นสิ่งสนับสนุนให้กิจกรรมการอบรมมีประสิทธิภาพ การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ดีควรเป็นกลุ่มย่อยๆ เพราะจะได้เข้าถึงความต้องการที่แท้จริง ปัญหาต่างๆ ที่เกิดระหว่างการอบรมจะได้ช่วยแก้ปัญหาได้ตรงจุด และป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในช่วงต่อไป

ความคิดเห็นของผู้ผลิต ผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์ที่มีต่อการออกแบบและพัฒนาวัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป่าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองที่ได้รับการพัฒนาแล้วพบว่าด้านผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านความพึงพอใจมีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าด้านการผสมผสานวัสดุข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดคือผลิตภัณฑ์มีการผสมผสานวัสดุมีความสวยงามเข้ากับรูปแบบกระเป่าอาจเป็นเพราะวัสดุธรรมชาติมีความสวยงามเข้ากับรูปแบบกระเป่าอาจเป็นเพราะวัสดุธรรมชาติมีความสวยงามในตัวเอง เมื่อเพิ่มสีสันโดยการย้อมสี การตกแต่ง นำมาผสมผสานในอัตราส่วนที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีความสวยงามเข้ากับรูปแบบของกระเป่า ข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์กระเป่าแบบที่ 2 ใช้วัสดุผักตบชวาเป็นวัสดุหลักผ้าขาวม้าเป็นวัสดุรอง อาจเป็นเพราะรูปทรงของกระเป่าไม่ทันสมัยเท่าที่ควร ความหนาของยัดข้างเท่าๆกันตั้งแต่กันกระเป่าถั่วปากกระเป่าทำให้รูปทรงไม่สวยงาม การสานผักตบชวาสานค่อนข้างหยาบ ด้านประโยชน์ใช้สอยข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์มีการพัฒนารูปแบบมีความเหมาะสมต่อการใช้งานตรงกับความต้องการของผู้บริโภค อาจเป็นเพราะรูปแบบผลิตภัณฑ์ในจำนวน 5 แบบ มีความหลากหลาย มีประโยชน์ใช้สอยตรงกับสุภาพสตรีวัยทำงานมากที่สุด ข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือผลิตภัณฑ์รูปแบบภายในมีประโยชน์ใช้สอย และมีความปลอดภัยอาจเป็นเพราะโครงสร้างภายในของกระเป่าผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็นรูปร่างลักษณะภายใน ประเมินผลแต่ภายนอกของกระเป่า ด้านความสวยงาม ข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดคือผลิตภัณฑ์มีการจัดวางวัสดุธรรมชาติที่มีความสวยงาม อาจเป็นเพราะความหลากหลายของวัสดุธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์กระเป่า 5 แบบ มีการใช้วัสดุธรรมชาติที่แตกต่างกัน

ผลิตภัณฑ์กระเป่าแต่ละใบใช้วัสดุธรรมชาติมากน้อยไม่เท่ากันบางชิ้นใช้เป็นวัสดุหลัก บางชิ้นใช้เป็นวัสดุรองในการตกแต่งเพื่อความสวยงาม สอดคล้องกับ สุภาพร ชาววัง(2552: บทคัดย่อ) การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาเครื่องจักสานผู้ผลิตต้องมีความรู้ในการคัดเลือกวัตถุดิบจากธรรมชาติ สร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์จัดวางตำแหน่งวัสดุธรรมชาติให้เหมาะสม มีกระบวนการผลิตที่ประณีต จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีความแปลกใหม่ มีเอกลักษณ์และมีความสวยงาม ข้อที่ความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ออกแบบและผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กระเป่ามีความเหมาะสมกับสภาพสตรีในวัยทำงานทั้งหมด ด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ข้อที่ความคิดเห็นระดับมากที่สุด คือ ความพึงพอใจผลิตภัณฑ์กระเป่าที่ได้รับการพัฒนาแล้วสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับชุมชน อาจเป็นเพราะผลิตภัณฑ์กระเป่าที่ได้รับการพัฒนามีความแปลกใหม่ มีเอกลักษณ์ มีความสวยงาม ในด้านการใช้วัสดุตกแต่ง มีความประณีตในการตัดเย็บ รูปแบบผลิตภัณฑ์ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค จึงทำให้จำหน่ายได้ในราคาสูงกว่าเดิม ผลิตภัณฑ์เดิมของกลุ่ม OTOP จำหน่ายในราคาหลักร้อยเมื่อมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำให้จำหน่ายได้ในราคาหลักพันข้อที่ความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ความพึงพอใจในด้านคุณภาพของวัสดุที่นำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์อาจเป็นเพราะความคิดเดิมๆ ของผู้ผลิตและผู้บริโภคมองว่าวัสดุธรรมชาติ หาง่าย ราคาไม่สูงมาก เมื่อทำเป็นผลิตภัณฑ์กระเป่าแล้วเกิดการเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์กระเป่าที่ทำจากหนังจึงคิดว่าคุณภาพของวัสดุธรรมชาติด้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นความพึงพอใจในแต่ละด้านพบว่า ด้านการผสมผสานวัสดุ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์มีความแตกต่างกัน ด้านความสวยงามรายข้อมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.ควรมีการศึกษาวัสดุธรรมชาติ จักสานไม้ไผ่ ผ้าขาวม้าและการจักสานผักตบชวา มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะทำผลิตภัณฑ์กระเป่าอย่างไร เพราะการสานใช้เส้นใยของตัวเองยึด ถ้าเกิดการหลุดการรื้อ จะทำให้หลุด รื้อตลอดไปเรื่อยๆ ควรมีการทากาวผ้าติดด้านในของผลิตภัณฑ์จักสานเพราะเป็นตัวช่วยในการยึด ไม่ให้เกิดการหลุดรื้อ ของการจักสาน

2.เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตในการสร้างผลิตภัณฑ์กระเป่าที่มีคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของตลาด การพัฒนาการทำธุรกิจในอนาคตควรนำรูปแบบงานวิจัย การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปพัฒนาต่อหรืออาจประยุกต์วัสดุธรรมชาติต่างๆ ที่มีอยู่ เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆนอกจากผลิตภัณฑ์กระเป่า

3.ควรส่งเสริมกลุ่ม OTOPในจังหวัดอ่างทองให้มีการร่วมมือซึ่งกันและกัน ผสมผสานวัสดุธรรมชาติแต่ละกลุ่ม เรียนรู้การออกแบบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิม

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรมีการออกแบบ รูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป่า รูปแบบอื่นๆสำหรับสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี ออกแบบลวดลายสาน ทดลองการย้อมสีจากวัสดุธรรมชาติ กลุ่มโทนสีร้อน กลุ่มโทนสี

เย็น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม และเป็นทางเลือกของกลุ่มผู้บริโภคที่มีความหลากหลายมากขึ้น

2.ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง โดยมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยส่งเสริมความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงาน ด้านการออกแบบ ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ ด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์และด้านการตลาดให้กับกลุ่ม OTOP เพราะการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่มีที่สิ้นสุด

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2554). การออกแบบกระเป๋าหนังเทียม. (เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ) กรุงเทพฯ : กองบริการอุตสาหกรรม.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2544). แนวทางการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมไทยเพื่อการส่งออกตลาดญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : อักษรไทย.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2546). **โครงการศึกษาจัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ จังหวัดอ่างทอง**. กรุงเทพฯ : ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อมกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- กระทรวงมหาดไทย. (2542). **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยเอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดอ่างทอง**. มปป.
- กันดา สระทองแยง. (2561, 10 มกราคม). สัมภาษณ์โดย ธวัชชัย เทียนประทีป ที่ศูนย์ผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านหมู่ที่ 7 ตำบลไทรงาม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม.
- กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค. 2555. **ผักตบชวาสู่การออกแบบเครื่องเรือน**, วารสารวิชาการคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (ปีที่ 7 ฉบับที่ 1)
- กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค และรัชฎิณี บุญส่งเสริม. 2558. “การศึกษาพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรมไม้แกะสลักเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ กรณีศึกษา: หมู่บ้านแกะสลักบ้านหลุกต.นาครี อ.แม่ทะ จ.ลำปาง”, วารสารวิชาการคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (ปีที่ 10 ฉบับที่ 2).
- โกวิท พวงงาม. (2553). **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- คณะมัณฑนศิลป์. (2543-2544). **รายงานโครงการวิจัยถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปกรรมในงานหัตถกรรมท้องถิ่น**. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คนธากรณ์ เมียร์แมน. 2556. “การวิจัยพัฒนารูปแบบและคุณค่าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกงโดยการต่อยอดเทคนิคภูมิปัญญาท้องถิ่นและฟื้นฟูเอกลักษณ์ในการออกแบบ” วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, (ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน).
- คุณภา ฉายเชิด. (2546). **หัตถกรรมไทย**. กรุงเทพฯ : ไบย์เซียน
- จักรพันธ์ โสมเกษตริณ. 2559. “การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้า เพื่อใช้ในกิจการภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ”, วารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, (ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน).
- ชอบ เข้มกลัดและโกวิท พวงงาม. (2547). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- ทองทิพภา วิริยะพันธ์. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียงความพอเพียงมวลรวมในประเทศ**. กรุงเทพฯ: G P CYBERPRINT.
- ทัศนพร ประภัสสร. 2553. “การจัดการความรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์และศักยภาพธุรกิจชุมชนตำบลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่, (ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน เมษายน-กันยายน).

- ธวัชชัย เทียนประทีป.. (2555). **ผลิตภัณฑ์เครื่องหนังกระเป่า**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วาดศิลป์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2542). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากร**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- บัณณพงค์ วงศ์ณาศรี. 2559. “**ทუნทางสังคมกับข้อเสนอเชิงนโยบายของการบูรณาการทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**”,วารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน).
- ประเวศ วะสี. (2542). **ชุมชนเข้มแข็ง ทุนทางสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและธนาคารออมสิน.
- . (2537). **วัฒนธรรมกับการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : ครุสภา.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2552) **ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักงานแห่งจุฬาลงกรณ์.
- พินาสิน สารिया. (2549) **การออกแบบลวดลาย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- เพ็ญญา อินทรตระกูล. (2542) **การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าทอ กลุ่มทอผ้าบ้านก้างปลา ตำบลชัยพฤกษ์อำเภอเมือง จังหวัดเลย**. คณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- มาลี แดงดอกไม้. (2542).**ศาสตร์และศิลป์ :ภูมิปัญญาพื้นถิ่นเมืองอ่างทอง**.กรุงเทพฯ:แสงปัญญาเลิศ.
- รจนา จันทราสา. 2556. “**การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝกเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: กลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝกจังหวัดพะเยา**”, วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, (ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนกันยายน-ตุลาคม).
- เรวัต สุขสีกาญจน์. (2549). **การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานกระจูดในจังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ คอ.ม (เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ลออรัตน์ ศรีเทียมทอง. (2537). **ผักตบชวาพืชเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- ลีลาภรณ์ บัวสาย. (2549). **เศรษฐกิจพอเพียง: ร่วมเรียนรู้สานช่วยขยายผล**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. (2548). **หลักการและแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์**. กรุงเทพฯ :แอปป์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- วัฒน์ ระวี. (2548). **รู้จักจังหวัดของเรา**. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ.. (2539). **เครื่องจักสานในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ครั้งที่ 2 โอ เอสพรินต์ติ้งส์ เฮ้าส์.
- วรรณ วุฒชะกุล และยุรรัตน์ พันธุ์ยุรา. **ผ้าทอกับวิถีชีวิตชาวไทย**. กรุงเทพฯ : รายงานการวิจัย. (อัดสำเนา).
- ศมลพรรณ ภูเล็ก (2555) **การศึกษารูปแบบจักสานภูมิปัญญาพื้นบ้านจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ กระเป๋าผักตบชวาและกะลามะพร้าว**. ปริญญาานิพนธ์ กศม. (นวัตกรรมการออกแบบ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541).**การบริหารการตลาดยุคใหม่**.กรุงเทพฯ : ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

- สมพร เทพลีธา. (2549). **แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และวิฤตเศรษฐกิจไทย**. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- สินีนารถ เลิศไพโรจน์. (2549). **การศึกษาแนวโน้มความนิยมในการเลือกใช้รูปแบบกระเป๋าหนังสตรีนักรธุรกิจไทย**. กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุกัญญา ดวงอุปมา และ ภัทรพร การะนาต 2556. **“การถ่ายถอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอเสื่อกก”** วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, (ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน-ธันวาคม)
- สุทธิพร บุญส่ง. (2549). **คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพฯ: ทริปปี้ลเอ็ดดูเคชั่น.
- สุภาพร ชาววัง. (2552). **การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาเครื่องจักสานเชิงพาณิชย์ จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมศาสตร์) มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรเชษฐ์ ไชยอุปละ. (2546). **การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานผักตบชวา สำหรับศูนย์ศิลปาชีพบางไทร**. วิทยานิพนธ์ คอ.ม. (เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- สำเภา มะนะะ. (2534). **ผักตบชวา**. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- อมรวิรัช นาคทรพรพ และคณะ (2543). **“ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงแปลง”** เอกสารการประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและคณะ.
- อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามวิทย์พงศ์. (2540). **ระบบการศึกษากับชุมชน “กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัย”**. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความคิดเห็น การออกแบบและพัฒนาวัสดุ
ธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง

ตอนที่ 1

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

- ผู้ผลิต
 ผู้บริโภคหรือผู้สนใจผลิตภัณฑ์

ตอนที่ 2

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในหมายเลขที่ตรงกับความคิดเห็น ของการพัฒนา
ผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง

1. หมายถึง ความคิดเห็นของการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์
กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทอง ระดับ น้อยที่สุด
2. หมายถึง ความคิดเห็นของการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์
กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองระดับน้อย
3. หมายถึง ความคิดเห็นของการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์
กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองระดับปานกลาง
4. หมายถึง ความคิดเห็นของการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์
กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองระดับมาก
5. หมายถึง ความคิดเห็นของการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติแบบบูรณาการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์
กระเป๋าให้กลุ่ม OTOP ในจังหวัดอ่างทองระดับมากที่สุด

กระเป๋าแบบที่ 1

กระเป๋าแบบที่ 2

กระเป๋าแบบที่ 3

กระเป๋าแบบที่ 4

กระเป๋าแบบที่ 5

ข้อ ที่	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็นความพึงพอใจ					สำหรับ ผู้วิจัย
		1 น้อยที่สุด	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด	
1	ด้านการผสมผสานวัสดุ						☐ 1
	1.1 ผลิตภัณฑ์มีการผสมผสานวัสดุมีความสวยงาม เข้ากับรูปแบบกระเป๋า						☐ 2
	1.2 วัสดุที่ใช้ทำผลิตภัณฑ์มีความทนทานต่อการใช้งาน						☐ 3
	1.3 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 1 ใช้วัสดุไม้ไผ่เป็นวัสดุ หลัก ผักตบชวาเป็นวัสดุรอง						☐ 4
	1.4 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 2 ใช้วัสดุผักตบชวาเป็น วัสดุหลัก ผ้าขาวม้าเป็นวัสดุรอง						☐ 5
	1.5 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 3 ใช้วัสดุผ้าขาวม้าเป็น วัสดุหลัก ผักตบชวาเป็นวัสดุรอง						☐ 6
	1.6 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 4 ใช้วัสดุไม้ไผ่เป็นวัสดุ หลัก ผ้าขาวม้าเป็นวัสดุรอง						☐ 7
	1.7 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบที่ 5 ใช้การผสมผสานวัสดุ ไม้ไผ่ ผ้าขาวม้าและผักตบชวา						☐ 8
2	ด้านประโยชน์ใช้สอย						☐ 9
	2.1 ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบการใช้งานที่หลากหลายสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้บริโภค						☐ 10
	2.2 ผลิตภัณฑ์มีรูปร่าง รูปทรง มีประโยชน์ใช้สอยที่ เหมาะสมกับการใช้งาน						☐ 11
	2.3 ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบภายในที่มีประโยชน์ใช้สอยและมี ความปลอดภัย						☐ 12
	2.4 ผลิตภัณฑ์มีความสะดวกสบายในการใช้งาน						☐ 13
	2.5 ผลิตภัณฑ์มีการพัฒนารูปแบบมีความเหมาะสมต่อการใ้ งานตรงกับความต้องการของผู้บริโภค						☐ 14
3	ด้านความสวยงาม						☐ 15
	3.1 รูปแบบผลิตภัณฑ์ออกแบบได้เหมาะสมตามสมัยนิยม						☐ 16
	3.2 ผลิตภัณฑ์มีการจัดวางวัสดุธรรมชาติที่มีความสวยงาม						☐ 17
	3.3 ผลิตภัณฑ์มีการใช้วัสดุหนึ่งประกอบตกแต่งสวยงาม และ มีความเหมาะสม						☐ 18
	3.4 ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบกะทัดรัดสวยงาม						☐ 19
	3.5 ผลิตภัณฑ์มีการตกแต่งด้วยสี พื้นผิว วัสดุ มีความ สวยงาม						☐ 20
	3.6 ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า มี ความสวยงามในตัวผลิตภัณฑ์						☐ 21
4	ด้านความพึงพอใจ						☐ 22
	4.1 ความพึงพอใจในการประยุกต์ใช้วัสดุหนึ่งร่วมกับวัสดุ ธรรมชาติ						☐ 23

ข้อ ที่	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็นความพึงพอใจ					สำหรับ ผู้วิจัย
		1 น้อยที่สุด	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด	
	4.2 ความพึงพอใจในด้านความประณีตในการตัดเย็บ การผสมผสานของวัสดุภายนอก-ภายใน ที่มีต่อ ผลิตภัณฑ์						☐ 20
	4.3 ความพึงพอใจในด้านคุณภาพของวัสดุที่นำมาผลิต เป็นผลิตภัณฑ์						☐ 21
	4.4 ความพึงพอใจในการประกอบรูปทรง การจัดวาง วัสดุ ความสำเร็จของผลิตภัณฑ์						☐ 22
	4.5 ความพึงพอใจผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่ได้รับการพัฒนา แล้ว สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับ ชุมชน						☐ 23

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือนี้อการตอบแบบสอบถาม

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ-นามสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธวัชชัย เทียนประทีป
Asst. Prof. TawatchaiTeanprative
2. รหัสประจำตัวประชาชน 3 1001 00597 65 7
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์
วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
4. หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
86 ถนนตรีเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ
10200
โทรศัพท์ 081-8507967
E-mail: Tawatchai_kok2@hotmail.com
5. ประวัติการศึกษา ปริญญาโท(การศึกษามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการอุดมศึกษา ปี พ.ศ.2541
ปริญญาตรี (ศึกษาศาสตร์บัณฑิต)
วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาคณะศิลปกรรม
สาขาศิลปกรรม (หัตถกรรม-เครื่องหนัง) ปี พ.ศ. 2528
6. สาขาที่มีความชำนาญพิเศษ วิทยากรให้กับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
คณะกรรมการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ OTOP
ระดับประเทศ หมวดยเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย ปี พ.ศ. 2547,
2549, 2552, 2553, 2555 2559 และ 2562
วิทยากรให้กับกลุ่มชุมชนและเป็นทีปรึกษาให้กับกลุ่มชุมชนใน
จังหวัดนครปฐม
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหนังผสมผสานวัสดุธรรมชาติ ปี พ.ศ.
2551 แหล่งทุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักตบชวาผสมผสานกับหนังสัตว์ ปี พ.ศ.
2552 แหล่งทุน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
การสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบเพื่อใช้ในการเรียนการสอนรายวิชา
ออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง ปี พ.ศ. 2554 แหล่งทุน
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
หนังสือผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง กระเป๋า ปี พ.ศ. 2555
การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ปี พ.ศ. 2559
การออกแบบและการพัฒนาผักตบชวา ปี พ.ศ. 2560